

Ta lendab mesipuu poole...

Muusikaleht

Mai
1994
9/10
Hind 3.-

ESTONIA TEATER

INES RANNAP

EILE
TÄNA
HOMME
(lk-d 2-4, 16-17)

Veel numbris

NEEME JÄRVI lüüdistustest

I. Rannap VAIKE VAHIST

V. Ojakäär ERICH KÖLARIST

Suur kolimine

Muusikakeskkool — Eesti Kontserdi
"võistleja"

Arukas PÖLTSAMAA

Skandaalitsev PÄRNU

Klaveriõppija stressist

ja palju muud

Nad tahtsid saada muusikuiks

Järgmisel aastal lähetab Tallinna Muusikakeskkool oma 30. lennu omandama kõrgharidust ja saama täienduseks Eesti Vabariigi noorte muusikute põlvkonnale. Pöörakem sel puhul pilk tagasi esimesele viieteistkümnenele lennule. 1965.—1979. a. TMKK lõpetanute hulgast on paljud saanud tuntuks, mõned maailmakuulsaks, peaaegu kõik aga nii või teisiti jäänudki muusikale truuks. Ärgem huvitagem seekord nende saavutustest üliõpilastena ja professionaalidena — seda mäletavad-teavad muusikasõbrad niigi.

Püüdkem klassijuhatajate, õpetajate, lastevanemate ja nende endi mälus sobrades lagedale tuua omaaegsete muusikahakatisete rõõmud-mured. Olgu siinloetav, mida peaks jätkuma-järgnema paljudesse «Muusikalehe» numbritesse, toeks tänastele õpuriitele, nende pedagoogidele ja vanematele selles Silmapaistvaks Muusikainimeseks saamise sageli keerulises ja vastuolulises protsessis.

(JÄRG 11. lk.)

Kes on kes Muusikakeskkooli I lennu lõpupeol (1965)?

Esiphaanil (vasakult): VIKTORIA JAGOMÄGI — EDGAR SELBERG, MART HUMAL — EPP LEICHTER, RAIVO PEASKE — HELJU TÄUK

KUST TULEB, KUS ON, KUHU LÄHEB ESTONIA TEATER?

"TULEB OLLA KULLAOTSIJA"

Intervjuu Neeme Kuningalt

Teie, hr. Neeme Kuningas, olete nüüd Estonia Teatri kunstiline juht. Samal ajal on loodud teatri loominguline eestseisus. Kas see toetab Teid või häirib?

Eestseisus on loodud kogu teatri toetamiseks. Ebastandardne olukord nõudis ebastandarseid lahendusi.

Seda me teame hr. Neeme Järvi intervjuust. Aga isiklikult Teie jaoks?

Kuna tegemist on minust tunduvalt autoriteetsemate kunstiinimestega, loodan, et eestseisusest on abi nii mulle kui kogu teatrile.

Mitte ainult kuluarivestlustes, vaid ka ajakirjanduses, näiteks „Hommikulehes“, on väidetud, et „Estonia“ on viletsas olekus, millest teda on vaevarikas välja viia.

Minu meelest tuleb „Estonias“ olla kullaotsija. Anded on kuld ja need tuleb lihtsalt üles leida. Ma usun, et meil on loominguline potentsiaal kahtlemata olemas ning täiesti piisav selleks, et teater võiks kanda Eesti Rahvusoperi nime. Küsimus on selles, et olemasolev kafkalik struktuur raiskab andeid ega loo tingimusi nende arenguks. Näiteks solistid on praegu suure repertuaari tõttu väga killustatud ning oleks kohatu nõuda neilt resultaati, milleks nad tegelikult on võimelised.

Kui rääkida kriisist, siis pole see minu arvates niivõrd loominguline kui struktuurikriis. Aeg on meil uuendanud suhteid nii kaubanduslikus, ärilises, meedia- kui ka kunstivaldkonnas, millele aga muusikateater pole oma suletud süsteemiga järele jõudnud.

Lauljat võib ju süüdistada selles, et ta halvasti laulab, aga teiselt poolt tuleb teatri juhtkonnal välja selgitada põhjused, miks ta seda paremini teha ei suuda. Ja mida on teater teinud loominguliste tingimuste kujundamiseks.

Hinnang loomingule sõltub ka sellest, kas võtame aluseks eredad sündmused — esi- ja pidulikud etendused —, mis on ju ometi piisavalt kõrgetasemelised, või reaetendused, mille kunstiline tase on tihti peale karjuvas vastuolus tegeliku potentsiaaliga.

Kui oleme parandanud struktuuri ja loonud tingimused, alles siis võiksid oponendid otsustada, kas on tegemist kriisi, madalseisu, küündimatuse või millegi muuga.

Te viisite oma vastusega mind planeeritud küsimuste struktuurist kõrvale. Mis te arvate, kas „Vanemuise“ kriis oli tingitud sellest, et kollektiiv ei tulnud L. Priimäe uuenduste kursiga kaasa?

Puhteetilistel põhjustel ei soovi ma „Vanemuise“ metamorfoosidele hinnangut anda, pealegi ei tea ma seda küllalt põhjalikult.

Ütleksin ainult niipalju, et kunstis hinnangu andmine on väga vastutusrikas ülesanne. Ei tohiks vastandada ühte inimest, teatrit, kunstiliiki või žanri teisele. See kehtib ka Estonia Teatri kohta. Inimesed on unikaalsed, ei tohiks ühte isikut teise vastu välja mängida. Arutada tuleks mitte isikute, vaid printsiipide tasandil. Muidu saame õelutsevate intrigaanide maine ja kasu poleks sellest mingisugust.

Nagu ma kuulsin, olete te kohtunud juba ooperilauljatega ning sellest kujunes Teie monoloog. Arutelu ega opositsiooni pole olnud. Kuidas Te ise sellesse suhtute? Ja mida Te rääkisite?

Ma olen kohtunud ka balletitrupiga ja kooriga. Loen oma kohustuseks neile selgitada oma arusaamisi hetkeolukorrast ja tulevikunägemustest: „Estonia“ ajaloos on tinglikult kaks ajalist dimensiooni — sõjaeelne ja sõjajärgne. Nüüd on vaja alustada kolmandat — nii struktuurilises, loomingulises kui igas teises mõttes.

Tagasi pöörduda sõjaeelsesesse ajastusse?

Nii nostalgiline ma pole. Ei ole ma ka sõjaeelset perioodil ise elanud. Maailm on arenenud, on arenenud ka muusikateater. Meie oleme aga rongist siiski maha jäänud, eriti mõttelaadi osas.

Üks oluline märksõna, mis oponeerimist ei leidnud, oli küsimus motivatsioonist, sealhulgas meie töö sotsiaalse väärtustamise osas. Ma arvan, et meie ooperitegijate töö on Eestis sotsiaalselt mitteküllaldaselt väärtustatud.

Meie töökriteeriumiks ei tohiks olla kvantiteet, vaid kvaliteet — võimekus, oskus jne. Ka töö taustamine peab kvaliteedipõhimõttele vastama.

Solistidega käis konkreetne jutt ka tulevase hooaja, neid puudutavate struktuurimuutuste üle. On plaanis luua repertuaarinõukogu, kuhu tahaks kutsuda kitsa ringi soliste, kontsertmeisterid, dirigente.

Kas midagi endise kunstinõukogu taolist?

Ei, endine kunstinõukogu andis hinnanguid — ideoloogilisi, esteetilisi jne., sageli üsnagi meelevaldseid. See tuleks ekspertnõukogu, mis määratleks kavasse planeeritavate teoste rollide raskusastme vastavuse meie võimalustele rollides hakka-ma saada jne. Kui pidulikult öelda: kujundaks repertuaaristrateegia meie võimalusi arvestades.

Kas tunnetate mingit vastuseisu?

Ei tunneta, kuigi seda võinuks eeldada, olen ju siin ligi 20 aastat töötanud (tuln 19-aastasena) ja inimesed teavad nii minu häid kui halbu külgi. Kui kellelgi mingeid vastuväiteid on olnud, pole nad mulle seda isiklikult öeldnud.

Kahte tendentsi olen enne neid äsjaseid otsuseid tunnetanud juba üsna pikalt:

- 1) inimesed vajavad muutust, kuna aeg on ümberringi muutunud,
- 2) pärast otsust vahetada juhtkond tajusin väikest võõristust või kahtlust uue struktuuri osas. Üks või teine kolleeg tundis ka muret selle üle, millises vormis jätkavad armsakssaanud ja siin kaua olnud inimesed.

Tundub, et selgitustega elimineeruvad ka need pinged. Nii Eri Klasi kui Jaak Villeriga on põhjalikult aru peetud. Pole mingit vastuseisu endise kunstilise juhi ja eelmise direktori poolt. Võtsime arvesse ka Eri Klasi soovi jääda siiski mingitki nabanööri pidi seotuks Estonia Teatriga, mitte ainult loomingulise eestseisuse liikmena, vaid ka sellises vormis, millest teatrile on puhtpragmaatiliselt abi.

Te olete viimasel ajal silma paistnud just kergemalaadsete kassatükkide tegijana — „Kate“, „Christ“. Kas Te tunnetate, et olete võimeline teostama samasuguse murrangu ka ooperivaldas, et ka need saavad kassatükkideks?

Ma pean end esmajoones muusikateatri lavastajaks. Sõnaühendis, kus „teater“ on nimisõna ja „muusika“ omadussõna. Ka „Estonia“ on multižanriline teater — ooper, ballett klassikast nüüdisajani välja, operett,

muusikal. Ja neid ei tohiks vastandada ja üksteise vastu välja mängida.

Kui me suudame selle murrangu läbi viia, siis eeldatavasti paraneb ka ooperilavastuste tase. Mis puutub repertuaaripoliitikasse, siis püüame edasi liikuda kolmes suunas.

1. Kavast olgu ooperiklassika „*top-ten*“ — s.o. paar maailma esikümnesse kuuluvat ooperit.

2. Modern-ooperid, n.ö. Britteni-järgsed teosed.

3. Eesti heliloojate ooperilooming. Praegu tähelepanelik me heliloojate puhul tõrksust ooperite komponeerimise vastu, püüame seda murda.

Te rääkisite, et põhiliseks eesmärgiks seate kvaliteedi, mitte kvantiteedi. Sõnalavastuste puhul võime aga tähelepanelikult jälgida just lavastuste arvu kasvu, esijoones finantsilistel põhjustel. Paljud nendest, kes varem käisid teatris, seda enam ei tee raha või aja puuduse tõttu. Vähestele teatritele truudus jäänud inimeste ja nähtavasti ka eri maitsete rahuldamiseks tuuakse lavale üha uusi ja uusi tükke, et vee peal püsida ja teatrid tühjad poleks.

Arvan, et võrreldes draamateatriga oleme mõnevõrra eelisolukorras — keelepiirid ahistavad meid vähem. Muusikateatrisse tullakse esijoones muusika pärast. Meil käib väga palju välismaalasi.

Mõnel etendusel paistavad nad isegi domineerivad.

Kvaliteeti tõstes tahame välisliste, dirigente jne. sagedamini „Estoniasse“ kutsuda.

Kvaliteedi tõstmine ei saa tähendada etenduse mängukavas püsimise rekordite tagaajamist. Ka selles peitub stambi oht.

Ma ei pea mingisuguseks eriliseks saavutuseks „Pipi Pikksuka“ või

„Traviata“ lavastuste lavalpüsimist aastakümneid. Arvan, et need, kes nüüd „Traviatas“ mängivad — Nadia Kurem ja Mati Kõrts — vääriksid juba oma lavastust.

On olnud kuulda häält, et Neeme Järvi nõuanded, mis sisalduvad tema intervjuus „Kultuurilehele“, on küll suurelt meistritilt, kuid ta ei tunne küllalt hästi meie praegust konkreetset olukorda.

Neeme Järvi avar pilk on meile suureks toeks. Arvestage seda, et oma intervjuu andis ta „Kultuurilehele“ enne seda, kui istus kokku teatri loominguline eestseisus. Ta orienteerub kiiresti ja seal olid ta mõtted juba n.ö. maalähedasemad.

Aga siiski: mõte komplekteerida Estonia Teater suures osas töötute välismaa artistidega?

Artistide lausimpoort oleks muidugi vastutustundetu ettevõtmine. Aga kui on hea idee ning mõne osatäitja jaoks pole meil lihtsalt sobivat lauljat, miks siis mitte välismaalasi selle etenduse jaoks lepingu alusel tööle võtta. Kvaliteedi nimel.

Aga Eesti sponsorite osas? Muide, meie leht tuli välja mõttega korraldada Eesti muusikute, poliitikute ja ärimeeste tippnõupidamine. Ning meie arvates on kahju, et Neeme Järvi viimast külaskäiku selleks otstarbeks ära ei kasutatud.

Selles osas olen ma mõnevõrra skeptilisem. Kunstiinimeste ja poliitikute elufilosoofia on erinev. Kunstiinimese elueesmärk on enese-realiseerimine. Poliitikute elu jagaksin ma kolme etappi: võimulepürgimine, võimulolemine ning elu pärast seda, kusjuures võimuloleku ajal kantakse hoolt selle eest, et ka viimane periood oleks võimalikult mõnus.

Mis puutub rahamaailma vägevatesse, siis pean ma väga lugu Siim Kallasest, kelle „Estonia“-huvis ma ei kahtle — on ta ju ikka meie esietendustel kohal.

Paistab siiski, et meil tuleb kõigepealt saavutada oma töö kvaliteedis murrang ja tõmmata sel kombel endale poliitikute ja rahameeste tähelepanu. Paradoks on aga selles, et sellise murrangu läbiviimine oleb olulisel määral poliitikute ja rahameestest.

Viimane küsimus: Teie seisund on tõepoolest unikaalne ka selle poolest, et tavaliselt määrab muusikateatri kunstilise näo esijoones peadirigent. Praegu see Estonia Teatril puudub ning kunstiliseks juhiks olete Teie, ameti poolest lavastaja. Kas on Teil auhne plaan luua mingi pretsedent, mida mujalgi maailmas hakatakse järgima?

Ega tegelikult see seisund nii unikaalne ole. Üsna levinud on järgmine kolmikjuhtkond: *the chef director*, mis põhiliselt vastab meie teatridirektori staatusele, *the artistic director* ja *the musical director*, mis vastab meie peadirigendile. Seejuures on „the musical directori“ leping tavaliselt sõlmitud ainult mõneks aastaks. Meie erijoon on see, et „the musical director“ praegu puudub. Ning töö laabumiseks on vajalik see ametikoht võimalikult kiiresti täita.

Aitäh intervjuu eest!

Minu poolt vabandus, et vastused kujunesid mõnevõrra ümmargus-tekts. Te loodetavasti saate aru, et minu poolt oleks teatritele karuteeneks välja tulla oma isiklike seisukohtadega ajakirjanduses, kui ma pole veel jõudnud neid oma teatris küllaldaselt tutvustada.

15. IV 94

"LAEVAL PEAB OLEMA KAPTEN"

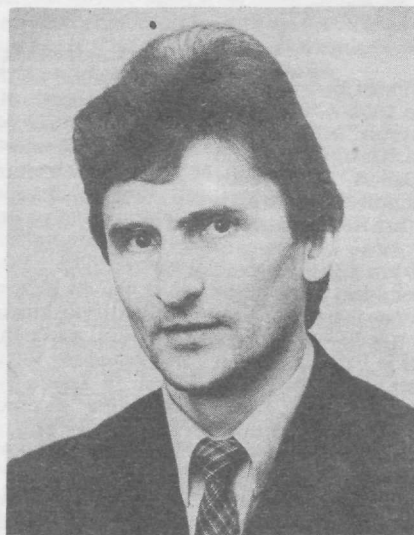
Intervjuu Tarmo Sillalt

Estonia Teatri kohta on ajakirjanduses kostnud üsna kriitilisi häält. Eks näita ka uue kunstilise juhtkonna pikaleveninud uuendamispõhised, et asjad pole päris korras. Uue kunstilise juhi ja peadirigendi kohast olevat loobutud muuhulgas põhjendusega teatri sattumisest sisuliselt aastaid peadirigendita töötades niisugusesse madalseisu, et selle ülesviimise peale ei taheta kulutada oma paremaid loomeaastaid.

Minu teada on uue peadirigendi kohta pakutud Paul Mägile ja Vello Pähnale. Arvo Volmer oli end juba varem ERSO-le lubanud. Ma ei tea täpselt nende äraütlemise põhjendusi. Aga kui võrrelda teatrit laevaga, siis meie oleme olnud tükk aega kaptenita. 1991. a. tegi Eri Klas viimati muusikajuhina tööd „Võlflöödiga“.

„Hovanššiniaga“!

See oli suur õnnestumine 1987. a. — nüüd juba 7 aastat tagasi. Klas on teinud „Estonia“ heaks väga palju. Aga 80-ndate keskpaigast, kui ta läks ka Stockholmi Ooperisse kunstiliseks juhiks, on ta Eestimaa olnud järjest vähem. Teatris tõotasid nooremad mehed, kuid keegi ei tundnud suuremat vastutust. Eri Klas on suur isiksus ja keegi ei soovinudki tema kontseptsiooni kahtluse alla panna. Tagantjärele tarkus on, et 90-ndate aastate

algul oleks võinud Peeter Lilje, keda Eri Klas kõrgelt hindas, teatri juhtimise üle võtta.

Kas niisugust ei olnud, kes oleks võtnud vastutuse enda peale: ma pole küll ametlikult esimene, aga hakkame tegema ja vaafame mis saab.

Ma ei oska öelda, kui palju nad niimoodi tahtsid ja julgusid mõelda. Mäletan, et ühega neist — Paul Mägiga — oli meil meeldiv ja muusikalises mõttes tõsiselt võetav töö, kui me tegime Händeli „Alcinat“. Aga nad on Klasiga väga erinevad dirigendid, väga erinevad inimesed. Võib-olla käib ka nende kohta vana sõna kahest kõvast kivist. Alperen on hea dirigent, aga temas ei nähta teatri juhti. Volmer oli mõne aasta eest alles liiga noor.

Paul Mägi tegi Läti orkestriga mõne aasta tööd ja viis ta Euroopasse. Volmer on nüüd ERSO-s, on teil, on Kuopios ja vist veel mujalgi. Kas nii saab viia mõnda orkestrit Euroopasse!

Arvan, et nii võib ta oma töö tulemuslikkust nõrgestada.

Tuleme tagasi „Estonia“ juurde. Milles siis ikkagi avaldus peadirigendi eemalolul? Polnud kindlakäelist juhti ning isiklikku huvitatust ja vastutust, millest me praegu nii palju räägime.

Minu keskmise põlvkonna inimesena tunnetan otse traagiliselt: praegu on minu aeg, aga see ei lähe edasi. E toimu midagi erilist. Kogu Eesti elu läheb edasi, aga „Estonia“ seisab paigal.

Oleme nagu kliinilises surmas. Viimasel ajal on meile tehtud kunstlikku hingamist. Tegi Cillario, kellega koos Arne Mikul

valmis tema viimaste aastate parim lavastus — „Boheem“. Tegi Malvius. Kuidas „Sevilla“ kunstiliselt õnnestus, selles üle otsustab publik. Aga Malvius tegi meile selgeks, kuhu me oleme sahtunud, mida meil kõike pole ja mida on vaja teha. Viimastel aastatel pole „Estonia“ ooperil olnud ka kõiki elavdavaid välissõite.

Kas tuleb, nagu Neeme Järvi ütles intervjuus „Kultuurilehele“, tuua artistid võõrsilt?

Osalt meie kunstilisest kollektiivist on potentsiaali ja tahtmist. Aga mis selles halba oleks, kui välislavastaja, leidmata meilt vajalikku osatäitjat, toob selle lepingu alusel võõrsilt.

Mina arvan, et ooperilauljad — solist on minu arvates halb sõna, on ju ka instrumentaalsolistid — ei peaks olema stantsionaarselt palgal. Nn. ooperilauljate pangast võiks neid teatreid erinevatel projektideks angažeerida. Nii ju üldiselt Euroopas on. Teatri palgal peaksid olema koor, orkester, väiksemate osade täitjad.

Kas siis eestikeelne ooper kaob ära!

Usun, et kui ei kao eestlastest ooperilauljad, ei kao ka eestikeelne ooper. Praegu kavatseme Tambergi „Cyrano de Bergeraci“ uuesti kavva võtta.

Kujutame ette, et välismaalaste tulekuga „Estoniasse“ tõuseb teatri kunstiline tase. Aga kas see lahendab külastatavuse probleemi. Rahval lihtsalt pole raha kõigil etendustel käia ka siis, kui need on ekstraklass.

Arvan, et 1,5—2 aasta pärast pole see enam probleem. Juba praegu tean ärimehi, kes, kuuldes meie piletihindadest, väidavad, et lugu peab tõesti vilets olema, kui seda nii odavalt pakutakse. Teistele on piletihindad tõesti kõrged. Neid tuleks diferentseerida, nagu seda mujal maailmas tehakse. Pensionäride etendused meil juba on odavad. Võiks olla erinevate piletihindadega etendused üliõpilastele, tööliste jne.

Kas loodate, et uus kunstiline juht Neeme Kuningas veab teatri madalseisust välja!

Arvan, et ta on praeguses situatsioonis sobiv inimene. Ja see lahendus oli paratamatus, sest Arne Mikk on lepingu järgi veel üle aasta peanäitejuht, aga kunstilist juhti vajas teater kohe. Ning tööd

tuleb sellel ametikohal nii palju ja nii keerulist, et minu arvates on vaja nii teatrikogemusi kui noore mehe võhma. Ka eestseisus paistab olevat praeguses „hädalokkorras“ vajalik. Nii on Neeme Kuningal kindel seljatäpne oma kiirete ja võib-olla ebapopulaarsete otsuste vastuvõtmisel.

Vaja on radikaalseid muutusi. Ei midagi eriti geniaalset, lihtsalt maailma kogemuste meile kohandamist. Aga alternatiivi pole minu teada keegi välja pakkunud. Kui Kuningas tutvustas oma plaane ooperilauljatele, olin mina nõus. Keegi teine ka vastu ei väielnud, diskussioone ei olnud.

Aga ega ma päriselt vanast sotsialismiajast pärit virisemise kombest ole ka lahti saanud. Mina arvan, et tuleb Kuningat toetada, tegutseda tema juhtimisel. Ja keegi pole igavene.

Aga ilma peadirigendita ei saa — see tuleb kiiresti leida.

Mis valmistab veel Estonia Teatri ooperilauljale peavalu!

Kontsertmeisterite küsimus. Ei, see pole hea sõna. Parem on klaverisaatja-repetiitor.

Meil on Eesti riigis hea pianistide koolkond. Aga kõik head pianistid ei sobi ooperi repetiitoriks. Siin pole asi näpuväleduses, vaid vokaali mõistmises, et suuta lauljat abistada. „Estonias“ on üks väga hea repetiitor — Helin Kapten, kes on aastaid sihikindlalt nende probleemidega tegelnud. Mõned aastad tagasi oli Ivo Sillamaa, õppis ameti selgeks, aga siis hakkas teda rohkem huvitama vanamuusika ja orel ning ta läks ära. Nähtavasti pole ka ooperilauljad suutnud teha kõike selleks, et klaverisaatjad-repetiitorid oma rolli täpselt tunnetaksid.

Lisaks oli häda ka selles, et dirigendid lülitsid liiga hilja muusikalistesse proovidesse. Nüüd on olukord paranenud.

Hiljuti oli meil „Don Carlose“ jaoks klaverisaatja Itaaliast. Olen ise olnud ühe hooaja Itaalias. Temaga töötades tuli alateadvusest, emotsionaalselt tagasi midagi, mis aastate jooksul on hakanud ära kaduma.

Kas EMA-s seda eriala ette ei valmistata!

Ma täpselt ei tea — kammeransambliit ja saateklaverit ju õpetatakse. Aga ega see päris õpetamise probleem olegi. Rohkem eelsoodumuse küsimus.

Teine asi on lauluõpetamine. Erinevalt klaveriõpetamisest pole meil Eestis vokaalõpetamise koolkonda olemas. Pole ka aastaid olnud ühtki eredad lauluõpetajat. Pole tekkinud ühtlast arusaamist vokaalist — igauks ajab kiivalt oma rida. Ja mitte õnnestunud. Pärast Itaaliast tulekut tunnetasin seda eriti drastiliselt.

Jaan Õun väitis meie lehele antud intervjuus midagi samalaadset instrumentalistide kohta.

Võib olla. Kuid ma arvan, et vähemalt klaveriõpetuse osas pole asi nii karjув. Piirduksin siinkohal üldsõnalise konstataeringuga. Perspektiivis peaksin vajalikuks avalikku, avameelset — moesõnaga — ümarlauda.

Mis veel häirib!

Hoone ise. „Estonia“ on omal ajal draamateatriks ehitatud. Vokaali, akustika seisukohalt on see erakordselt halb, perspektiivitu maja. Looduskaitstjad oma hõlmikpuu-sündroomiga tegid eesti kultuuri arengule suure karuteene.

Millised on praegu perspektiivid!

Üks kõrge riigiametnik ütles mulle „Ei saa ju teatrimaja ehitamiseks võtta välislaenu.“ Ometi on kultuur üks meie rahvusliku identiteedi kandjaid. Päevakorrale on tõusnud hoopis kunstimuuseum. Üks asi on muuseum, teine — teatrimaja, kus iga päev luuakse midagi. Teatrit ilma majata ei eksisteerigi.

Sponsorid-metseeendid!

Eesti rahvas vaevleb praegu sügavas eetilises kriisis. Rahamehed kaasa arvatud.

Aga peale hakata tuleks ikka meist endist — teatriinimestest. Omal ajal läks Neeme Järvi ära, kuna ta ei saanud oma ideid realiseerida. Nüüd on ajad muutunud, Estonia Teatri maja on jäänud endiseks, muud probleemid aga teisenenud. Viimati siin käies rääkis ta võimalusest tagasi tulla. Kuid vaevalt ta tuleb, kui need probleemid — mitte ainult maja — meid kammitsevad. Ta tuleks, kui meie kollektiiv oleks elav, arenev organism. Mitte ainult andma kevaditi vitamiinid, mis on sügiseks unustatud, vaid pidevalt, võib-olla pikaks ajaks, ning annaks meile oma rikkalikust kogemusest väga palju.

15. IV 94

Küsis H. Vainu

Toimetuse poolt

Toimetusel oli kokkulepe arutada neid küsimusi ka ümarlavestlustes grupi tuntud ja eri valdkondades töötavate estoonlastega. See jutuaajamine jäi aga toimetusest sõltumatutel asjaoludel ära. Nähtavasti oli üks tegur Eri Klasiga juhtunud autoavariid, mis ka teistmoodi on avaldanud mõju eesti muusikaelu ja muusikaliste välissidemete arengule. Nii jääb maikuus ära RAM-i esinemine maikuus Iisraelis Eri Klasi dirigeerimisel.

Toimetuse arvab, et ka nende kahe intervjuu põhjal saavad meie lugejad üldpildi Estonia Teatri probleemidest, eriti ooperilavastuste osas. Pealegi leiab ta täiendavat materjali veel H. Taugi juubeliintervjuust Arne Mikuga (lk.16—17). Nagu selgub kuluarvestlusest on olukord orkestri ja balletiga veelgi tõsisem kaadri laialdase äravoolu tõttu välismaale. Põhitähelepanu koondamist kvantiteedi asemel kvaliteedile, mida lubab N. Kuningas, takistab ka madal palk, mistõttu mitmed estoonlased on sunnitud tegema kõrvaltööd. Niisiis probleemid, millega teatri uuel juhtkonnal (kunstiline juht N. Kuningas, direktor P. Himma) tuleb rinda pista, on tõepoolest tohutud ning nõuavad nende kahe parimates tööaastates uuendusmeelse mehe kogu energia. Toimetusele paistavad raskused olevat suuremad, kui arvab Tarmo Sild, sest suhtume teatud skepsisega T. Silla väitesse, et 1,5—2 aasta pärast rahva rahapuudus massilist teatriskeemist enam ei takista.

Kui vaadata probleemi üleballtilises mastaabis, tuleb nukralt nentida, et samal ajal kui Leedus (ooperiteater) ja Lätis (sümfooniaorkester) on suuri muusikakollektiive, mis on praegu end Euroopas läbi löönud, on Eestis aga selles osas lood kehvemad.

Seda tingimustes, kus eestlased-dirigendid on maailmas rohkem endale nime teinud kui teised Baltikumi rahvad (ka Läti sümfooniaorkestrit dirigeerib teatavasti eestlane). See viitab tõsisete puudustele meie professionaalse muusikakultuuri perspektiivsel juhtimisel ning ettevalmistamisel praeguseks keeruliseks üleminekuaajaks.

Kuid mitte ainult sellele. Pole mingi saladus, et Neeme Järvi lahkumisest peale on olnud üheks ajendiks Eesti väljapaistvate dirigentide välismaale siirdumisele või põhitähelepanu pööramisele tööle välismaal ka sisekonfliktid muusikakollektiivides, kus nad on töötanud, nende taotluste mitteaktsepteerimine osa kollektiiviliidmetest poolt.

Nüüd, andkem endale aru, on meil ka finantsilise olukorra halvenemise tõttu raskem Euroopas kanda kinnitada kui neil Läti ja Leedu suurte muusikakollektiividel, kes on sellega hakkama saanud just viimastel aastatel. Seda suurema osatähtsuse omandab psühholoogiline faktor, seehulgas kollektiivi koondumine oma juhtide ümber. Muidugi ei tähenda see pimesi allumist, kuid kriitika peab olema konstruktiivne ja heatahtlik. Nüüd, kui Estonia Teatril ja ERSO-l on uus juhtkond, ning võib loota, et ka RAM-i lahtised otsad sõlmitakse kokku, on selles osas vaja jõuda uude etappi. Nähtavasti on ka see üks eeldus, et teostuksid Neeme Kuninga sõnad teatri uude perioodi viimiseist.

Mis puutub Estonia Teatrisse, siis „Muusikaleht ei kavatse oodata, kuni seal viimasele uuele sinelile on ette ömmeldud viimane uus nõop, vaid püüab oma lugejat aeg-ajalt informeerida sellest ümberkuundusprotsessist. Rahulikult, asjalikult, vältides ülivõrdeid nii positiivset kui negatiivset analüüside.

APRILL

Harjumaalt

Maakonnavalitsuse kultuuri- ja spordisakonna kutsel viibis 18.—23. aprillini Eestis jaapani viiuldaja **Jin Matsuno**, kes andis koos **Naoo Sogaga** (klaver) kontserdid Ravila mõisas ja Kose keskkoolis. 1960. a. sündinud ja praegu ehtsal 1712. aasta Stradivariusel mängiv muusik on ka ise heliteoseid kirjutanud. Peale Harjumaalt andis ta kontserdid Tallinnas, Tartus ja Põltsamaal.

Põlvamaalt

Soome sõprusvallast Kangasalast olid põlvlastel külas **Salongiorkester** ja rahvamuusikaansambel «**Pikkupelimanit**». Külalised andsid 16. ja 17. aprillil kontserdid Põlvas ja Rāpinas.

Pärnumaalt

22. aprillil andis Pärnus kontserdi Helsingi Ülikooli savolaste üliõpilaste seltsi segakoor **Savolaisen Osakunnan Laulajat**. Koor on asutatud 1932. a. Ees-timaal esitatud kontsertide (peale Pärnu ka Kuressaares ja Tallinnas) kavas oli selle sajandi koorimuusika.

Saaremaalt

Aprillil esimestel päevadel jõudis Põhja-Itaaliast Piiva del Garda rahvusvahelisel koorikonkursil tagasi Kuressaare kammerkoor «**Kantileena**». 27.—31. märtsini toiminud konkursis osales 105

kollektiivi 26 rigist. Saarlaste koor sai hõbemedali.

16. ja 17. aprillil esines Kuressaare dirigent Christian Rosenbergi juhatusel ühendkammerkoor Rootsist. Koor oli moodustatud Sollentuna koori «**After Work**» ja Västerhaninge koori «**Tongångar**» lauljatest. Lauditi rootsi rahvalaule, jazzi, kirikumuusikat. Rootsi ühendkoori kutsujaks oli saarlaste «**Lyra**».

19. aprillil esinesid Kuressaare muusikakoolis Tallinna Muusikakeskkooli viiuldajad Niina Murdvee viiuliklassist.

24. aprillil andis Sioni kirikus kontserdi Saaremaa Poistekoor Ludmilla Tooni juhatusel, I osas lauldi koraali «Nüüd hingavad inimesed», II osas U. Sisaski Missat nr. 3 «Eesti missa». Kuu lõpus sõitis poistekoor oma teisele välis-reisile Soome.

Tartumaalt

7. aprillil võis TÜ ajaloomuuseumi saalis nautida nüüdismuusika esitajaid Hollandist: **Leo van Oostrom** (saksofon) ja **Gerard Bowhuis** (klaver). Duo repertuaaris on harvaesitatava või veel ette kandmata väärtmuusika, põhiliselt XX saj. teosed, millest paljud palad on kirjutatud spetsiaalselt sellele duole.

16. aprillil esines Tartus Eesti Raadio koor Kari Turuse juhatusel. Kava oli pealkirjastatud: «Armastusest surma ja kevadest suvesse» ning sisaldas professionaalsele koorile kõrgeid tehnilisi nõudeid esitavaid palu (J. Sibelius, L. Made-toja, V.-E. Fougstedt, E. Rautavaara jt.).

17. aprillil võisid Tartu muusikahuvilised kuulata Schuberti ja Debussy klaveritriosid soome interpretide esituses. Mängisid **Kari Syväniemi** (klaver), **Ulla-Maija Hallantie** (viulul) ja **Jukka Rautasalo** (tšello).

21. aprillil andis TÜ ajaloomuuseumi saalis kontserdi Tallinna Muusikakeskkooli VII–VIII klasside keelpillipoorite orkester.

23. aprillil esines Tartus Rauma (Soome) amatööride sümfooniatorkester «**Sinfonia**» dirigent Ake-Eric Renquisti juhatusel. Orkester tegutseb 1975. aastast Tartu-kontserdil mängiti Mozarti viiulikontserti (solist Pasi Eerikainen) ja Sibelius «Karjala süiti».

25. aprillil sai 85-aastaseks rahvamuusika esitaja ja propageerija **Leonhard Kuuskalu**.

Viljandimaalt

4. aprillil andis oma 35. sünnipäevale pühendatud kontserdi naiskoor «**Eha**».

9. aprillil loodi sõprusliidmed Eesti Rahvusraamatukogu naiskoori ja Viljandi meeskoori «**Sakala**» vahel. Mehed käisid Tallinnas, kus anti ühine kontsert. 23. aprillil toimus sõpruse kinnitamiseks ühine kontsert Viljandis.

17. aprillil oli maakonna vokaalansambli tegev päev. «Koidu» seltsimajja oli üksteiselt mõõtu võtma tulnud 9 ansambli. Esinejaid hindas Tallinna Õpetajate Maja kunstiline juht Märt Hunt.

«**Koidu**» koori juubeliürituste sarja eelviimane kontsert toimus 29. aprillil Viljandi Pauluse kirikus. Ette kantl Fauré «Requiem», baritonisolist oli Jaak Moks, oreil Hille Poroson, ettekannet dirigeeris Jana Allik.

Ida-Virumaalt

10. aprillil oli Jõhvi Teatrimajas Eesti Muusikaakadeemia kammerorkestri kontsert, dirigeeris Mati Põdra. Kavas Rääts, Pierre Max Dubois (tema Saksofonikontsert oli esiettekandena), Sibelius, Grieg jt.

26. aprillil andsid Ida-Viru muusikakoolide õpilased meeleoluka kontserdi pensionäridele.

Lääne-Virumaalt

9. aprillil oli Tapa Soome Laima linna ajaviitekoori ja Tapa segakoori «**Leetar**» ühiskontsert.

Päev hiljem anti Tapa kultuurimajas kevadkontsert, kus esinejateks «**Tarvanpää**» naiskvartet, Kadrina segakoor ja Tapa AutobaaSi orkester.

22. aprillil toimus Laekvere kultuurimajas salongiõhtu Tallinna Saksofonikvarteti (Olavi Kasemaa, Villu Veski, Valdur Neumann ja Hendrik Nagla).

Võrumaalt

8. aprillil oli «Kandles» segakoori «**Tervis**» ja puhkpilliorkestri «**Kungla**» ühiskontsert.

30. aprillil tähistas kontserdiga oma 5. tegevusaastat Võru ansambel «**Ummamuudu**».

Jõgeva — niisugune väike linnake. Kas siin on üldse mingit muusikaelu?

Nii võib mõelda see, kes satub kogemata Jõgevale. Nii võib mõelda ehk ka mõni Jõgeva elanik, kel leht ei käi ja kes pendeldab oma igapäevaste murede ahelais vaid töökoha ja kodu vahet. Kes meie väikelinna elu vastu pisut huvi tunneb, see ilmselt ka teab, et päris paljude Jõgeva inimeste mõttet käivad muusikataktis. Eriti veel nüüd, lauapeo eel.

Jõgeva vanim järjekindlalt tegutsenud kollektiiv on **puhkpilliorkester**, asutatud 1912, muidugi pitsimeeste pasunakoorina. Täna on järele tagasi tuletõrjemaja katuse all, sest kultuurimajas jäi kitsaks. Saal oli seal muude ürituste tõttu tihti hõivatud. Tuletõrjemajas on rahulik. Dirigentide nimed on küll endistviisi kultuurimaja palgalehel ja enamik orkestri väljasõite toimub kultuurimaja bussiga.

Puhkpilliorkester on võtnud osa kõikidest laulupidudest ja läheduses toimunud paikkondlikest laulupidudest. Jõgeva linnapäevad, vabariigi aastapäev, kõige lähema suveöö pidu — neid ei oska ettegi kujutada ilma puhkpilliorkestrita. Natuke rohkem kui aasta on peadirigendiks **Peep Lõhmus**, keda abistab **Hugo Alter**. Mõõdunud kevadel toimunud kontserdil omistati orkestrile I kateooria. «Kui laulupidu läbi, tahaksime pühendada rohkem tähelepanu heale tantsumuusikale,» plaanitseb dirigent.

Teine kollektiiv, kelle kanda on olnud suurem koorem Jõgeva tähtsündmustel, on meeskoor «**Mehis**». Kaks meeskoori meil maakonnas ongi: 1827. aastal asutatud Laiuse meeskoor ja selle kõrval lausa poisikeskoor, 1976. a. ilmale tulnud Jõgeva meeskoor. Nimigi kohustab kuulda laskma päris mehiste laulu.

Laulumehi on kooris 30 ringis. Peadirigendiks **Kaarel Tetsman**, abidirigendiks **Merike Orb**, kontsertmeistriks **Gerda Heinmaa**. Koori repertuaaris on 150 laulu, millest 60 õpitud väljaspool laulupidude sundrepertuaari. **Paraku peab sõna «sundrepertuaar» jälle kasutama, sest seekord ei ole lauapeo kava meestele eriti meelt ja suud mõnda.**

«Küll oleks tore, kui need laulud, mida laulupidudeks tambime, oleksid ikka kasutatavad ka ühe koori ettekan-des,» soovivad laulumehed. *Vahel võib siiski ka laulupidude kavast mõni pärl jääda pikemaks kasutusele, näiteks Tobiase «Largo».* Mõõdunud aastal lauldi ka rootsi keeles ja rootsi laule, sest koor käis külas Jõgeva sõprusmaakonna Enköpings meeskooril. Sõprusliidmed ei ole katkenud. Lauupeo ajal on külla oodata Enköpings meeskoori esindust. Suurema osa oma tegevusaastast on meeskoor olnud Jõgeva Teede Remondi ja Ehitusvalitsuse tiiva all. Viimastel aastatel on saadud toetust Eesti Meestelaulu Seltsilt ja Jõgeva linnavalitsusest.

«Elupinged ja probleemid pole jätnud jälge mitte ainult inimeste rahakotile, vaid ka hingele,» kurdab **segakoori «Laulik»** peadirigent **Tiina Kõluvere**. Pärast mõõdunud kevadel peetud 35. aastapäeva on koori tabanud meeslauljate kriis. Paljud mehed ei tahagi lau-peole minna — kes on väsinud mitmel töökohal rabama-st, kes hoopis töötü. Lauupeo repertuaar on küll läbi võetud ja naaised unistavad kangesti suurest peost.

Kriisimeeleolusid on tunda olnud ka Jõgeva noorimas kooris — noortekooris, mis asutatud 1987 Jõgeva KEK-i koorina, sellel hooajast kannab aga **Jõgeva kammerkoori** nime. Ka siin on lauljate koosseis pisut vähenenud, kuid püsib ikka 40 piires ja kriisist on rohkem üle olnud. Veebruaris osales koor Tartus «Tuljaku» võistulaul-misel ning tõi seal ära teise koha, märtsis esineti Eesti Televisioonis. Varasemast ajast on hästi mees mängu-filmi «Suvi» võttes: filmis esines koorina Jõgeva noorte-koor, puhkpillimuusika mängis sisse Jõgeva puhkpillior-kester. Ka see koor on Rootsimaal kontserdireisil käi-nud. Peadirigent on **Maret Oja**, teda aitab **Merike Orb**.

Vokaalansambleid oli Jõgeval kümme aastat tagasi hästi palju, alates 1990. aastast säilis ainult üks — samal aastal sündinud topeltkvartet «**Collegium Musi-cum**». Juhiks on **Merike Orb**, kontsertmeistriks **Feliks Herman**. Algul lauldi ainult klassikalist ja vanamuusikat. Nüüd on ansambli repertuaarikaalul kaks kaalukaussi,

teiseks levimuusika klassika ja jazzmuusika. Nõudliku repertuaari õppimist soodustab lauljate muusikaline haridus. 1993. aasta ülestõusmispühade ajal esines ansambel kontsertidega Soomes Järvenpää kirikus ja jazzklubis. Kodus on laulud kõikvõimalikel üritustel jumalateenistustest ballideni.

Mõõdunud sügisest pole «Collegium Musicum» Jõgeval siiski enam ainuke vokaalansambel. Novembri-kuus sündis **kirikumuusika ansambel**, mida juhatab **Anu Piiskoppel**.

26 aastat on laulnud ka **pensionärid**. Muidugi tegut-sevad **koorid ja ansamblid ka mõlemas Jõgeva keskkoolis**. Peep Lõhmus kasvatab koolipoistest puhkpillior-kestrite järelkasvu. Oma rada ja rida on Jõgeva Muusi-kakoolil, kellel nüüd kapitaalremondist tulnud hubane hoone ja hea akustikaga väike saal.

Tantsumuusikat teevad Jõgeval **kolm bändi** — «Gild», «Amigo» ja «Ubinad» — ning **segaansambel** (trompet, tuuba, akordion, trummid), kelle repertuaar ulatub polkast rockini. Hoogu annavad muusikaelule ka **8 rahvatantsurühma**. Ei saa ju nemadki läbi ilma muusi-kata.

Seda kõike polegi ühe väikelinna jaoks vähe. Kurb on see, et enamik meie kollektiivide juhtidest teeb oma tööd selgest entusiasmist, päris ilma palgata. Kultuurimaja on püüdnud kõiki linna taidlejaid aidata niipalju, kui on vähegi võimalik. Harjutamis- ja esinemisvõimalused kultuuri-maja katuse all on kõigile tasuta ja kultuurimaja bussi võtme ka kõigile kollektiividele võimaldanud kas päris ta-suta või minimaalse bensiiiniraha eest. Aga palgaraha ei pigista kuskilt välja. Sellegipoolest pole seni veel ükski laul jäanud laulmata ega tants tantsimata. Ega kõike ra-haga mõõta saa, kuigi elu nõuab oma.

Airi Rütter, Jõgeva Kultuurimaja direktor

RAM tagasi Estonia pst. 4

See tähendab järjekordset — ei tea, kas viimast — etappi suures kolimiste sarjas. Koori esimene proov oli 16. novembril 1944 Sade t. 11. Edasi tulevad rännakud konservatooriumi ruumidesse Kaarli puistesse, seal edasi Lai t. 5, Olavi saali ja Õpetajate Majja. Kui «Estonia» tõusis varemtest, sai RAM-i koduks pikaks ajaks Estonia pst. 4, filharmonia-poolne ots.

1983. a. sai koor lõpuks oma maja Tõnismägi 10 ja 40. sünnipäeva pidas RAM 16. 11. 1984 seal. 1. jaanuaril 1993 anti hoone ametliku aktiga tagasi seaduslikule omanikule — Läti Vabariigi saatkonnale. Väga suures osas koori liikmete korrasdatud ruumides olime allüürnikud k. a. veebruarini ja nüüd on RAM tagasi aadressil Estonia pst. 4. Praegu käib veel remont, sügiseks on meie prooviruumide probleem lahendatud. Töötajad tulevad korralikud — 3 proovisaali ja kõrvalruumid võimaldavad meil hästi valmistada Eesti Rahvusmeeskoori 50. aastapäevaks novembris 1994.

Tiit Koit

Veel kolimisi

Läti saatkonna majast Tõnismäel on välja kolitud ka Eesti Kooriühing. See asub nüüd kultuuri- ja haridusministeeriumile kuulvas hoones Suur-Karja 23 III korrusel, Eesti Rahvuskultuuri Arenduskeskuse peal. Ruumi on endiselt umbes 100 m². Esialgu saab ühendust võtta ainult telefonil 44 91 47. Ülejäänud telefoninumbreid tulevad uued. Endiselt asub Tõnismäe hoovimajas Eesti Meestelaulu Selts.

Eesti Kooriühingu naabris on aprilli lõpust tema uues asukohas Üldlaulupeo Direktsioon. Neil, kel oli varem kombeks siseneda sinna Pärnu mnt. 10 (kirjastuste maja) treppi mööda, tuleb nüüd poodiumile jõudes pöörduda mitte paremale kirjastuse «Valguse» poole, vaid vasakule ja minna mööda treppi üles.

Arvestades praegust juubellaulupeo eelset kõrgpinget, jäeti Üldlaulupeo Direktsiooni postkast esialgu endisse kohta. Ka telefoni- ja telefaksinumbriid on samad. Praeguses saginas pole unustatud perspektiive — on alanud ettevalmistused üliõpilaslaulupeoks «Gaudemus» 1995. a.

Põltsamaa volikogu saalomonlik otsus

Kõige raskemas olukorras on praegu Eestis need kohalikud omavalitsused, mille territooriumil domineerib üks raskesse majanduslikku olukorda sattunud ettevõtte. Aprilli lõpul sattus nende hulka Põltsamaa linn, kui selgus, et tehas tuleb ajutiselt sulgeda ja töölised saata kaheks kuuks palgata puhkusele. Selles situatsioonis toimetulemiseks pöördusid volikogu pilgud nende asutuste poole, mis on vaid kohalike omavalitsuste finantseerida. Üks selliseid on Muusikakool. Tõstatus küsimus kui mitte otse muusikakooli sulgemisest, siis vähemalt selle ülalpidamiseksulude kärpimise poole võrra.

Kaalunud kõiki poolt- ja vastuväiteid, tegi volikogu 3. mail otsuse sellele teele mitte minna, vaid vähendada ajutiselt kaheks kuuks kõigi eelarveliste asutuste palga-fondi 27%.

Aprilli keskel toiminud muusikakoolide juhtide kohtumisel Tallinnas täiendõppe raames tõstatus teravalt küsimus, et mõned vallad, kust õpilasi õpib teise omavalitsuse territooriumil asuvates muusikakoolides, keelduvad, viidates majandusraskustele, nende õppimist finantseerimast. Kooliamet kontrollis olukorda. Pistelisel lüüts sellesse kontrolli ka «ML». Selgus, et olukord on läbirääkimiste tulemusel paranemas. Loodetakse kohapeal toime tulla ja tõrkuvate valdade nimede avalikustamist ei peeta esialgu vajalikuks.

Sarvepäevad olid, on ja jäävad

Tartu Metsasarveklubi eesotsas Kaido Otsinguga on väsimatult korraldanud rahvusvahelisi metsasarvemuusikapäevi juba 4 aastat järjest.

19.—21. aprillini olid Tartus koos maailmamäinega metsasarvemängijad Nancy Cochran-Block Kansas-Cityst, Arkadi Schilkloper Moskvast, Arvids Klīšans Riiast, Thomas Crome Karlsruhest, dirigent Kalervo Kulmala Soomest. Kolmele päevale mahtusid lahtised tunnid H. Elleri nim. Muusikakoolis ja kolm kõrgetasemelist kontserti TU aulas.

Päevade säravaim esineja oli kahtlemata Arkadi Schilkloper, kes üllatas oma esinemisega ka kõige nõudlikumat ja paljunäimumat muusikasõpra. A. Schilkloperi sõnul on ta avanud ukse metsasarvemängu võimaluste maale, avastanud selle pilli uued tahud. «Tahan laiendada selle pilli mänguvõimaluse džäss ja moodsa muusika suunas. Minu mängustiil on improvisatsiooniline. Kui mängin, näen igasuguseid kujundeid või maalin mõttes muusikat.»

Lahtistest tundidest, mida andsid külalised, said kohalolnud eesti puhkpillimängijad ja õpetajad palju kasulikuks. Kolmest kontserdist oli huvitavam teise päeva oma, milles esinesid kõik külalised. Nad olid väga erilised: pehme, õhulise mängumaneeriga Thomas Crome, peenetundeline ja täpne Nancy Cochran-Block, vaba, eksperimenteeriv, julge ja kaasahaarav Arkadi Schilkloper.

Meeldivalt üllatas Tartu Metsasarvekvartett, kes tõestas, et ka Tartus on väga arvestatavaid selle ala muusikuid. Peale külaliste pakkus suurepäraselt elamust Tallinn-Brass.

«Viendad metsasarvemuusikapäevad on juba kujunenud», ütles peakorraldaja Kaido Otsing. «Kõik külalised, kes on suure ja vaba maailma inimesed, on tahtnud aastaid omavahel kokku saada ja et meil (metsasarveklubi) õnnestus nad kokku viia, oli rõõmuks nii neile kui meile.»

M. Suvi

Tartus kevad täis koorilaulu

Selle kevade aprillikuu oli Tartus nii täis koorilaulu, et nädalavahetustest tuli puudu ja pidi argiõhtustest lisa võtma. Esinesid tervishoiutöötajate naiskoor «Domine» (45. aastapäeva kontsert), Tartu Poistekoor, tütarlastekoor «Kurekell» (pool kava 65-aastaseks saanud H. Hindpere loomingu, üks laul esiettekandes, autor improviseeris klaveril), Tartu noortekoor, Tartu Akadeemiline Meeskoor ning Tartu Akadeemiline Naiskoor (koos TTU meeskoriga).

Üldmulje kontserdikooride kunstisemest oli meeldiv, repertuaar mitmekesine. Ainult nüüdisaegset eesti kooriloomingut oli vähe kuulda — seda ju peaaegu polegi. Seetõttu on igati tervitav Tartu Akadeemilise Naiskoori väärt algatus uute laulude saamiseks konkursi kaudu (vt. lk. 24).

Uno Uiga

Noori tuleb puhkpillimuusika juurde tuua uut moodi

Vastavalt märtsikuu «Muusikalehes» ilmunud üleskutsesele koolinoorte puhkpilliorkestrite juhtidele ja pilliõpetajatele toimus 22.—23. aprillil Tallinna Pedagoogikaülikoolis noorte puhkpillimuusikaalane seminar.

TPÜ õppejõud Harry Illaku avasõnavõtus anti realistlik pilt meie noorteorkestrite madalseisust ning leiti, et sellest väljaviimiseks ei piisa traditsioonilistest orkestritöö meetoditest. Kõigepealt peab olema loodud noortele positiivne motivatsioon puhkpillimängu suhtes teiseks hästi läbi mõeldud pilliõpetuse meetodika.

Seminari ühisorkestrile tutvustas Ott Kask John Paynteri ja Henk van Lijnschooteni ansambli ja orkestri lahtimängu meetodeid koos noodinäidistega. Samuti mängiti H. Illaku ja O. Kase juhatusel hulgaliselt noorteorkestritele sobilikku repertuaari.

Seminaripäeva «naelaks» kujunes haarav näidistund «Saue Brass Studioga» — pool aastat pilli õppinud 9—12-aastaste poiste ja tüdrukutega. H. Illak tutvustas «Yamaha Band Student» meetodi rakendamist koolis ja selle teoreetilisi eelseid. (Katsejärgne rollis oli ka Kuusalu Keskkooli ansambel.)

Kohaletulnud puhkpilliõpetajate-orkestrijuhtide arvates oli seminar sisukas ning kasulik. Tehti ettepanekuid oktoobrikuu toimuvale järgmisel seminaril käsitletavate teemade kohta.

Andres Avarand,

TPÜ muusikaosakonna juhataja

Eesti Meestelaulu Seltsi kammermeeskoor on olemas

Tõsi, koor on noor — esimene proov oli 17. märtsil — ja väike, liigagi väike. Aga astus ta siiski üles esimest korda 8. mail emadepäevakontserdil. Valmistatakse ka liedertafel-kavaks (Abt, Zöllner, Kreutzer, Solcher, Hermann jt.). Loodame seda kava laulda juunis mitmel korral Tallinnas (vanalinna päevad) ja Pärnus.

Koosseis on praegu stabiliseerunud 16 üritusse uskuvale mehele. Huvilisi leiduks veel, aga nagu ühest suust kurdetakse raskust keset hooaega leida mitmeks õhtuks vaba aega. Sügisel loodame koori ridu oluliselt täiendada, et siis kindlama peale uusi kontserdikavu ja —tegevust planeerides.

Kooris laulavad enamasti 20—35-aastased mehed, kes on mitmesugustel põhjustel teistest tugevatest kooridest mõni aeg tagasi eemale jäänud, aga nüüd vajaksid oma elulaadis meeskoorilaulu. Algatusgrupp võttis kohe koori loomingujuhtus hoiaku, et mitte mingil juhul ei värvata teiste kooride tegevlauljaid. Iseasi, kui mees on tulnud meile omaalgatuslikult.

Reeglina on sel kooril üks ühisproov nädalas, ülejäänud 2—3 korral nädalas toimub töö rühmiti, ka individuaalselt. Et dirigenti abistab Andres Lemba, on võimalik tööd muuta intensiivsemaks ja olulisim — tegelda iga lauljaga just selles vallas, mis talle kõige hädavajalikum.

Ants Soots,

koori dirigent

Esmaesinemine emadepäeval

Eesti Meestelaulu Seltsi on koondunud 42 pois-tekoori üle terve Eesti. Nende parematest poisest on moodustatud EMLS-i Poiste Koor, kus kõik koorid on esindatud kahe poisiga.

Laiema publiku ette astus koondkoor emadepäeval, 8. mail «Estonia» kontserdisaalis prof. Venno Lauu ja Hirvo Surva juhatusel. Järgmine kokkutulek on planeeritud koorijuhtide seminari paiku Vigalas.

T. Ojaveski

R. Illak jääb Tartu Juubellaulupeo Direktsiooni direktoriks

29. aprillist sai TRÜ haldusprorektoriks Tartu Laululava juhatuse esimees ja Tartu Juubellaulupeo Direktsiooni direktor Riho Illak. Nendele ametikohtadele jääb ta edasi laulupeo toimumiseni, küll lahku aga töölt Tartu linnavalitsusest.

Muusikabiograafia uus ülemus

Maikuust on Eesti Rahvusraamatukogu kunsti-deosakonna (kuhu kuulub ka muusikapool) juhataja Mari Sibul. Ta on erihariduselt bibliograaf, õppinud lastemuusikakoolis klaverit, hiljem täiendanud end muusika osas rahvaülikooli. Senine kunsideosakonna juhataja Kersti Tiik jätkab põhiliselt sellest osakonnast pungunud näitusteosakonna juhatajana.

(Järg 24. lk-l)

Muusikud endises Jugoslaavias ei södi

Bernis toimunud meistrkursustel kohtus šveitsi-sloveeni päritolu pasunamängija Bronimir Slokar serbia-prantsuse helilooja Ivan Jevtici, slopeeni trompetisti Stanko Arnoldi ja horvaadist metsasarvemängija Radovan Vlatkovičiga. Ivan Jevtic kirjutas seal kontserdi metsasarvele ja orkestrile, mis samas ette kant.

○ Vasakult Stanko Arnold, Ivan Jevtic, Radovan Vlatkovic, Bronimir Slokar.

„Gramophone“ Neeme Järvi uutest plaadistustest

Ajakirja „Gramophone“ käesoleva aasta veebruarinumber toob ära kaks arvustust Neeme Järvi juhatusel sissemängitud uute CD-de kohta ja üht **Esa-Pekka Salose** plaadistust analüüsides kõrvutab retsensent Salost Järviga — ning vastandab nende tulemused, seejuures Järvi kasuks. Eialgu Järvi puudusteks peetu osutub siiski tema tugevuseks.

Esimene arvustatav plaat on sisse mängitud Göteborgi Sümfooniaorkestriga firmas „DG“, teosteks on Šostakoviči Sümfoonia nr. 14 op. 135^a ja Mussorgski „Surma laulud ja tantsud“ (Šostakoviči orkestratsioonis). Kaasa teevad solistid Ljuba Kazarkovskaja (sopran), Brigitte Fassbaender (mezzo) ja Sergei Leiferkus (bariton). Retsensent leiab, et Järvi sümfoonia-tõlgendus on liikuv, varjamatult väljendusrikkam ja vähem lõikav kui enamikul teistel, ometi on Fassbaenderi poolt lauldud Mussorgski laulutsükkel see, mis rohkem kui miski muu teeb selle plaadi eriliseks. Hämmastava hulga kõlavärvidega hääles toonitab ta iga sõna, et välja tuua kõigi nelja laulu üksteisest teravalt erinevaid karakterid. Firms „RCA“ tehtud versioon, kus laulab ka Leiferkus, dirigeerib aga Temirkanov (3/92), on palju vähem õnnestunud, mitte ainult erinevate mezzode tõttu.

Retsensendi arvates pole Järvi sümfoonia-tõlgitsuses seesama Leiferkusi võimas bass „alati küll nii kindlalt koondatud“ tooniga, kui ta suurimatel rivaalidel, on aga kogu aeg intensiivne ja täiskõlaline, totaalselt omapärane oma väljendusrikkuses. „Olgugi et Järvi orkester pole nii teravalt täpne või lõikavalt intensiivne nagu näiteks „Haitink'i versioonis „Concertgebouw's“ („Decca“ 11/93), toob ta iseäranis hästi välja teose atmosfäärielemente ja virilist musta huumorit. Kuigi *sound* ei ole nii ruumikas kui 1980-ndal aastal tehtud Järvi „Decca“-versioonis, on see siiski tuse ja rahuldav. Tulemus on elujõuline.“

Kaks järgmist arvustust on ühesama kriitiku sulest. Esimeses käsitleb ta viieplaadilist komplekti Stravinski teostega, mille Neeme Järvi on plaadistanud firmas „Chandos“. Kaasa teevad solistid Gabriele Schnaut (sopran), Peter Svensson (tenor), Günther von Kanken (bass), Jean Piat (jutustaja), Lydia Mordkovitch (viul), Geoffrey Tozer, Boris Berman (klaverid), *Suisse Romande Chamber Choir, Lausanne Pro Arte Choir, Brassus Choral Society ja Suisse Romande Orchestra.*

Kui Järvil paluti mõeldud suvel anda Genfis neli kontserti, siis kujundas ta selle ürituse Stravinski minifestiiviks, austamaks Genfi orkestri asutajat, suurt Stravinski eest võitlejat Ernest Ansermet'i. Plaatide kohta on öeldud bukletis, et need on salvestatud proovides. Ning kriitik leiab, et kiirustamise märke on nii salvestuses kui esituses ja need kipuvad vähendama komplekti veetlevust.

Järvi toetub oma esituses pigem entusiasmile ja jõulisusele.

Kuulsas *Carnegie Hallis* New Yorgis esines 23. aprillil Detroiti Sümfooniaorkester. Detroiti orkester pole olnud seal sagedane külaline, kuna ta pole kuulunud USA parimate hulka. Seekordset esinemist seostatakse orkestri kunstilise taseme tõusuga **Neeme Järvi** käe all. Tema juhtimisel mängiti seekord *Carnegie Hallis* Rahmaninovi, Saint-Saensi ja Ellingtoni loomingut.

Tšehhidele ei meeldi enam Janáček

Tšehhi helilooja Leoš Janáčeki (1854—1928) ooperid lähevad Läänes täissaalidele, kuid helilooja kodumaal pole nad enam populaarsed. Praha Rahvusteatri laval olnud „Matriapopuluse lugu“ võeti juba paari etenduse järel kavast maha. Janáčeki kodulinna Brno praeguse riigiteatri pealavastaja sõnul pole tšehhi publik enam oma ooperites sisemist, mitte välist dramatismi eelistavast Janáčekist huvitatud. Ta tahab meelelahutust, vaatemängu, Verditi.

Ameerika-Vene „Othello“

„Metropolitan Opera“ lõpeva hooaja viimaseks lavastuseks oli „Othello“. Dirigeerima kutsuti Valeri Gergijev Peterburi Maria Teatrist, Jago partiid laulma samast Sergei Leiferkus. Othellona esineb Plácido Domingo kõrval ka Vladimir Atlantov, Desdemona rolli mängib USA sopran Carol Vaness.

Dirigent kaldub liiga sageli kasutama kiireid temposid, mille mõjul tekib pettumust valmistav mulje toretsemisest, pinnalisusest. „Psalmide sümfoonia“ on särata, kolmanda osa hüpnootiline, salapärane olemus üksnes põgus. Veelgi vastuvõetamatum on retsensendile „toores mootorne ärevus“ „Sümfoonia“ kolmes osas. Isegi „Tširkuse polka“ huumor kõlab tema arvates ülespuhutult ja bassi lõpukäikudes puudub stravinskiliku rütmioostinaato selgeks artikuleerimiseks vajalik täpsus.

Siiski ei laida kriitik kõike. „Siinne „Kuningas Oidipus“ on vaheldus neile, kes põlgavad ära selle teose kõige lähemas minevikus tehtud läikimalöödud, oratooriumilikud esitused. Ka Jean Piat ei ole jutustaja osas nii maotu kui mõned teised. Ta süstib tõelist kirge Oidipuse ülevusest langemisse... Järvi „Petruškat“ ei eelistaks ehk mitte keegi, kui selle leebes õhustikus poleks intrigeerivat kõrvalepöördumist paganlikest normidest. Kellamängu sära on uudne, Järvi võis seda nii kavatseda, kuid võis ka mitte. Keelpillide *sound* on „Appolon musagète'is“ luksuslik, interpretatsioon taas ootamatult stiilne“. Sümfoonia Es duur op. 1 puhul on kriitiku arvates Järville väga kasuks tulnud see, et ta tunneb suurepäraselt Rimski-Korsakovi ja Balakirevi muusikat. „Stravinski armastus sünkkoopide vastu on ilmne juba selle teose finaalis, esitus paneb liikuma enamiku ootamatult intensiivsetest meloodialiiikidest.“ Ja edasi jälle kriitiliselt: „Ma ei saa teeselda, et nende CD-de külgetõmme suurendab Lydia Mordkovitch Viulikontserdiga. See, et tal ei ole puhas isegi alguse motolik akord (mida Samuel Dushkin pidas üldse võimatuks mängida), on täiesti ükskõik. Boris Berman on tippvormis, et mängida Kontserti klaverile ja puupuhkpillidele, ent balanss on niivõrd halb, et elujõuline saade on väevu kuuldav.“

Sama arvustaja kirjutab ka *Esa-Pekka Salose* kohta, kes on lindistanud *Philharmonia Orchestra*ga Stravinski „Petruška“ ja „Orpheuse“ firmas „Sony Classical“. Salose tõlgendust „Orpheusest“ kõrvutab ta Järvi „Concertgebouw's“ tehtuga („Chandos“ 1992).

Arvustaja sõnul on „Orpheust“ märkimisväärselt vähe lindistatud ja et see on teos, mille väljenduslaadi range lihtsus võib segadusse ajada nii kuulajaid kui esitajaid. Salose esitus iseloomustab kirjutaja kui tehniliselt säravat ja selge kõlajõuga, kuid see n.ö. perfektne variant tundub talle igavana, jõuetuna, siledana. On tunda üpris halvustavat suhtumist. Just kõlavuse koha pealt olevat Järvi variant tuse ja rikkalik.

Nende kahe retsensiooni kõrvutamine kinnitab tuntud tõe, et enamik arvustajaid ei pea kõige paremaks tehniliselt täiuslikke ja klanitud esitusi, vaid soovivad kuulda hingest tulevat elavat muusikat. Sellisele esitusele annavad nad andeks mõnegi viperuse.

Ajakirjast „Gramophone“ 1994, veebruar lühendatult.

KONTSERDIELU TALLINNAS: aprill

Aprill oli rikas maailmamõõdus kontsertide poolest. Olemata päris kindel publiku heale ninale, tegi Eesti Kontsert nende eel hiigeltuvustusi ja saavutaski täissaalid.

„1993. a. maailma parim kammeransambel „KRONOS KVARTETT“ (USA), „Ainult üks kontsert Eestis,“ kuulutasid ajalehed, afišid, raadio juba pikemat aega. Nii totaalset reklaami tehakse meil kahjuks harva, ent võiks proovida ka mõne „vähemtuntu“ puhul, kui on oodata elamustpakkuvat kontserti.“

Saali mahtunud õnneseenud võisid pärast kolmetunnist etendust mõista ehk hulga paremini *täna maailmastaabis kehtivat muusikaesteetilist kontseptsiooni, mis on lõhknud kõik akadeemilisuse piirid*. Kaasaegne helilooming on meie kuulajale juba mitmeti tuttav, oleme näinud ka väga tuntud nüüdismuusika ansambleid, kuid klassikalise kvarteti kõrgeima professionaalsuse ühitamist uusima väljenduslikkuse, koguni džässiga ja rokilikkusega kogesime esmakordselt.

„Kronose“ kontsert oli ootamatult atraktiivne: mustal poodiumil mustad toolid, neid valustamas kõrged projektorid ja tagaseinas vaheldumas värvivalgus... Kõik see koondas pimedas saalis istuja tähelepanu vaid muusikale ja interpreetidele. Valgusefektid ja ka lindimuusika mängisid niivõrd suurt rolli, et kavalehel oli kirjas ka ameeriklastest ja eestlastest koosnev „heli-valguse meeskond“.

„Kronose“ kvartefis mängivad **David Harrington, John Sherba, Hank Dutt ja Joan Jeanrenaud**. Juba 20 aastat hoiab see ansambel maailma kontserdipublikut ja kriitikut põnevas oma unikaalse muusikalise nägemuse ja julgete eksperimentidega. On pööraselt kahju, et nad ei esitanud siin ühtki tuntud teost — olgu või Šostakoviitšit, et mitte nõuda Beethovenit. Tõsi küll, Pärdi „Fratres“¹ pidanuksime ju tundma, ent T. Höferi poolt kvartetile seatuna oli seegi omamoodi avastus: harukordne vaikus, hardus, puhtus... vaid kuus koputust tšello roobile seda aina katkestamas.

Pärdi järel kõige meelepärased oli Nuubias sündinud Hamza El Dini „Escalay“ ehk kuidas käivitada vesirafast, lasta tal joosta ja ringitammuväljärakendil istudes laulda vaimulikku laulu. Nagu autor arvab, viib vana vesiratta jälgimine hüpnoosi — kuulajat prooviti hüpnotiseerida ühetoonilise *pizzicato* ja iidse aafrika meloodiaga. Aga see ei tüüdanud ega võõristanud, nagu juhtus Lois Verki „River Beneath the River“² aegu. Verk: „Siin arendatakse pidevalt edasi helivoole, (—) jõudes lõpuks üliväljude kooskõlani.“ Nõudis küllalt suurt pingutust, et elada kaasa nende helikujundite aeglaselt rulluvalle transformeerumisel!

Kaleidoskoopiliselt üksteise eest taanduvad muusikalised hetked — neid oli täpselt 51 — tegid John Zorni „Cat O'Nine Tals'i“ jälgimise üsna põnevaks, eriti kui jõudsid sabast haarata mõne tuntud teose pitsitsitaati. Sellise komponeerimislaadi on *inspireerinud multifilmimuusika*, mida Zorn nimetab „ameerika suureks avangardistlikuks muusikaks, sest temas ei leidu tavapärasest normaalsest muusika-

list mõtet!“ „Muusikaline informatsioon“ muutus niisuguse kiirusega, et jääb ainult imetleda ansamblistide reaktsioonikiirust ja temperamenti.

Kahes teoses kasutati helilinti — John Oswaldi „Mach'is“ suurte väliste efektidega. Sageli vaid imiteeriti mängimist, rakendati viiuleid tšellode-na ja tšellot kitarrina ning võisteldi kirglikult küllaltki detsibellirohke tehismuusikaga.

Steve Reichi „Different Trains'is“ oli aga lindi abi sisuliselt hoopis põhjendatum, pealegi olid kvartetistid lindi muusikaosa ise sisse mänginud, sellele lisati kõnerepliigid, 30.—40. aastate rongide iseloomulik müra ja vileid. Nimelt sõitis Reich lapsena palju kordi kasvatajanna saatel lahutatud vanemate vahet New Yorgist Los Angelesi; juudina kujutles ta hiljem ronge, milles ta võinuks sõita tolle aja Euroopas... Teose I osa aluseks ongi vana kasvatajanna ja pensionil magamisvagnisaaaja mälestuste helikõrgustena kirja pandud fragmendid, II osas „kõnelevad“ kolm I maailmasõja läbi teinud Reichi eakaaslast, III osas on kuulda kõigi „tegelaste“ häält.

Teose mõjujõud oli üllatav! Reichi arvamust mõõda viib see „*uut tüüpi dokumentaalse muusikalise videoteatri*“ ja olevat pöördepunkt autori loomingus.

Lisapalad olid adresseeritud ühele osale publikust: nelja numbril hulgas oli ka J. Hendrixi pala ja pilalugu „Elvis kõikjal“. Tundus, nagu nihkunuks kontserdisaali vaikes õhkkonnas midagi kõvasti paigast... aga ansambli meisterlikkusele tuleb kummatigi au anda.

Euroopa Liidu Noorteorkester (ELNO) on asutatud 1976. a. kunstilis-poliitilistel eesmärkidel: demonstreerida muusika kaudu Euroopa noorsoo ühtsust ja koostööd rahu, üksteisemõistmise, inimliku väärikuse nimel. Iga-aastane valikusõel on väga tihe, koos 12 riigist tulnud ca 4 000 pürgijaga konkureerivad ka kõik senised orkestriliikmed, kusjuures põhimõtteks on võimalikult rohkemate noormuusikute kaasahaaramine. Üllatas neidude osakaal — ligi 50%, kusjuures ka kontrabassi, rääkimata puupuhkpilliidest, mängisid õrnema soo esindajad.

Meeldiv oli uhkest tutvustusbrošüürist leida ka **Merle Halliku** pilti seitsme *quest musicians'* hulgast. Ta jutustas, et fööd tehti meelutal ja elati kloostrikasvandikena (ettevalmistus toimus Hollandi vanas kloostri Kerkrades), peaaegu ilma vaba ajata. Merlet hämmastas asjaolu, et juba *esimesse proovi tulid noored täiesti selgeks õpitud partiidega... ja siis alles algas tõeline treening!*

Orkestriga on töötanud maailma esidirigendid ja esinenud tippsolistid. Lausa kadedad teevad nimesid, nagu L. Bernstein, Z. Mehta, C. Abbado või Y. Menuhin, L. Harell, Sh. Mintz, A.-S. Mutter... Aga meie saime **Vladimir ja Dmitri Ashkenazy** ja olime vaimustuses.

Eestlastele mitteomase formakusega kviteeriti kõiki kolme teost, kuid kahtlemata ideaalseima tõlgituseni jõuti Rahmaninovi Sümfoonilistes tantsudes. Peale valsitempos keskmise osa on selles autori viimases oopuses tantsulisel küll viimseni stiliseeritud ja

asendatud sageli küllalt traagiliste toonidega. Oma kontseptsiooni edastamisel pölnud Rahmaninov kiitsi põnevate orkestrivärvidega; need pandi ELNO poolt kõlama eredalt-särtsakalt, sealjuures iga olulist liini hoolikalt lõpuni viies.

V. Ashkenazy dirigeerimisviis pole väliselt ehk kõige pilkupüüdvam, kuid muusika, mis voolab juhitudena tema kätest ja kehast, tõestab ütlust — eesmärk pühitseb abinõu.

V. Ashkenazy lahkus NSVL-st pärast võitu Tšaikovski-nim. konkursil 1962. a. ja on teinud uhke karjääri pianisti ja dirigendina. Dmitri sündis New Yorgis, alustas 6-aastaselt klaveriga, kuid vahetas selle peagi klarneti vastu ja on käesoleval ajal juba õppimas dirigeerimist Luzerni Muusikaakadeemias. Esialgul vallutab ta maailma veel klarnetistina, meid Mozarti kontserdi A-duur vahendusel.

Ei ole midagi võlumamat kui musitseerimisele andunud kunstnik, keda ei kammitse ükski tehniline probleem — D. Ashkenazy mängis *nii loomuliku lihtsusega, et sellesse ei mahtunud pistimigi efektiitaotlus*.

Kontserti alustati Sibeliusse „Karjala süidiga“.

KALLE RANDALUL oli seekord kaasas omalaadne „projekt“ — *tulla terve õhtu toime dirigendita*, kuigi esitusele tulid koos Tallinna kammerorkestriga mitte ainult Mozart, vaid ka Räätsa ja Šostakoviitši kontserdid.

Kuigi K. Randalul on vaieldamatuid suursaavutusi just Mozarti tõlgitsemisel — ja oli seegi kord, viis publiku eskaasi hoopis Šostakoviitši kontsert. Võimalusi ülemeelikuks karakteriseerimiseks on selles lüürilis-humorikas-groteskkes kontserdis küllaga, K. Randalu ammendas need lõpuni ja üle sellegi. Kui Mozarti puhul on solisti ja dirigendi rolli ühitamine igati põhjendatud, siis Šostakoviitšiga toimetulek sellisel täpsusastmel lausa üllatas. Muidugi — nii nagu on raske määratleda metsaks nimetatavate puude arvu, võiks ka küsida, kas 16 hea professionaalsusega ja musikaalsusega silmapaistvat muusikut on juba orkester või veel ansambel? Igatahes näis, et niisugust äärmuseni pingestunud ja tundlikku koostööd oleks dirigent lihtsalt seganud.

Räätsa kontsert trompetile, klaverile ja kammerorkestrile kanti Eestis efte esmakordselt. Räätsalikkude rõõmu tipseeruvast rütmikast ja korduste šaamaanlikkusest jagasid meelsasti nii solistid K. Randalu ja Jüri Leiten kui orkestrandid. Sellest tuli koloriitne ja elujaatav tervikpilt.

Mozarti A-duurse Klaverikontserdi ja D-duurse Kontsert-Rondo ettekannet iseloomustas eeskätt maitsekus, ühtaegu liigutav-õrn ja küttlev kõla ning pärlelav faktuur. Vaimustas ansambli kaasaminekuvalmidus ja täpsus Koosmängus.

Neid kolme tähtsündmust ümbritses rida ilusaid kontsertõhtuid, eelkõige **Lied'i-päevad** Raekojas.

Miks just nii nimefati kolme Soome tippulaula järjestikuseid kontserte? Aga seepärast, et ettekandele tulid eranditult Saksa heliloojate laulud Schubertist Hindemithini, ja just *Lied-i* nime all on see mõõdund sajandil tohtu populaarsuse pälvinud žanr läinud käibele kogu maailma muusikas. *Lied'i* päevade algatajaks oli A. Mustonen, kellel on tihedad sidemed Soome muusikutega.

15. aprillil kuulati bariton **Sauli Tiilikainenit**, 17. aprillil bariton **Jorma**

Hynnineni ja 18. aprillil sopran **Soile Isokoski**. Kõigi loomingulises biograafias on kindel koht rohketel tunnustust pälvinud kontsertreisidel mööda Euroopat ja kõik on Soome Rahvusooperi solistid, nii et kammerlaul on neile kõrvalharrastus. Ehk seetõttu täitsid nii Hynnineni kui Isokoski jõulised hääled Raekoja saali äärest-ääreni ja mõjusid aeg-ajalt liiga agressiivsetena. Lauljatar *saatis Marita Viitasalo koguni avatud klaverikaanega, ega teinud solistile liialt*

S. Tiilikainen kontserdist puuduvad isiklikud muljed, kuuldavasti oli tema R. Straussile ja H. Wolfile pühendatud kava esitavad väga sisukalt ja meisterlikult. Mõlema autori hilisromantiliselt torkakat väljendusrikkust ja meloodiarikkust on seni lastud meid üsna harva rõõmustama, eriti võrreldes paljulauldavate Schuberti ja Schumanni tsüklitega. Kuid kahtlemata pakkus J. Hynnineni jõuline kirglikkus ja täpne nüansseerimine Schuberti „Talvise teekonnas“ üksjagu uut kuulamiskogemust — just tsükli draamatilisematel lehekülgedel.

Nii teda kui Tiilikainenit saatis **Gustav Djupsjöbacka**, kellel oma *Lied* klass Helsingi Konservatooriumis ja lektorikoht *Lied* alal Sibeliuse Akadeemias. Tohutust praktikast pea kõigi Soome väljapaistvate lauljatega tuleb äärmiselt kontaktne musitseerimine. Djupsjöbacka polnud üksi tähelepanelikult toetav saatja, vaid loominguliselt võrdväärne partner.

S. Isokoski kava oli kõige mitmekesisem, seal kõlasid Mozarti kaks võluvut laulu, Schumanni psühholoogiliselt peen ja tundeline „Naise elu ja armastus“, rida Schuberti laule ja Hindemithi 6 laulu kogumikust „Maria elu“.

Lauljatar on võitnud esikohti rahvusvahelistel konkurssidel, tal on hea kool, mis võimaldab laulda kõigis registreis vabalt ja kaunist, lisaks loomupärane kontakt muusikaga. Kõige haaravamalt edastas ta Schumanni tsükli sügavaid tundevarjuend.

Vaikse laupäeva õhtul Niguliste kirikus toimunud ei tihkaks nimetada kontserdiks, pigem hardustunniks, sõnatuks jumalateenistuseks. **Andres Uibo** mängis J.S.Bachi koraalielemlänge ja Tallinna Poistekoor **Lydia Rahula** juhatusel laulis neid koraale.

Koraalielemlängud kasvavad välja puhtpraktilisest tõesst, koraalimeloodiate teisendamise oli Bachi ajal Saksa kantoorite-organistide improvisatsioonid väga levinud võte ja sarnane vanale koloreerimistehnikale. Tulemuseks oli sageli uus väljendusrikkas meloodia, millele koraalintonaatsioon oli vaid mudeliks. Bachi kompositsiooniline meisterlikkus ületas kaugelt need tarbemuusikalised piirid, luues jääva väärtusega meistriteoseid. Eelmängude muusikalise mõtte arendus oli Bachil avar ja mitmekülgne, sealt läbikumav koraalimeloodia mõjub vahel ootamatuna, enamasti on improvisatsiooniga orgaaniliselt seotud.

A. Uibost on kujunenud mitmekülgset haritud ja asjatundlik organist, kelle kontserdireisid ulatuvad paljudesse välismaadesse. N.õ. tagasisidet kasutades on A. Uibo organiseerinud rahvusvahelisi orelifestivale juba 1987. aastast saati.

A. Uibo interpretatsiooni võib usaldada, selles on isikupära tasakaalus traditsioonilisega, registrite valik asjalik ja teostus korrektne.

Kõlanud koraalid seostusid osaliselt ülestõusmispühade temaatikaga; poisid laulsid neid puhtalt, kõlavalt ja pühendunult.

Järgmise päeval rõkkas Niguliste orel võidu kelladega. **INES MÄIDRE** oli pühadehommikuis valinud kütkestava programmi, mille ta koos „kella-lööja“ **Taimi Terasmaaga** viis läbi meisterlikult ja peene värvitajuga. Kolmeistkümmepala hulgas oli Verner „Westminsteri kellamäng“, Nielsen „Nidarose kellad“, Pärdi „Trivium“ ja teisi oopusi 16. sajandist kaasajani.

Kuu esimese sümfooniakontserdi programm oli vägagi kutsuv — osa rahvast tuli Chopini ja **OLLI MUSTONENI**, osa Sumera 4. sümfoonia esiettekannet kuulama ja kokku sai peaaegu täissaal. Samuti aitasid sellele kaasa *Prantsuse Lütseumi õpilased esimeses viies reas* — tunnustus L. Leesile targa ettevõtmise eest!

Baden-Württembergi Liidumaa tellimisel Eesti kultuuripäevadeks Karlsruhes (1992) kirjutatud sümfoonia „Sere-na Borealis“ kõlas siis lõpuks ka Eestimaal. Autori arvamus mööda võib teost vaadelda omamoodi kokkuvõtteks senikirjutatust.

Usun, et ka Chopini austajaid haaras teose kontrastne ja selgepiiriline ülesehitus, I osa kompromissitu ägedus, teise muutumatule salapäraselt sahisevale rütmile naalduv muusikaline hiid-laine, elujõust särisev „Feroce“ ja finaali kummastav hääbumine. Et Sumera oskab tämbrite väljendusväärtust hinnata, teame juba mõnda aega, aga et tema fantaasia selles valdkonnas üha edasi õilmitseb, näitas *uue sümfoonia efektne värvidevalik*.

Chopin (Kontsert nr. 1 c-moll) Mustoneni meele kõlas isepäraselt ja ainult sellele maailmaklassi pürgivale pianistile omaselt. Ta suhtleb klaviaatuuriga aeg-ajalt nii õrnalt ja paitavalt, nagu polekski tegu löökpilliga — sealt ka imeline *pianissimo*, mis tungis hinge ehk rohkemgi, kui mõneti summutatun *fortissimo*.

„ENGLISH CONCERT SINGERS“ **Roy Walesi** juhatusel valmistas pisikesse peetumuse. Laulmas olid küll kogunud muusikud ning dirigentki, nagu väitis kavalet, on paljusid koore ja orkestreid juhatanud, aga *kava koostamisel maksti ilmselt lõivu maitsetusele*. Või kardeti, et eesti publik ei pea stiilsele programmile vastu? Nimelt alustati A. Fauré „Reekviemiga“ ja jõuti üle kaasaegse *a cappella* loominguga ja Chopini „Fantasie Impromptu“ (!) neegrspirituualideni. Muidugi on päris tore võtta oma koorist nii vokaal- kui instrumentaalsolist, paraku piisanuks kena laulukultuuriga sopranist **K. Sargentist**, kes koos meie **Uku Jolleriga** esitas soolopartiid „Reekviemis“. Tutvumine selle täiendatud variandiga (5 aastat pärast esiettekannet kirjutas autor juurde veel kaks osa) oli küllaltki meeldiv. Koostöö külaliskoori ja ERSO vahel laabus. Muusikaline üldpilt mõjus siiski tuhmina, eredatena kerkisid esile vaid „Agnus Oli“ ja „Libera me“.

Väga mitmeid niite pidi Eestiga seotud **Andrei Boreiko** — kunagi Leningradi Konservatooriumi lõpetanud, nüüd Poznani Filharmoonia peadirigent, esines meil 21. aprillil. Ta õppis koos mitme eestlasega, vanamuusikaga tegelemisel sõlmusid side-

med „Hortus Musicusega“, dirigeerinud on ta Tallinnas korduvalt, nii et Boreikot võeti vastu kui head sõpra, aga ka kui väljapaistvalt sisukat ja omanäolist orkestrijuhhi.

Hiljuti surnud **W. Lutoslawski** 4. sümfoonia võimaldas tutvuda ühe põnevama kaasaegse komponisti loomեսуunilustega. See oli oma sugestiivse ülesehituse ja kapriisse harmooniaga jäägitult haarav teos.

S. Rahmaninovi 3. kontsert on üks pianistide meelisteoseid — poeetiliselt laulev, põhimeeleolult optimistlikum kui enamik autori oopustest. **Lauri Väinmaal** oli oma nägemus kontserdist, oodatust mõneti rangem. Peab imetlema kunstniku suutlikkust — alles ju tuli ta Valgesse saali järjekordse kobaraga Beethoveni sonaetidest ja kohe, kohe on tulemas uus kobar!

EMA ooperistuudio andis 24. aprillil aru oma töösaavutustest. Koos EMA naiskoori ja sümfooniaorkestriga **Andres Heinapuu** juhtimisel kanti kontsertkorras ette terve Puccini ühevaatuseline ooper „Ode Angelica“ ja II pilt Verdi „Falstaffist“. *Kavalehe sisuseletusk ei aidanud orienteeruda selles, mis laval toimub (pealegi itaalia keeles) ja kes on kes*. Esialgu tuli lihtsalt kuulata, paraku kaunis ühetoonilist muusikat ja noorte lauljannade häält — neid oli „Ode Angelicas“ 13! Alles lõpupeole „koorusid välja“ peategela **Evelin Heinapuu** Angelicana ja **Natalia Trošina** Tädina, kelle dramaatilisesse stseeni mahtus ka mõningast mängulisust. (Miks ei võinuks seda rohkem olla kogu ooperi jooksul?) E. Heinapuu on jõuline ja üsna paindlik häälematerjal, N. Trošinal seisab ees registrite ühtlustamine, alumine ei taha veel hästi kanda.

„Falstaffi“ hoogne lõik mõjus hulga professionaalsemana. **Tiiu Kütt**, **Anu Aimala**, **Maire Laht** ja eriti **Ragne Saul** tulid oma partiidega uhkesti toime. Veidi kohmakalt laulis „meeskond“, kuid Fentoni (**Martin Lume**) duett oma armastatu **Nannettaga (R. Saul)** oli vahest selle õhtu meeldivaimad hetki.

29. aprillil tähistas oma 65. sünnipäeva **Rootsis** elav eesti soost helilooja **Harry Olt**, kes on kõige muu kõrval tohutult teinud eesti muusika, teatri ja kujutava kunsti „ekspansiooniks“ Rootsi.

Aastail 1949—1955 õppis H. Olt kompositsiooni E. Tubina juures, kellelt sai tugevaid mõjutusi ka oma silmaringi ja kunstifilosoofia arenguks. Juubeliõhtul tegi H. Olt tänukumarduse E. Tubinale, lastes oma teoste kõrval kõlada ka maestro oopustel.

H. Oldi loominguline käekiri on peeriooditi olnud küllaltki erinev: efektne faktuurikäsitus ja välise lennukusega silma paistev „Variatsioonid klaverile“ (**Peep Lassmann**), harras „Lacrimosa“ sooloviilule (**Urmas Vulp**), A. Lundkvisti sõnadele kirjutatud „Elu nagu rohi“, mille tõsisist allteksti „luges“ süvenenult Tallinna Kammerkoor **Aivar Lehtšinski** juhatusel, kaks väga omapärast soololaulu (**Leili Tammel**) ja lõpuks peaaegu lorilaululine tsükkel „Mängumees“, kus kõrvuti varjatud valu ja uljas pila. *Ootamatu oli laulude saade — Ervin Kärveti kõrval lõi suurt trummi Rein Tiido*.

Olejäädud kavast tõusis eredamalt esile E. Tubina Saksofonisonaat **Virgo Veldi** — **Nata-Ly Sakkose** sisukas esitus ja V. Tormise meistrikäega rahvalaulu töötlev „Jaanilaul“ **Tallinna Kammerkoorilt** **Andres Heinapuu** juhatusel.

Ines Rannap

10 Õhtutundidel töötab RAADIO 7

1. mail sai RAADIO 7 seitse kuud vanaks. «Muusikaleht» on teine leht «Eesti Kiriku» järel, mis päris: «Mis on RAADIO 7?»

Me alustasime möödunud aasta septembris ühe õhtutunniga, milles pakusime ainult muusikaprogrammi. Eesti Raadio saatekavas seisid lakooniline lause: "IBRA muusikatumund". Tookord sisustasid seda Reet Tõllasepp, Kersti Inno ja Ene Pilliroog. Seitse kuud on mitmetes lehtedes Eesti Raadio III programmi lõputundidel seisnud järjekindla lakoonilisusega viide: RAADIO 7. Vaid «kommikuleht» on pidanud võimalikuks ja vajalikuks avaldada meie programm lahtikirjutatult, nii nagu see on riigiraadio saatekavas juba eelplaneeringust peale ja sedamööda jõuab ka «Raadiolehte». Meie rõõmsaks üllatuseks ja õnneks on meid märganud aga raadiokuulajad, kuigi RAADIO 7 saatekava ei loe ka riigiraadio direktor — see on joonlauaga «Raadiolehest» maha tõmmatud. Pole minu asi kommenteerida, miks see on nii.

Lepingu järgi on RAADIO 7 Eesti Raadio ja Rootsi IBRA Radio ühistöövorm. Selle koostöölepingu järgi säilib Eesti Raadio III programm, mis Eestimaal ainsana pakub veel süvamuusikat, jätkab kontserdiülekaned ja ooperiõhtute traditsiooni.

IBRA Radio — *International Broadcasting Association* — on üks maailma kristlikest emaraadiojaamadest, peakorteriga Rootsis. Nad ühendavad endas ka TV ja kirjastuse keskust. Raadiosaateid tehakse 60 keeles 100 maale, eestikeelsete saadete alustati juba viiekümneandel aastatel. Nüüd on võimalus neid teha Eestimaal ja eesti keeles. IBRA esindaja Eestis on Eesti Kristliku Nelipühi kiriku pastor Allan Laur, kes on IBRA kaastööline olnud nii Rootsis kui ka Torontos ja kelle isa tegi juba seda tööd. Koik saigi alguse telefonikõnest Allan Laurile, kus talle tehti ettepanek luua alus kristlikule raadiojaamale Eestis. IBRA Radio elab annetustest, tema seljaga seisavad Põhjamaade nelipühikogudused. Eestile antav abi on suur, edaspidi oodatakse oma jalgel seismist, sest otse loomulikult on

raadiotööle kaasatud ja oodatud kõik Eesti kirikud ja konfessioonid.

Maailma kristlikud raadiojaamad töötavad oikumeenilisel põhimõttel ja see on ka ainus nõue, mida IBRA Radio kirjutab meile ette. Aligust peale on meie tööd hea nõuga toetanud EELK Konsistooriumi kirjastuse ja pressiosakonna juhataja Tiit Salumäe, Vana Testamendi professor, *dr. honoris causa* Evald Saag ja noorusliku hooga kaasa tulnud EELK Noorsootöökeskus, mille eesotsas on Jaak Aus, Meelis Holsting ja Enn Auksmann. RAADIO 7 peatoimetaja on Helle Aan, direktor Madis Lodu.

RAADIO 7 alustab õhtuti erinevatel kellaaegadel ja töötab hilistel tundidel selleks, et säilitada Eesti Raadios juba aastatega väljakujunenud süvamuusikakontsertide struktuur, kuigi meie kuulajad on korduvalt ja tungival palunud alustada meie saadete varasemal kellaaajal. Seega saate RAADIO 7-t kuulata Eesti Raadio III programmi lainepikusele üle vabariigi ja need on järgmised:

kesklainel — Tallinn 198 m/1512 kHz;

ultraühilainel — Tallinn 4,27 m/70,28 MHz;

Valgjärve 4,25 m/70,58 MHz;

Orissaare 4,25 m/70,67 MHz;

Kohtla-Nõmme 4,28 m/70,13 MHz;

Pärnu 4,17 m/72,0 MHz.

Mida pakume?

Esmaspäev, kell 21—01

• «Suhtumised». Studios on Allan Laur.

• «Kes on looduse kuningas?» Toomas Jüriado saade.

• Reiskirjad. Eestimaal kirikud, avatud telefoniga saated — 434 279.

Teisipäev, kell 23—01

Saatejuhid on Reet Tõllasepp, Ülo Niinemägi, Matis Metsala.

• Uudised, kirjandusminutid, muusika.

Kolmapäev, kell 21—01

Toimetavad Helle Aan ja Priit Kaldoja.

• Varessele valu. • Targu kodus talita.

• Mikrofon on avatud — aeg rääkida.

Neljapäev, kell 23—01

Saatejuht on Silvia Karro.

• Noortele.

Reede, kell 21—01

Saatejuht on Ene Pilliroog.

• Kultuuriteemad, teoloogilised küsimused, tähtpäevi kirikukalendrist, avatud telefoniga saated.

Laupäev, kell 21—01

Toimetab Priit Kaldoja.

• Uudised, võistumäng erinevate kirikute noortele, muusikakommentaari, kunstisaade, kirjandus-saade.

Pühapäev, kell 19—20.30

Lastesaateid toimetab Urme Lil-lepruun.

Kell 20.30—01 on autoriprogrammid, milles osalevad Valdek Põld, Ene Pilliroog, Signe Aus, Meelis Holsting, Tiina Jürjens, Rein Laaneser.

• Teoloogilised küsimused, luule ja muusikaprogrammid, kuulde-mängud.

Oleme tänulikud oma kuulajatele ettepanekute eest ja ootame eelkõige kirikueluga seotud uudiseid aadressil EE0090 Tallinn, postkast 3396, RAADIO 7. Meie telefonid on praegu 434 296 ja 434 336. Oma teate saate jätta ka automaattvasta-

jale, et võiksime teile tagasi helistada.

RAADIO 7 programmist nähtub, et küllaltki piiratud saateaja tõttu ei jää just palju aega muusikale. Tööpoolest, omaette kontserdiprogramme on meil teisipäeva, reede ja pühapäevaõhtuti ja mitte regulaarselt. See on tingitud kuulajate vajadusest kristliku sõna järele, on ju selles osas vabariigi raadiolainetel suur tühimik. Eks aeg näita, millises suunas, kuidas ja millal arenevad RAADIO 7 võimalused.

RAADIO 7 põhiline muusikavara on Rootsis, kuid oleme ostnud ka suure hulga eesti muusikaga heliplaate ning kassette. Kasutame ka riigiraadio vaimuliku muusika varas, mis ei ole kahjuks suur ja mille salvestamisega praegu ka süsteemsel ei tegelda. Mujal maailmas on selline komme, et muusikud peavad tänuasjaks kinkida oma uus heliplaat kristlikule raadiole ja seda autorioiguseta. Nii võibki kuulata neist raadiotest maailma parimat muusikat maailma parimas ettekandes, sest muu maailm on ammu omaks pidanud seda vaimukultuuri, mis meile alles tasahilju tagasi hakkab jõudma.

Oma kuulajatele kõike head soovides

Ene Pilliroog,

RAADIO 7 kultuuritoimetaja,
Eesti Raadio muusikatoimetaja

○ Allan Laur ja Ene Pilliroog studios

Wilhelm Müllverstedt, Orgelbaumeister in Dorpat

K. a. 24. veebruari õhtul lõpetas a/s «Kriisa Oreliehitus» oma järjekordse töö orelite taastamisel ja seda Häädemeeste kirikus. Miks just sellisel tähtpäeval?

Oreli korpuse siseküljelt võime lugeda, et Tartu orelimeister W. Müllverstedt paidaldas 20.—24. II 1884 kirikusse oma uue oreli oopusnumbriga 61. Seega täitus restaureerimise lõpetamise päeval oreli valmishitamise täpselt 110 aastat.

Instrument ise on ühe manuaali ja pedaaliga. Registreid 6. Neist 5 manuaalis ja 1 pedaalil. Manuaal pedaaliga alaliselt koppelatud.

K. a. 9. aprillil oli kirikus uus oreli pühitsemine. See on ikka tavaks pärast suuremaid remonte või

instrumendi ümberehitust (rääkimata päris uuest orelist). Piduliku teenistuse viisid läbi kohalik kirikuõpetaja Enri Pahapill, Pärnumaa praost Andres Pöder ja Rootsi Ovenäkeri koguduse (ka rahaliselt abistanud sõpruskoguduse) õpetaja Matts Sandström. Muusikalise osa eest kandis hoolt Pärnu Eliisabeti koguduse organist Merike Saare-mets koos mõnede lauljatega.

W. Müllverstedti, nagu ka kõigi teiste Eestis tegutsenud orelimeistrite kohta teame me küllalt vähe. Peaaegu ainult seda, et ta oli pidevalt Tartus tegutsenud saksa päritoluga meister. Oma töökojas ja ta ehitanud vähemalt 124 orelit. Kuhu ja kellele — seda teame me vaid osaliselt. Nagu sel ajal kombeks, valmisid tema instrumendid põhiliselt mehaanilisena. Nende juures leiame aga ka juba üksikuid pneumaatika sugemeid. Vaata-

mata sellele, et pillid on valmistatud tugeva konstruktsiooniga, on aeg ja olud teinud oma töö ja enamik neist pillidest vajab põhjalikku remonti.

Huvilistele lisan W. Müllverstedti orelite loetelu meie kirikutes: Karki 1847, Alatskivi (op. 15) 1868, Rõngu 1874, Värja 187..., Puhja 1882, Põlva 1883, Häädemeeste (op. 61) 1884; Tõstamaa (hävinud) 1885, Vigala 1886, Maarja-Magdaleena 1889, Tartu Peetri 189..., Mustvee 190., Nõo (op. 124) 1903.

NBI-daatumis võib esineda ebatäpsusi.

Kõik need pillid moodustavad ühe osa meie oreli-, seega ka kultuurivarustusest. Ent igasugune kontroll ning kaitse selle vara suhtes puudub.

H. Kriisa

(ALGUS 1. LK.)

Tallinna Muusikakeskkool loodi NSV Liidus ammu tulemuslikult tegutsenud nn. desjatiiletkaade eeskujul 1961. a. Põhimõtteks oli lastele üld- ja muusikalise hariduse andmine algõppeperioodist konservatooriumi lõpetamiseni n.-õ. ühtsete kooliliste printsiipide järgi. Kolme eriaastme kooli — lastemuusikakooli, muusikakooli ja konservatooriumi — läbinul tuli sageli kaotada aega ümberõppele, ühte süsteemi puhul polnud selleks tarvidust.

TMKK hälli kiigutasid kõige energilisemalt Ülo Bergmann, kellest sai paariks aastaks direktori (konservatooriumi rektori E. Kapi) asetäitja muusika alal, VIII klassi juhataja; üldhariduse eest vastutanud Maret Sarv ja esimese lennu klassijuhataja (X ja XI klassis) Helju Tauk.

Esimesel aastal komplekteeriti VIII ja I klass. Neist kahest (vastavalt esimesest ja kaheksandast) said erakordselt silmapaistvad lennud, kelle ridadest on võrsunud tosinajagu kuulsusi.

VIII klassi tuli üle kahekümne lastemuusikakoolide õpilase, I klassi kokkusaamine võttis aga mitu kuud aega — alles 1. detsembril võidi tõdeda, et klassis on 28 õpilast. Nii alustas tšiltuke kool 52 õpilase, 12 üldainete ja 40 muusikaliste ainetega õppejõuga.

Tervelt 8 aastat puudus sellel koolil oma maja, lastel tuli seigelda mööda linna: toleaeagسل Suurovi puisteel paiknevas Konservatooriumist, kus toimus enamik muusikaliste ainetega tunde, Kevade tänavale 22. Keskkooli, Hariduse tänavale 7. Keskkooli, Sakala tänavale vene kooli või Toompeale Koreograafiakooli, kus saadi õpetust üldainetes. Osa muusikatunde viidi läbi ka õpetajate kodudes ja isegi klaverite laenutuspunktis Tõnismael.

Alljärgnevat meenutustekera on aidanud lahti harutada Tiiu Heinsalu-Peäske, Viktoria Meigas-Jaagomägi, Toivo ja Raivo Peäske ning klassijuhataja Helju Tauk.

Võib oletada, et VIII klassi kogunenud erineva vanuse ja ettevalmistusega teismeliste tulemuslikuks harimiseks oli vaja asjatundlikke, tarku õppejõude ja nendega vedas esimesel lennul küll sajabrotsendiliselt. Neli aastat klassiga koos töötanud H. Tauk ja M. Sarv ning kaks esimest aastat kooli juhtinud Ü. Bergmann kujundasid kogu väikesel koolil, eriti aga esimese lennu näo ja vaimu.

Nii Ü. Bergmann kui H. Tauk olid 1961. a. Konservatooriumi diplomandid ja ammused tuttavad Tartu Muusikakooli päevilt. M. Sarve tundis H. Tauk aga Tartu Ülikoolis õppimise ajast — kui Ü. Bergmann vajas õppealajuhatajat, lükkas H. Tauk talle kohe ette eesti filoloogi M. Sarve. Viimasest sai paljudeks aastateks kooli armastatuim kirjandusõpetaja, kes, muide, toetudes oma häämsatavale mälu, õppis piltide varal hoolib selgeks, kes lastest on kes! Vaevalt, et õpilased ise märkasidki oma äkilist tuntuks saamist.

H. Tauk andis muusikaliteratuuri ja saateklassi tunde ning oli instrumentalistide kontsertmeisteriks.

V. Jaagomägi: «Meid vapustas Helju Taugi suutlikkus mängida lehest kõiki teoseid ja oskus teha lähedaseks isegi vene muusika. Ta pani meid kõiki — ka üldklaveriõpilasi — mängima tunni teemaga haakuvaid palu. Mõeldi, mida see tähendas — esineda spetsidest klassikaaslaste

ees! Oma tolerantse mõtlemise, avala ja targa natuuriga oskas Helju Tauk klassijuhatajana siluda kõik õpilastevahelised pinged, luua maksimaalne tööõhkkond ja panna märkamatu maksma distsipliin.»

T. Heinsalu: «Väga tundliku saatjana haaras ta õpilasi kaasa, kuid oli varmas tasandama ka meie vigu, päästes pisikese šlikerdamisega meid erialaõpetaja peapesust.»

Toivo Peäske: «Kontsertmeisteritunnid olid ühed toredamad: illustraatorina tegutses Tiit Tralla, kes oli kogu hingega asja juures. Helju Taugi vaimustaval juhendamisel tegime tööd palju rohkem, kui nõudis programm.»

Kõik meenutajad kiitsid kui ühest suust M. Sarve kirjandusalast eruditsiooni, oskust teha teismeliste omaseks nüüdisaegne kirjandus, isegi poeesia. Luulekassetid käisid käest kätte, nende muretsemine ja lugemine muutus iseenesest mõistetavaks isegi neile, kes luulet ei armastanud. Pealegi kostitas M. Sarv õpilasi intrigeerivate teadete kirjanduse «tagahoovist», mis võrtsitas mõnigi kord tuimana tunduva õppematerjali. Meeleolukatele, ilmingimata küünlavalgel korraldatud luuleõhtutele valiti õhinal meelepäraseid luuletusi, ka proosakatkendeid ning nendega sobivaid muusikapalu. Siit sai muide alguse programmiväline trisonaattide mängimine. Isegi poisid olid vaimustuses etlemisest, küünl käes.

Õpilasi suunati kuulama—vaatama kõike, mis toimus tol ajal Tallinnas: kirjandusõhtuid, kunstinaütusi ja muidugi kontserte. Sageli käidi koos kogu klassiga, relvastatuna esitamisele tulevate teoste teadikumaks kuulamiseks muusikaliteratuuritunnis jagatud teabega. See avatus kultuuri-eule arendas, õpetas mõistma ja hindama kunsti kõiki avaldumisvorme.

Kui 22. ja 7. Keskkooli õpetajad on vajunud unustusse, siis mõnda oma kooli üldainete pedagoogi meenutatakse innukalt ja... üsna kirbelt. Teadagi, et muusikutele on matemaatika ja füüsika valdavalt vastunäidustatud, eriti kui seda manustatakse MUUSIKA—keskkoolis täie nõudlikkusega. Mis siis imestada, et mõnelgi neis aines «kahed» kippusid tulema... ja tulidki. T. Heinsalu mäletab end meeleheitehoos Andres Saarele töötamas panna L. Kukats kätemaksuks keeruliste füüsikaülesannete eest mängima järgnevis! Las proovib, kas on lihtne!

H. Ainomäe oli kord lahendanud hirmipikka algebräülesannet, mis tervikuna ei mahtunud pisikesele nooditahvlile, eestpoolt tuli aina maha kustutada. Kui siis vastus valeks osutus, hakkas ta tagurpidi minnes tagajärjetult viga otsima. Klassi taibu, Mart Humal, pomises omaette — klassi vaikse kahjuröömu saatel —, et selle koha, kus viga oli, kustutasite juba maha!

H. Ainomäe oli valvas jälgima kontrolltööde ajal õpilaste «üalpidamist», temaga oli raske spikerdada... Õnneks tuli mehele vahel igavusest tukastus peale.

R. Peäske: «Meil oli reaallainetes peamiselt kaks hinnet: «2» või «5». Üks kontrolltöö näitas, mida meilt oodati, järgmiseks korraks õppimise selle osa materjalist selgeks — oligi «5» käes! Leidsime siis ja arvame tänani, et füüsikadefiniitsioon Brahmsi tõlgendamisel eriti ei vajata, Muusikakeskkoolis peaks olema tugev humanitaarne kallak ja reaallainete vaid praktiliseks eluks vajalikeks piires.»

Muusikakeskkooli õpilased 1964a. „Estonia“ laval. Esinevad Raivo Peäske, klaveril saadab Toivo Peäske, nooti pöörab Viktoria Meigas.

Agalerialaõpetajad?

T. Heinsalu: «Harald Aasa oli kõva käega ja tuiselt energiline; ta ei suutnud taluda igavat tooni, lolli harjutamisviisi, halba striihi. Tema koolilised printsiibid olid nii loomulikud ja õiged, et hiljem, Moskva aspirantuuris, ei püütud — täitsa tavakohalt — mul midagi ümber teha. Agal ükskord sain erialas ettearvamatult «kahe». Läksin koos Epp Leichteriga end koolist ära paluma — olevat kole halb enesetunne... ja siis küsis toleaeagne direktori asetäitja Jüri Plink, kas ma teadvat midagi oma eriala—«kahest». See oli muide väga mõjurohke prahmakas!»

V. Jaagomägi: «Õppisin Arvo Ratasepa juures palju aastaid. Ta oli huvitav ja tark isikus, suutis minu üliemotsionaalsust kenasti raamidesse suruda. Laulsin ka tema Teaduste Akadeemia Naiskoois ja sain suhelda paljude kütkestavate inimestega.»

R. Peäske asus õpetama isa, eesti flöödikoolkonna rajaja Elmar Peäske. Tunnid toimusid raudselt vaid konsis. Muidugi, kui kodus harjutamise käigus midagi väga untsu läks, hõikas isa üle ukse mõne õpetussõna sekka. Kas nüüd just seepärast, aga harjutada püüdis Raivo rohkem «Suurovis», kodus mängiti Toivoga peamiselt klassivälisest repertuaari.

T. Heinsalu imetleb senini Hiie Lätet, kes vabastas tema lootusetult krampis käed ja viis klaverimängu taseme nii kõrgele, et konsi sisseastumiseks eksamil kahtlustati Tiitü eriklaverikursuse salajases läbimises!

Juba esimesel õppeaastal kujunes TMKK—s traditsiooniks korraldada igas semestris üks kontsert «Estonias» ja sõita selle kavaga ka Tartusse. Tänu väikesele õpilaskonnale said esialgu esineda kõik, kes oma pala jõudsid lavaküpsuseks viimistleda. Ülikooli aula soliidus ja võrratu akustika tekitas noortes alati pisikese hirmutunde, aga ka erilise pidulikkuse.

(Järgneb)

TALLINNA MUUSIKAKESKKOOL MITMEST RAKURSIST

Eesti Muusikaakadeemia baaskool

K. a. veebruaris Riigikogus vastuvõetud seaduse kohaselt ei läinud munit-sipaalhaldusse Eestis vaid kaks keskkooli — Tallinna Spordigümnaasium ja Tallinna Muusikakeskkool. Sellega ühtlasi tunnustati, et meie kool on üleriigiline Eesti Muusikaakadeemia baaskool. Tallinna Muusikakeskkooli ülesandeks on anda vabariigi muusikalisel andekatele lastele koos üldise humanitaarse keskkooliga vajalik erialane ettevalmistus muusikaakadeemiasse astumiseks. Seega on professionaalsete muusikute kasvatamine ühtne ja terviklik protsess, mis toimub alates muusikakeskkooli I klassist kuni muusikaakadeemia lõpetamiseni. Kool on oma ülesande täitnud, lõpetanute kõrge erialane tase annab neile võimaluse edukalt sisse astuda Eesti Muusikaakadeemiasse või Euroopa ja USA kõrgkoolidesse. Tänapäeval tuntud eesti muusikutest on valdav osa muusikakeskkooli vilistlased. Nimetagem siinkohal rahvusvaheliste konkursite laureate ja heliloojaid, kelle looming on leidnud internatsionaalse kuulajaskonna:

pianistid Kalle Randalu, Ivori Ilja, Ivo Sillamaa, Peep Lassmann, Risto Laur, Toomas Vana, Indrek Laul, Lauri Väinmaa j. t.;

dirigendid Tõnu Kaljuste, Andres Mustonen, Paul Mägi, Toomas Kapten, Vello Pähn, Jüri Alpernt j. t.;

tšellistid Teet Järvi, Henry Varema, Leho Karin, Kristjan Saar; **viuldajad** Arvo Leibur, Ulria Kristian, Ülo Kaadu, Aet Ratassep; **puhkpillimängijad** Neeme Birk, Jüri Leiten, Heiki Kalas, Raivo Peäske j. t.;

heliloojad Lepo Sumera, René Eespere, Urmas Sisask, Mati Kuulberg j. t. ERSO praegusest koosseisust 50% ja RAT "Estonia" orkestri koosseisust 30% on muusikakeskkooli vilistlased.

Muusikakeskkoolis õppides on rahvusvahelistel noorte interpretide konkurssidel Tšehhimaal saavutatud I preemia 15 korral, II preemia 12 korral, III preemia 6 korral, lisaks arvukalt diplomeid. Ka muudel interpretide konkurssidel on kooli õpilased pärinud hulgaliselt auhinnalisi kohti. Silmapaistvad erialased tulemused saavutatakse andekate ja töökate õpilaste ja võimekate õppejõudude ühistöös. Koolis on töötanud või töötavad praegu sellised autoriteetsed pedagoogid nagu *Ruuta Taras, Tiina Kurik, Ell Saviauk, Harald Aasa, Laine Leichter, Hans Suurväl*. Tihe side on meil muusikaakadeemia erialakateedritega. Nii töötab sel õppeaastal koolis 30 EMA õppejõudu.

Õppeasutuse edukaks tööks on vaja ühelt poolt säilitada kõike head ja traditsioonilist, teisalt aga tuua sisse ajava kaasaskäivaid uuendusi.

Viimastel aastatel on koolist, lähtuvalt õppekavadest, kujunenud professionaale kasvatav humanitaarkool.

"Võistleme" Eesti Kontserdiga

Kontserdielu on meie koolis olnud aktiivne juba aastaid ja lõppev hooaeg ei ole selles suhtes mingi erand. Alustame tavaliselt septembris ja lõpetame maiuks. Selles ajavahemikus ei ole vaid mõned nädalalõppudel toimunud meie koolis kontserte. Esinemiskohad on olnud **solistsed**: Estonia kontserdisaal, Estonia Talveaed, Mustpeade Maja Olavi saal, Ajaloomuuseum, Teatri- ja Muusikamuuseum, Matkamaja, Vanalinna Muusikamaja, Eesti Kunstimuuseum, Kick in de Kõk, Tallinna Raekoja. Peale selle on esinunud mitmetes koolides ja asutustes üle Eesti, palju kontsertreise on viinud raja taha. Oleme tänulikud paljudele sponsoritele, kelle abil on need kontsertreisid muutunud reaalsemaks. Samuti «Eesti Kontserdi» juhtkonnale selle eest, et käesoleval hooajal on meil «Estonia» kontserdisaalis saanud toimuda 7 kontserti. «Estonias» on üles astunud kooli sümfooniaorkester *T. Kapteni* juhatusel, laste keelpilliorkester *T. Peäske* juhatusel, kammerkoor *E. Eespere* juhatusel ja kooli kõigi osakondade parimad noored solistid.

"Eesti Muusika päevad 1994" toetus suurelt osalt meie kooli kollektiividele.

Kooli avalike kontsertide arv on igal hooajal olnud **100 ümber**, millega võiksime peaaegu «võistelda» Eesti Kontserdiga. Selle arvu taga on meie kooli paljude õpetajate tubli töö. Tahaksin nende seast praegu esile tõsta ainult ühte, **LAJNE LEICHTERIT**, kes suve hakul pühitseb oma **75. SÜNNIPÄEVA**, aga on oma töös ja ettevõtmistes eeskujuks meile kõigile.

Sel hooajal viisime esimest korda pärast Kadrioru lossi sulgemist jälle muusika kunsti keskele, seekord Toompeale Eesti Kunstimuuseumi. Detsembrist aprillikuuni andsime seal neli kontserti.

Kõigi kontserdipaikade juhtkondi tahame tänada arusaava ja meeldiva suhtumisest eest noortesse muusikutesse ja sooviksime nendega ka edaspidi meeldivat koostööd.

Igale kontserdile ootame huvilisi, kuulajaid — neid kipub vahetevahel napiks jääma.

Loodame järgneval hooajal kohtuda oma vanade kui ka uute muusikat armastavate kuulajatega.

Leo Truuväärt

Alates 1993. aasta kevadest saavad õpilased senise küpsustunnistuse ja muusikaliste ainete hinnetelehe asemel keskeriharidust tõendava diplomi, mis annab õiguse töötada:

klaveri eriala lõpetanutel — kontsertmeistrina ja õpetajana muusikakooli I–IX klassis;

keel- ja puhkpilli eriala lõpetanutel — orkestrandina ja õpetajana muusikakooli I–IX klassis;

koorijuhtimise erialal — koormeistrina;

muusikateooria erialal — teoreetiliste ainete õpetajana muusikakooli I–IX klassis.

Lähtudes nõuetest erialasele tasemele ning vabariigi vajadustest muusikute järele on vähendatud õpilaste arvu koolis. Eesmärk on, et koolis õpiks vaid tõeliselt perspektiivikad muusikud. Käesolevaks õppeaastaks on kooli jäänud 421 õpilast. Konkurss kooli astumiseks ja koolis õppimiseks on range. Iga klassi kevadine erialaeksam on sisuliselt konkursieksam, kus otsustatakse õpilase edasiõppimine muusikakeskkoolis.

Koolielu korraldamisel oleme püüdnud õpilasi rohkem usaldada, arendada nende initsiatiivi, vastutustunnet, otsustusvõimet, valiku tegemise oskust ja iseseisvust.

Võrreldes nõukogude-perioodiga on oluliselt laienenud kooli välissidemed. **Esinemised välisriikides** on kõik olnud väga edukad. Mitmelt rahvusvaheliselt konkursilt on koju tulnud laureaadiitliga, näiteks kammerkoor (dirigent Evi Eespere), sümfooniaorkester ja kammerorkester (dirigent Toomas Kapten). Sel õppeaastal on kammerkoor menulak esinenud Hollandis firma «Siemens» külalisena, kammerorkester «Noorte Filharmonia» esitas Prantsusmaal lisaks oma kavale koos prantsuse noortekooriga Fuaré «Reekviemi». Klaveriosakonna õpilased andsid 2 kontserti Turus, laste keelpilliorkester kontserdi Rootsis, Taanis ja Saksamaal, toimus ühiskontsert soome õpilaste-ga jne. Keelpilliorkestriga töötas külalisdirigent hr. Wiggins Inglismaalt.

Kooli ees on ka **palju probleeme**, millest üks kiiremini otsustamist nõudev on muusikakeskkooli üleviimine keslinna. Eeldades, et muusikaakadeemia ehitus valmib 3–4 aasta pärast, on hädavajalik, et ka muusikakeskkool kui baaskool oleks pärast akadeemia ülekolinist selle vahetus läheduses. Muidu raskeneks oluliselt erialane koostöö muusikaakadeemia õppejõududega.

Paljud vajalikud ettevõtmised jäävad ära rahanappuse tõttu. Kindlasti vajaks lahendamist õpetajate enesetäiendamiseks materiaalsete võimaluste hankimine. Õpetaja kui praeguses ühiskonnas ühe vähemtasustatava töö tegija ei saa pere kõrvalt lubada endale osavõttu seminaridest ja kursustest või mõne meistriklasi tööst väljaspool Tallinna. Õpetaja vastutusrikas töö peaks olema korralikult tasustatud.

TIINA EHN,

direktor

Sponsorid! Aidake talentidel tõusta tippu!

Konkurssid, eriti välismaised, on noortele muusikutele olulised tippu jõudmiseks. Kalle Randalu, Rein Rannapi, Indrek Laulu, Ralf Taali jt. pianistide tähelepanule pani paljusi aluse konkursivõit Tšehhimaal Ust nad Lobenis.

Praegu on rahaliselt raske osaleda isegi kodumaistel konkurssidel. Meie õpilaste esinemised Tartu konkursil (seejuures edukalt) maksti kinni vaid sõidukulud. Kõik muu tuli endal kanda. Ainuüksi 6-päevane ööbimine hotellis läks maksma 360 krooni — mõne lapsevanema poole kuu palga. Riiklikult lubatud kõrged ööbimis- ja päevarahad noorte talentide suhtes ei kehti. Muusikakeskkoolil pole selleks finantse.

Veel sel aastal seisavad ees meie õpilaste ja õpetajate pisikesse grupi sõidud konkurssidele Rootsi (juunis) ja Tšehhimaale (novembris). Need võivad rahapuudusel ära jääda. Võib-olla juhtub mõni spondeerimisvõimeline muusikaastaja seda juttu lugema ja tuleb appi — avama potentsiaalsetele *kalle randaludele* teed tippu.

Maigi Pakri,

TMKK eriklaveriõpetaja

Oleme konkurentsivõimelised mitte ainult Eestis, vaid ka välismaal

Käesolev, 33. õppeaasta ei sisalda meie kooli jaoks mingit erilist teetähist, juubelit või muud, on vaid üks möödivate aastate reas. Sellele vaatamata on ta olnud tegevusrohke. Sündmusi, mida meenutada, jätkub igas osakonnas.

Kõige arvukam erialaosakond meie koolis on **KLAVERIOSAKOND**, mida juhatavad praegu I—IX klassis õpetaja **Martti Raide** ja X—XII klassis EMA õppejõud **Valdur Roots**. Kaks suurt ettevõtmist raamivad noortel pianistidel selle õppeaasta töid ja tegemisi — novembris toimunud muusikakoolidevaheline pianistide konkursid meie koolis ja noorte vabariiklik pianistide konkursid Tartus aprillis. Esimene neist ühendab kolme kooli — G. Otsa nimelist Tallinna Muusikakooli, H. Elleri nim. Tartu Muusikakooli ja Tallinna Muusikakeskkooli (taolised konkursid on paljude aastate kestel toimunud kõigi erialaosakondade vahel). Seekord oli uudsema žürii esimees kutsutud välismaalt — hr. Harri Salsela Helsingist, kes andis kõrge hinnangu meie klaverimängijate koolitamisele.

Tulemusi hinnati konkursil klasside järgi ja meie õpilased olid kõigis vanusegruppides edukad: 9. kl. õpilased Hanna Heinmaa (õpetaja Maigi Pakri) ja Ulla Villenthal (õpetaja Maija Jürisson) jagasid II kohta, 10. klassi õpilane **Diana Moik** (õpet. Valdur Roots) sai I koha, 11. klassis olid võidukad 2 õpetaja Pakri õpilast — Kadri—Ann Sumera ja Elo Tammsalu, 12. kl. **Marek Vilba** (õpet. L. Semper) pälvis I koha ja Mihkel Mattisen (õpet. V. Roots) II koha.

Aprillis toimunud konkursi 59 osavõtjast olid 33 Tallinna Muusikakeskkoolist. Mängijaid hinnati kahes vanuseastmes. Mõlemad esikohad tulid meie kooli — **Katrin Targo** (õpet. L. Orgse) nooremas ja **Hanna Heinmaa** (õpet. M. Pakri) vanemas grupis. Andreana Metsar (õpet. M. Pakri), Sten Lassmann (õpet. I. Floss) ja Ann Reimann (õpet. T. Nahkur) jagasid III kohta nooremas grupis, vanemas grupis sai II koha Andres Hinn (õpet. M. Pakri) ja III koht Age Juurikas (õpet. T. Nahkur).

Lisaks kodumaal toimunud konkurssidele jõudsid meie õpilased edukasse finaali ka rahvusvahelistel jõukatsumistel. Hando Nahkur (õpet. E. Saar) tuli tagasi diplomiga Tšehhi Vabariigis toi-

○ **Austrias Liezenis k. a. märtsis. Vasakult M. RAIDE, K. JOOR, L. LEICHTER. Ees O. OTT.**

munud konkursilt ja Liivia Suurmaa (õpet. P. Pae-murru) Itaalias toimunud konkursilt.

Millega seletada meie klaverimängijate edu? Peamine põhjus on kindlasti ühtses metoodikas, mille järgi toimub lapse õpetamine ettevalmistusklassist alates kuni akadeemiani välja. Vähemtähtis ei ole kindlasti kõrgelt kvalifitseeritud pedagoogide kaader, kelle hulgas on ka arvukalt EMA õppejõude.

Suuruselt teine osakond on koolis **KEELPILIOSAKOND**, mida juhatavad I—IX klassis õpetaja **Harald Aasa** ja X—XII klassis õpetaja **Tiiu Peäske**. Viimastel aastatel on siin erilist tähelepanu pööratud orkestri- ja ansamblimängu praktika andmisele, mis on tulevastele muusikutele esmatähtis.

Meie keelpilliõpetajad on edukalt osa võtnud mitmest kaalukast jõuproovist. Märtsis korraldas Eesti Televisioon Eurovisioni konkursi eelvoor noortele solistidele, kus pälvisid kiitust meie õpila-

sed Juta Õunapuu (õpet. T. Peäske), Mihkel Kerem (õpet. Mirjam Kerem), Kristjan Saar (õpet. L. Leichter) ja Kristiina Kriit (õpet. A. Riikjärv).

Eriti tulemusrikkalt töötab keelpilliosakonnas tšelloõpetaja **Laine Leichter**. Käesoleva aasta märtsikuus võitis ta oma õpilaste Kristjan Saare (XII kl.) ja Oliver Otiga (VI kl.) osa Austrias toimunud noorte tšellistide konkursist, kus **O. Ott** saavutas II koha (esikoht jäi välja andmata).

Mai algul sõitis Tšehhi Vabariiki noorte keelpillimängijate konkursile õpetaja Ivi Tivik oma III kl. õpilase Ivi Otsaga.

PUHKPILLIMÄNGU alustatakse meie koolis 5. klassist (1. klassist on need õpilased klaverit õppinud). Osakonda juhatab klarnetiõpetaja Hans Suurvälgi, õpetajateks on töötavad staažikad orkestrandid Estonia Teatrist Raivo Peäske, Udo Meier ja Ilmar Aasmets ning Aavo Ots ja Heiki Kalas EMA-st jt. Aprillis toimunud koolidevahelisel konkursil olid edukad meie õpilased Linda Vood (õp. R. Peäske), Ivar Kiir (õp. U. Meier) ja Toomas Uustalu (õp. H. Kalas). Puhkpilliõppijad saavad tõhusa orkestrimängu kogemuse õpetaja A. Otsa käe all. Sel õppeaastal on meie õpilased saanud osaleda EMA korraldatud treeningpäevadel ja orkestris mängida külalisdirigentide juhatamisel.

KOORIJUHTIMISE eriala õpingud algavad muusikakeskkoolis 9. klassis. Osakond on väike-searvuline, kuid koorilauluõpetuse kaudu saavad sellest osa ka teiste osakondade õpilased, kes laulavad lastekoorides õpet. I. Kõrvitsa (IV ja V klass) ja õpetaja M. Siitase ja R. Paju (VI—VIII kl.) käe all.

Kooli kammerkoori juhatab õpetaja E. Eespre. Kooli kammerkooris laulavad pea kõigi erialade õpilased vabatahtlikkuse alusel. Koori tase on võimaldanud seni osaleda rahvusvahelistel konkurssidel ja praegugi valmistab koor augustis toimuvaks Arezzo konkursiks Itaalias. Koorijuhtimise osakonnas saavad teiste erialade õpilased fakultatiivselt õppida dirigeerimist, saada hääleseadet ja valmistuda seega muusikaga tegelemiseks laiemalt, kui seda võimaldab kitsalt üks eriala.

MUUSIKATEOORIA ERIALAL õpivad tulevased heliloojad ja muusikateadlased. Muusikateoreetiliselt (harmooniat, polüfooniat jne.) aineid õpetab neile suurte kogemustega õpetaja Leo Semlek, loomingut õpetavad heliloojad Mati Kuulberg, Alo Põldmäe, Lepo Sumera, muusikateadust Toomas Siitan, Kristel Pappel ja Helju Tauk.

Fakultatiivselt loomingut õppijaid on päris palju ka teiste erialade õpilaste hulgas.

Meie koolil on õigus anda koos diplomiga keskharidust tõendav dokument üldhariduse kohta. Arusaadavalt nõuab see meie õpilastelt palju pingutusi ja tööd, üldhariduse õpetajatelt aga mõistvat suhtumist ja vastutulelikkust, individuaalset õpetamist ja küsimist, et kõik erialapoolne saaks toimuda hea ettevalmistusega.

Tänavu lõpetab meie kooli 30. lend. Lõpuaktus-kontsert toimub 11. juunil «Estonia» kontserdisaalis. Juba 13. ja 14. juunil ootame täiendavale vastuvõtule II—X klassi uusi õpilaskandidaate Eesti muusikakoolidest.

Reet Ratasapp,
asedirektor muusika alal

○ **Maigi Pakri oma parimate õpilastega. Seisavad (vasakult) MARI—LIIS SILD, HANNA HEINMAA, ANDRIANA METSAR, AVE KRUUP, klaveri taga ANDRE HINNO.**

VAIKE VAHI

Perekond, kuhu 9. mail 1928 sündis Vaike Vahi, oli mõni aasta varem asunud elama Aluksnesse, kus Jaan Vahi tegutses eestlaste seltsielu mitmes valdkonnas. Kuigi siis juba üle kuuekümnepäevane, juhatas ta köstriameti kõrval koori, millega käis korduvalt Lätist ka Eesti laulupidudel, kirjutas lasteraamatuid ja võttis agaralt osa kõikidest sealsete eestlaste kooskäimistest. Paraku suri Jaan Vahi 1931. a. Tilluke tütreke jäi õmblejast emaga esialgu elama Aluksnesse. Vaike oli vaevalt viiene, kui allkorrusel elav Emma Malmgren hakkas talle klaverimängu õpetama. Kui Vaike tegi harjutades midagi valesti, koputas prl. Malmgren harjavarrega vastu lage... ja nii saigi Vaikest Aluksnes kuulus eesti soost imelaps. Kohalikud kaasmaalased leidsid, et Vaike tuleb kindlasti saata õppima Tallinna. Nii tuligi Adeline Vahil müüa ära kogu oma vara, et alustada kodumaal kõige otsast peale.

Kuna ema-tütre majanduslik olukord oli äärmiselt raske, püüdis väliseestlaste probleemidega tegelev entusiast Samuel Sommer mingit väljapääsu leida ja korraldas Vaike andmise "kasvatuserre". Nõudekaupmees Johannes Soonsein ja tema abikaasa tegid kõik, et Vaike võiks muretul õppida. Kahjuks lõppes see rahulik elu 21. juunil 1941 kell 5 hommikul, kui perekond Soonsein küüditati, saatjaks Vaike mängitud marss "Vanad sõbrad"... Neist pääses ainult pr. Soonsein aastaid hiljem Siberist koju tagasi ja jäi siis omakorda Vaike pere liikmeks.

Vaike esimeseks õpetajaks Konservatooriumi alamastmes oli Aino Kõrb, aga 1940/41. õppeaasta kõiki pedagooge Vaike enam ei mäletagi. Kord oli see Viktor Lemba, kord Karl Sillakivi, kord keegi kolmas. Terve aasta mängis Vaike ühtainsat pala — Uritamme "Kevadele". Muidugi ei tiivustanud niisugune olukord harjutama ja kevadel tehti hiljutisele "imelapsele" ettepanek lahkuda koolist. Nüüd oli Vaikel vesi ahjus; ta tegi kõik, et ränk otsus muudetak. Eelkõige hakkas hoolega harjutama; käis tollase rektori V. Alumäe ja klaverikateedri juhataja B. Luki jutul. Muide — absoluutse kuulmisega tüdruk ei suutnud suures pabinas ära öelda kõiki B. Luki mängitud akordide noote! Õnneks polnud see äpardus määravaks otsuse langetamisel, mis kujunes siiski positiivseks. Õpetama soostus Erika Franz, kelle käe all sai Vaikest kolme aastaga arvestatav pianist. 1944. a. lõpetas tagalast naasnud juhtkond E. Franz'i töö konservatooriumis ja Vaiket hakkas õpetama Bruno Lukk. Järgnesid pingelise ja huvitava koostöö aastad, mis ei lõppenud ka diplomi saamisega 1951. a. B. Lukk jäi Vaike Vahile edaspidigi targaks nõuandjaks ja abiliseks mitmete interpretatsiooniprobleemide lahendamisel.

1946. aastal hakkas V. Vahi tööle A. Arderi lauluklassis, olles kontsertmeistriks L. Issakovale, E. Kärvetile, E. Tordikule, A. Püvile, J. Barsoville ja teiste hulgas ka oma tulevasele abikaasale Kaljo Alakülale. Nad abiellusid 1949. a. ja lahutasid fiktiivselt 2 aastat hiljem, sest Kaljole määrati "25+5" ja abielu kestmisel poleks Vaike saanud mõeldagi edasiõppimisele ega lõpetamisele. Õnneks ei lastud Kaljol "oma aastaid" lõpuni istuda ja 1956. a. abiellusid nad uuesti. Järgmisel aastal sündis Ruth, 1964. a. Kristjan. Tütar käis algul ema jälgedes, praegu töötab ta aga ETV muusikasaadete toimetajana. Poeg alustas muusikurajääri juba lapsepõlves (laulis "Väikese korstnapühkija" nimiosa heledahääle sopranina), otsustas siis aga hoopis laskesporti kasuks, lõpetas Tartu Ülikooli kehakultuuriteaduskonna ja on nüüd ja-

hirlvade ekspert. Kalandustehnikumi haridusega pereisa pühendas oma elu Kirovi-nim. kalurikolhoosi õitsengu heaks (esimehe asetäitjana!).

Saanud nelja aasta jooksul hea saatepraktika, ei kahelnud V. Vahi hetkegi, kui Filharmoonia kunstiline juht Rait Ivalo tegi talle 1952. a. ettepaneku tulla kontsertmeistrina tööle. Järgmise 18 aasta jooksul olid kontsertesinemised V. Vahile nii igapäevased, et isegi abikaasa (teistest rääkimata!) uskus siiralt ühel 31. detsembri õhtul ootamatult "tekkinud" kontserti. Selle vale varjus mängis Vaike näärivana oma sõpradele. Pärast "kontserti" ilmus Vaike süütuna seltskonda... ja alles mitu päeva hiljem "tuvastasi" asjaosalised näärivana isiku.

1970. a. asus V. Vahi tööle konservatooriumi, jäädes tegutsema Filharmoonias vaid kohakaaslasena. Pisitasa vähenes esinemiste arv ja lõppes peaaegu täielikult pärast 60. sünnipäeva. Muidugi meenus V. Vahi aeg-ajalt Filharmoonia töötajale, kuid nii, ilma pideva vormisolemiseta, oli raske mingiks üheksainsaks kontserdiks valmistuda, eriti pärast 1989. aastat, kui V. Vahi jäi koduperenaiseks — hoolitsema lastelaste ja üha paisuva majapidamise eest.

Konservatooriumi kontsertmeistriklassi on V. Vahi juures lõpetanud üle 100 tudengi. Igaüks oma isikupära ja suhtega muusikasse, kes virgem, kes laisem. Töö nendega oli V. Vahi arvates enamasti huvitav ja rahuldustpakkuv.

* Kes olid kõige meeldejäävamad?

V. Vahi: "Igaühes neist oli segu paljudest omadustest, mis mõjutasid nii õppetööd kui ka hilisemat professionaalset tegevust. Hindan siiski rohkem neid, kes on pärast lõpetamist jäänud edukateks kontsertmeistriteks: N.-L. Sakkost, E. Maistet, M. Vaidlat, I. Sillamaad, T. Eesperet, P. Hurta, M. Järvist, M. Riisikampi. Suurim rõõm seostub Ivari Iljaga, kes õppis lühikest aega minu juures, valmistudes parasjagu saatma Väino Puurat Glinka-nim. vokalistide konkursil. Seal sai Ivari kontsertmeistri diplomi, jätkas siis õpinguid Moskvas ja oli palju aastaid I. Arhipova saatja."

* Palun räägi oma esimestest aastatest filharmoonias.

V. Vahi: "Töötingimused olid muidugi õudsed. Praegu ei võtaks sellises olmes keegi pilli kastist väljagi ega teeks ka suud lahti. Kartulikoormate ja palgivirnade otsas kontserdipaika sõitmisel olid üpris eksootilised. Ometi mängisime oma võimete kohaselt hästi ka siis, kui külm näpistas sõrmi ja tuul vihises õhtukleidi voltides.

Esimesed armsad mälestused on koosmusitseerimisest sinuga, eriti Griegi sonaatide õhtust. Palju kasulikku teadmisi kogunes mulle kui saatjale tööst Ott Raukasega, kes tegi proove harukordse hoolikusega, analüüsis iga detaili, süvenedes igasse fraasi. Ütlemata meeldiv, just inimlikus mõttes, oli suhelda Tiit Kuusikuga. Meile organiseeriti 30 kontserti Kesk-Aasiasse; see oli peaaegu nagu puuda soola koos ärasöömine! Ligi 100 kontserti aastas andsime Boba Sapožnini brigadiga. Ta süstis kõigisse oma "päikesepaistelist" meeleolu ja ammendamatu energiat.

Tippelamuseks kujunesid 22 kontserti Georg Otsaga Leningradis, Moskvas ja Kiievis. Nendega taotles Ots riiklikku preemiat. Hiljem valmistusime pool aastat koos ulatuslikuks lindistuseks Eesti Raadios. See oli tõeline ühistöö, kus ka minu nõuandeid arvestati. Kaugemad reisirid teostusid koos Vladimir Alumäega. Meil oli suurepärase ansambel ja partneritunnetus, mis on lavalisteks õnnestumisteks nii vajalik.

Pikaajaline koostöö ja palju reise sidusid mind puhkpillikvintetiga. Käisime korduvalt Soomes, Ungaris, rääkimata Moskvas, Leningradis, Kesk-Aasiast jt. NL paikadest. S. Saulus, H. Talmre, R. Kriit, U. Uustalu ja E. Saanpere — igaüks oma karakteri, põhimõtete ja ettekujutusega tõlgitsusest — koondusid laval alati ühe mütsi alla. Kui ka

○ "Estonia" kontserdisaalis esinemas oma juubelikontserdil 1978. a.

omavahel madistati, jäädi minuga alati rahule. Pikad, ühe ja sama kavaga sõidud olid pigem puhkusereisid. Käisime palju muuseumides ja näitustel, vabadel õhtutel ka teatris. Saulus kui suurepärase suhtleja oskas pileteid välja kaubelda ka siis, kui saal oli ammu välja müüdnud."

Filharmonia kodukord nõudis 1952. aastast kõigi proovide ja tundide täpset kirjapanemist. 1957. aastal tuli koguni igal prooviskäigul anda selle tõestuseks allkiri. Alles 1968. aastast hakati kontsertmeisterid allkirjata usaldama. Seega on võimalik jälgida V. Vahi tööpäevade sisu ja tihedust kuueteistkümneme aasta vältel. Torkab silma puhkepäevade puudumine: laupäeviti ja pühapäeviti toimusid mitte ainult kontserdid (mis on muusikainimeste töös paratamatu), vaid ka proovid ja isegi tunnid. Viimastes õppisid pianisti abiga uut repertuaari peamiselt lauljad ja tantsijad. Kui oli ees kontsert, kus esinesid ka mittekooesiselised solistid, said päevad hommikust õhtuni tööd täis. Polnud haruldus 7-tunnine proov pluss õhtune kontsert. Teisalt leidis plaanilisi vabu päevi. Võib arvata, et Vaike siis harjutas, luges või kodus. Viimane tegevus oli allakirjutanule kui elupõlisele käsitöömastajale eriti sümpaatne.

Selles nn. tööraamatus on kirjas ka kõik kontserdid. Juba oma 13. tööpäeval sõitis V. Vahi V. Sapožniniga Lätimaale, kus anti 24 kontserti. Paar kuud hiljem kogunes sama brigaadiga Leningradis ja selle ümbruses kirja juba 46 kontserti — muide, 37 päeva jooksul! 8. novembril — meenutagem, mis päev see tollal oli! — esineti näiteks kuuel korral!

Kaustikute lehekülgedelt saab täpselt teada, kellega, millal ja kus on V. Vahi 1952.—1974. a. koos musitseerinud. Esinemiste "statistika" hõlmab aga perioodi 1949—1974: 2947 ülesastumist, sealhulgas 1224 korda solistinä. Kõige tihedamaks kujunes 1955. aasta oma 190 esinemisega — niisiis aina ülepäeviti ja tihedamaltki.

Soolopalu mängis V. Vahi segakavaga kontsertidel, estraadiõhtutel ja loeng-kontsertidel, eelistades enamasti Liszti ja Chopini. Beetho-

veni "Appassionata" oli aga Lenini sünniaastapäevade tähistamise "leivanumber". V. Vahi oli ka üks innukamaid eesti autorite uudisteoste tutvustajaid Heliloojate Liidus, samuti nende lindistajaid raadio fonoteeki. Muidugi võttis ta parimad neist ka oma püsirepertuaari ja soolokontsertide kavva.

Üldse valmis V. Vahil 9 soolokava. Esimeses (1954) oli oluline koht Beethoveni loomingul (Sonaat A—duur ja 32 variatsiooni). Huvi Beethoveni vastu püsis veel palju aastaid: 1955. a. programmis oli Do—mažoorne sonaat, 1969. a. "Appassionata", 1970. a. aga tähistas pianist helilooja 200—ndat sünniaastapäeva nelja sonaadi õhtuga (eeltoodule lisaks Es—duur ja E—duur).

Eesti muusikast on kõlanud Vaike Vahi esituses M. Saare, A. Pärj, H. Otsa, E. Tubina, E. Tambergi, R. Tobiase ja E. Kapi helitööd. Korduvalt on ta mänginud L. Austeri Klaverikontserti — A. Jansonsi, N. Rahlini, R. Matsovi ja V. Järvi dirigeerimisel. Viimasega koos esitati veel B. Martinu Kontsertiino ja E. Griegi Klaverikontsert, K. Eliasbergiga aga S. Rahmaninovi 2. Klaverikontsert.

Ajalehtede vastukajad V. Vahi solistitegevusele on olnud alati positiivsed. Pieteeditundega ja tõsiselt muusikasse suhtuva ning vähimastki efektitsemisest või bravuursusest hoiduva pianistina pole V. Vahi küll vapustanud kuulajaid, on neile läbi aegade pakkunud kauneid ja meelde jäävaid muusikaelamusi.

Toon mõned väljavõtted retsensioonidest.

"Oma esimese kontserdiga näitas V. Vahi häid pianistlikke võimeid ja oskusi teha muusika haaravaks ja laiale publikule arusaadavaks" (E. Arike, 1954). Järgmisel aastal tõi V. Kivilo kavast enim esile Musorgski "Pildid näitusele", kiites V. Vahit selle karaktersete muusikaliste kujundite ereda tõlgitsemise eest. Üksmeelselt tunnustasid V. Vahi terviku kujundamise oskust L. Tohver (1962) ja M. Topman (1968). Bachi muusikat peeti tema kui pianisti naturule lähedaseks ja selle tõlgitsemist hinnati tolle aja interpretide foonil parimaks. Muusika sisuliste väärtuste tõepärase väljatoomise kõrval kiideti V. Vahi pianismi parimaid külgi — sundimatult vaba klaverikäsitsust, head koloreerimisoskust ja rütmitaju. Griegi Kontserdi esitust pidas M. Oja Vaike Vahi üheks kunstiküpsemaks esinemiseks üldse. Ja veel — K. Leichter: "V. Vahi esitas B. Martinu "Kontsertiino" klaveripartii nii kõlaliselt kui kujunduslikult väljapaistvalt hästi" (1967).

Ajakirjanduses leidis positiivset märkimist ka V. Vahi saatjategevus. Paraku jagub kriitikuil klaverisaatjatele tavaliselt vaid paar üldisemat lauset. Näiteks "V. Vahi oli ansamblistina V. Alumäele täisväärtuslikuks partneriks" või "V. Vahi mängis väga kindlalt, hästi planeerides kõlalisi vahekordi ja suhtus T. Heinsalusse liigutava hoolitsusega".

J. Bleive kirjutas ühe V. Alumäe kontserdi puhul siiski pikemalt: "Kontserdi õnnestumisele aitas palju kaasa V. Vahi klaveril. Tema käte all oli saade nõrke, parajalt tagasihoidlik, aga elamuslik. Saade moodustas tausta, kuid vajaduse puhul etendas ka juhtivat osa — temperamentselt ja veenvalt. Interpretide teineteisemõistmisele tuginenud ühtsus koosmängus tagas hinnatava esinemiskultuuri." (1961).

Olen ise kirjutanud V. Vahist Herbert Laane aldiõhtu arvustuses: "Nad valmistuvad kontsertideks pikka aega, lastes kõigel rahulikult settida, kuulatavad üksteise kavatsusi, sundimata peale omi, ning saavutavad aegamisi vajaliku üksmeele. Mõlemad on targad, tõsised ja siirad nii inimeste kui kunstnikena" (1972). Ja teise saatjarolli kohta: "V. Alumäe on leidnud V. Vahi näol oma soovide ideaalse väljendaja, mõlemad kuuluvad samasse esteetilisse koolkonda, pianist on mõistev, omapoolselt aktiivne, targalt individuaalne. Ta oskab arvestada viiuli tämbriilisi nõrkusi ega karda otsustaval hetkel partnerist üle mängida." (1974.)

P. S. Vaike Vahi on edasipidigi nõus jagama oma elutöö rohkaid, meeldivaid, aga vahel ka nõrdimapanevaid mälestusi.

ÜHTAEGU EILSES JA TÄNASES

(Algus eelmises „ML“-s)

Väga oluliseks endale olen pidanud ehk veidi üllatavat sõprust Emil Gilelsiga. Kirju temalt on vähe, tervituskaarte aga igast maailmanurgast, kus ta kontserteris.

Eestis mängis ta sageli, meeles on eriti Beethoveni klaverikontsertide sari Neeme Järviaga. Kuidas jõudsite lähema tutvuseni?

Juhtus nii, et ühel esinemise-eelsel õhtul tõi Neeme ta meile — sauna, abi leidma piinava radikuliidi vastu. Nagu ta hommikul rõõmsalt helistas, osutus ravi tõhusaks.

Kui Moskvas stažeerisin, nägime mõnikord teineteist. Meenub, kuidas ta eksiminekü segadusest hoolimata kihutas läbi Moskva mu „Väikest kortnapühkiijat“ vaatama ja kuidas hiljem tema köögis valget rüübades rääkisime elust ja inimestest...

Vist kuidagi ei saa üle hinnata kasu, mida eesti muusikateatrile tõi sinu, noore ooperifänni kokkusaamine Eduard Tubinaga.

Mina ei suuda üle hinnata Tubina isiksuse tähendust minule nii vahetult koos olles kui ka kirjade kaudu. Meie kontakt sõlmus 1966, kui helilooja tuli Tallinna „Kradi“ esietendusele. Kuna kavas oli ka Leningradi-sõit, andis direktor R. Hammer minu talle saatjaks kaasa — minu õnneks. Teel ütlesin Tubinale ausalt ja avameelselt: „Tahaksin, et kirjutaksite „Estoniale“ ühe ooperi.“ — „Aga millest, missugusele süzele?“ küsis tema. Kui aasta pärast pakkusin välja mõtte Aino Kalda „Barbara von Tisenhusenist“, läkski lugu käiku. Ja ka edasine koostöö.

Hiljem üritasin „Estonias“ välja tuua ka Tubina teist Kalda-ooperit — „Reigi õpetajat“. Tahtmist ja huvi jätkus mõlemalt poolt, aga tollal ei antud meie teatritele selleks luba.

„Reigi õpetajat“ on peetud „Barbarast“ nõrgemaks, mina hindan teda küll tugevamaks. „Barbaras“ on aluseks tavalisem konflikt väliste jõududega sotsiaalse ebavõrdsuse pinnal, olgugi antud väga omalaadises lahenduses, „Reigi õpetajas“ aga vaimuliku missiooni ja isikliku kire peenpsühholoogiline sisekonflikt.

Kirjutasime Tubinaga edasi ka pärast ooperikoostöö lõppemist, kuni tema surmani. Olen suuresti rõõmus, et oleme ta mõlemad ooperid ka Stockholmis ära mänginud, kahjuks ilma autorita. Jah,

○ Koos „kasuisa“ Aarne Viisimaaga Stockholmis 1985. a.

mõnigi kord peame võidujooksu ajaga, ja kaotame.

Kirjavahetused, kohtumised sünn seal. Kas pagulaste poolt ei kiputud sind, kasvavalt nimekat kultuuritegelast, umbusaldama?

Võib-olla mu naise, Reet Aule sugulased sealpool olid omamoodi garantiiks. Ma püüdsin hoiduda üle pakkumast ja mul olid konkreetsed huvid. Ega neid kontakte väga palju olnud: Tubinad, Harri Kiisk, Lepikud, Aarne Viisimaa. Enamasti seoses üksteise tööalase abistamisega.

Muide, Harri Kiisk on kirjutanud, et kui Mikk vaatas teatris kaugusse, polnud „rahvavaenlasel“ mõtet tema juurde minna, kui õhk puhas, tuli ta aga ise juurde.

Isiklikult kõige ulatuslikum oli kirjavahetus Aarne Viisimaaga, kes tavatses end naljatamisi nimetada mu kasuisaks. Tõepoolest, vanemad rääkisid, kuidas vanasti kodus kuulati toruga grammofoonil Viisimaa lauluplaate, millest eriti meeldis „Seal, kus rukkivälil“. Ja nõnda viisi saigi esimene poeg eesnime.

Ootuspärasemale erialasele kirjandusele lisaks leidub su raamatukogus ka mitmei erilisi eksemplare.

Omaval ajal kinnitas Harri Kiisk, et tal hakanud käed värisema, kui nägi sünn Aino Kalda omaval ajal teravat vaidlemist põhjustanud näidendiraamatut „Mare ja ta poeg“ autori pühendusega Liina Reimanile.

Nooremama tahtsin kõike olulist jäädvustada. Kui „Barbara“ oli lavale tulnud, käisin mööda ooperi tegevuskohti ja võtsin kiitsafilmi ka „Barbara“ tõlkinud F. Tuglase ja libretisti Jaan Krossi, ühtlasi sain mõlemalt Kalda raamatusse autogrammi.

Kalju Lepik kinkis mulle mitu bibliofiilset väljaannet, nagu tilluke, viie autori (Kolk, Lepik, Mägi, Ristikivi, Talve) poolt naljaga pooleks tehtud „Martin Musta saladus“, mille kaas pärines E. Pütselalt.

Tegin endale reegli igalt välisreisilt tuua midagi erialalist või tööriista, mõeldes isale, kes meid, poisse, õpetas kõike tegema, majagi ehitasime koos ja nüüd minu poisid aitavad mind edasi. Kui olin Suures Teatris praktikant, kammisin Moskva ja Leningradi antikvariaate. Sain näit. paki Kristjan Raua ekliibriseid, saajandi alguse kontserdikavvu (Saljapin, Rahmaninov). Äkki justkui kukkused mu ette brošüürid („Boris Godunov“ I ja II variant, B. Glebovi „Boris Godunovi originaalredaktsiooni“ probleemid“ aastast 1928, ka Suure Teatri kavad ja libreto) — ega mina osanud tollal neid otsida.

Mäletan, et Boriss Godunovi lavastusbrigaadile pidasid kõigepealt andmerohke ja analüüsiva loengu ajastust.

Nagu ennustavalt ilmusid mu ette ka „Katerina Izmailova“ esimeste lavastuste kavad, Peterburist sain Meierholdi „Padaemanda“ unikaalse lavastusbrošüüri.

Peab hea silm olema materjalihunnikust tabada „õiget“. Näiteks Leningradist 1977 A. Adsoni jõulukaarti või Salzburgi festivali kava 1938, esiküljel Hitleri foto ja tsitaat Goebbelsilt: „Kunst on õilis ja janatismiks kohustav missioon.“

Kust sa oled õppinud kõike seda üldkultuuriloolist teadma, hindama? Koolist küll mitte.

Tänane noor võib saada süstemaatilise humanitaarhariduse. Mina olen puhas autodidakt. Huvi kasvab ajas, ühest teadasaamisest sõltub järgmine. Kõik see pole olnud mulle ainult erutav ja kasulik töös, vaid ka tõeline hingeharidus.

○ „My Fair Lady“ 1963. A. Mikk ja L. Sellimägi

Tänaseks oled sa 25 aasta jooksul lavastanud 39 ooperit (neist 11 stuudiolastega), sealhulgas 7 eesti autoreilt (3 esiettekannet); pannud aluse Georg Otsa muusikapäevadele ja Tiit Kuusiku fondile, käivitanud ja kuni äsjamöödunud märtsini neljal aastal juhtinud „Estonia Seltsi“, olnud üheks eestseisjast ka Teatriliidus.

Ometi, kui me konservatooriumis käisime, valmistusid sa saama lauljaks ja „Estonia“ kooriartisti põlves (1961–63) tegid juba mitu solistiosa.

Colline'i järel laulsid Sarastrot, huvitav osa oli kolonel Pickering V. Panso lavastatud „Minu veetlevas unedis“ jt. Arvan, et oma lavalisest unistusest saanuksin ma mulle sobiva koolituse, võinuksin mõnegi rolli esitada päris sümpaatselt. Sai ju konsipõlves lauldud rahvalaule ja romansse mööda Eestit, tegin ka estraadi, aga teater tõmbas rohkem.

Kas elasid teisele erialale üle minnes läbi valulise murrangu? Laujana oleksid pidevalt laval olnud.

Paul Mägi kutsus mind kirjandusala juhataja kohale, nähes mu tugevamaid huvisid. Et minust ei saanud lauljat — ei! Mul oleks palju valulisem olnud, kui oleksin pidanud loobuma teatritööst üldse. Antud tasemel laulmine aga poleks mind rahuldanud. Lavastajatöös, mida ma ju tegelikult eelnevalt õppinud polnud, on mind väga harinud lavastaja Paul Mägi ja kunstnik Eldor Renter, eriti nende põhjalikkus teosele lähenemisel. Palju tänu ka manalamastele Tiit Kuusikule, Georg Otsale ja Henrik Krummile. Önn on olnud koos töötada Neeme Järvi ja hiljem Eri Klasiga. Tollal oli dirigentidel aega proove teha, koos klaveri juures arutada; nüüd on nende liiklemine vabas maailmas läinud ehk liigagi tihedaks.

Paul Mägi, kellega ka perekonniti olime head sõbrad, lavastas enamasti traditsiooniliselt populaarseid oopereid, kuid otsis ka vähemtuntud võimalusi („Türkklane Itaalias“). Neeme Järvi tulek mõjutas suurejooneliselt repertuaarivalikut (R. Straussi „Salome“ ja „Roosikava-

○ Koos J. Herzi ja B. Pokrovskiga Savonlinnas 1987

ler"). Ta hakkas esimesena huvituma ja jagama uuemat informatsiooni (eriti plaatide-lintide osas). Minul olid uudeiseks huvideks Puccini triptühhon, Normeti „Pirnipuu“ ja Menotti „Telefon“. Hiljem suunasid repertuaarivalikut ka realsed võimalused (tugevad meeslauljad eesotsas T. Kuusikuga — „Attila“). Kahel korral on olnud õnneks rühma tugevate noorte lavaletoomine (1976 „Figaro pulm“ ja 1993 „Boheem“), viimases eriti tänu dirigent Cillario loodud tööatmosfäärile ja ohtrasti kulutatud proovi-ajale.

Kui otsustasime „Boris Godunovi“ esimese variandi kasuks, tuli arvestada sedagi, et „Estonias“ poleks jätkunud ei inimesi ega lavaruumi tuntud variandi massistseenideks. Hästi läks, sest Pariisi Mussorgski-festivalile pääsesime just tänu tundmatule algvariandile, kusjuures meie oma hinnati vaat et soodsamalt kui Grand Opera etendust. Tänu sellele tuli ka koostöö Jevgeni Nestrenkoga, lisaks tema fantastiline esinemine Mart Saare lauludega. Mõned kultuurijuhid olid küll nõrkinud, et ta laulis — ja millise hoolikusega — eesti keeles, ometi vene keeles laules „viinuks ta ju Saare loominguga suure vene rahva juurde.“

Mulle lavastajana on tõelist praktikulist haridust jaganud täiendamisehoajad 1972 Berliini „Komische Oper“is prof. W Felsensteini ja 1974–75 Suures Teatris prof. B. Pokrovski juures, viimane samuti meil, tehes „Hovanštšinat“. Ennegi on eesti muusikateatrisse vastasilmakaarte mõjusid ulatunud: täiendas ju Hanno Kompus end Dresdenis ja Eino Uuli Stanislavski juures. Savonlinna võimalustega tutvumisreisil enne „Hovanštšinat“ kohtusime nimeka lavastaja ja ooperijuhi Joachim Herziga, kes, küll pärast pikka kirjavahetust, lubas midagi „Estonias“ lavale tuua. Loodame!

Millest unistad?

Realiseerimata on idee „Padaemanda“ lavaletoomiseks — teistsugusena, kui oleme varem teinud. Ka „Carmenit“ või „Reigi õpetajat“, tundub, oskaksin teisiti lavastada. Aga mõni mõte võibki jääda unistuseks.

Süski on tore aeg-ajalt üle elada ka suurte unistuste teostumist, olgu need estoonlaste ühisreisid külalisedendustele või Eesti-välised lavastamised. Kolm korda oleme esinenud Moskvas, sellest kaks korda Suure Teatri laval, millele pääsemine on olnud ja on ka praegu paljude muusikateatrite unistus.

80-ndate aastate teine pool kujunes teatrile iseäranis põnevaks: kahel korral olime Stockholmis, kahe etendusega Savonlinnas („Hovanštšina“ ja „Carmen“) ja tagasiteel Lahtis („Lucia“ ja gala-kontsert), Tamperees käimised pärast

seda. „Alcina“ viisime Händeli linna Hallele ja Berliini. Kolm kulminatsiooni: 1988. a. Pariisi järel teatritriple laevareis 1991 „Hovanštšina“ ja „Barbara“ etendustega Kopenhaagenis ja Göteborgis, galakontserdiga Oslos. Seejärel osavõtt Eesti kultuuripäevadest Karlsruhe 1992 („Hovanštšina“ ja „Reigi õpetaja“).

Mu enda välislavastamiste ajendiks sai Britteni „Väike korstnapühkija“, ainus tükk, mida olen lavastanud neli korda. 1979 nägi seda meil Pokrovski ja kutsus mind lavastama Moskvasse oma Kammerooperisse. Moskvas seda lavastust näinud, kutsusid soomlased mind omakorda algul Tampereesse, seejärel Helsingisse. Tihenenud kontaktide pinnalt võrsusid Soomes veel kolm lavastust: Lahtis „Don Giovanni“, Turus „Itaallanna Alžiiris“ ja juba 1991 Haydni „Kuu maailm“ Sibeliusse Akadeemias. Eelmisse austakimnusse mahuvad veel „Onegin“ Schwerinis, „Boris Godunov“ Krasnojarskis ja Telemani „Pimpinone“ Moskva Kammer-teatris. Moskvas lavastasin Verdi „Rigoletto“.

Üks samm toob kaasa järgmise Moskva „Boris Godunov“ tõi kutse Buenos Airesse tegema Tšaikovski „Jolanthe“ koos Peeter Lilje ja Mati Palmiga. Meie jaoks ehk veidi naiivne ooper läks seal üllatava eduga. Minu jaoks oli sel kõigel sügavsisilik, võiks öelda elu määrav tähendus.

Juba pikemat aega olin kannatanud nägemise halvenemise all, pilt mu ümber ähmastus aina ja seepärast otsustasin, et Buenos Airesse honorarist lähen ope-

ratsioonile. Otsuse kinnituseks hakkasin tahes-tahtmata enesele sugereerima, et kui „Jolanthe“ tuleb hästi välja, peab ka minu lõikus korda minema — pääseb ju õmheha Jolanthe'gi pimedusest valgusesse.

Nõnda tõepoolest! Kui järgmisel päeval pärast operatsiooni side silmalt eemaldati ja nägin aknast loojuvat päikest, siis sain aru, mis tähendab näha maailma, looduse ilu selgelt ja kaunit.

Haiglaüksinduses oli äkki ohtrasti aega juba õige kaua rabelnud elu üle järelemõtlemiseks. Tunnistasin liigutatult, et mu parim lavastus on mu perekond.

Viimasel perefotol loeb kokku kolmeist inimest: kolme poja peale kaks miniat ja üks, loodan, tulevane pereliige, lisaks viis lapselast. Kuigi kõik asuvad omaette, Mart koguni Soomes (täiendamas end Sibeliusse Akadeemias Ryhäse juhendamisel), ollakse üksteisele abiks; meile organiseerisid poisid sünnipäevakingiks koguni kahe toa remondi. Korrapäraselt igal pühapäeval on lapsed võimalust mööda meie pool ahjukartuleid söömas. Ka jõuluõhtud oleme alati olnud koos.

Kuidas teie kahekesi Reedaga üldse tutvusite: tema võistlussportlane-vehkleja, sina läbilõhki teatriinimene?

Tutvustas meid mu ammune tuttav, samuti vehkleja Aita Roots. Aga „estoonlane“ on Reet kauemgi kui mina. Kui Reeda ema läks õhtul külla, tõi ta lapse „Estoniasse“, kus teatris töötav peresõber Juta Uibopuu seadis ta kuhugi loožinurka istuma. Nii et Reedal on kõik etendused nähtud, mäletab Milvi Laidigi.

Olete üle 30 aasta koos elanud. Millised on need väärtused, need head jõud, mis on teid ühes hoidnud? Peregi ühiseks liitnud?

Ju see on teineteise, kõigepealt ameti mõistmine. Reet sõitis kümme aastat Eesti koondises mööda Liitu, alles lastega jäi koju, hakkas treeneriks. Mina olen teatriga muidugi palju reisil ja õhtuti etendustel, aga Reet ütleb, et ta on „Estoniat“ nii armastanud, et kuidas ma ka poleks teatriga seotud, miski pole talle tundunud üleliigne või pahandav.

Ega te pole kunagi mõelnud lahkuminekumisele?

Ei ole. Loomulikult on meil olnud eriarvamusi. Kas me just ägedalt tilitsemega, aga mõnikord toimub mingisugune pingeliste repliikide vahetamine.

Kodu ja pere on elu alus, on jõu ja töövõime allikas. Meie peres tuleb see kooshoidev soojus esijoones Reedast.

Aga selle eest, et ma üldse olen jõudnud nii kaugele, tahaksin tugevasti kätt suruda kõigil estoonlastel, sest lavastaja ei saa üksinda ühtki tööd ära teha, lõpuni viia.

„Estonia“ oleks ilma minuta küll hakkama saanud, mitte aga mina ilma „Estoniata“.

○ Parim lavastus — perekond (1993)

NELI PILKU ERICH KÖLARI MUUSIKUTEE ALGUSESSE

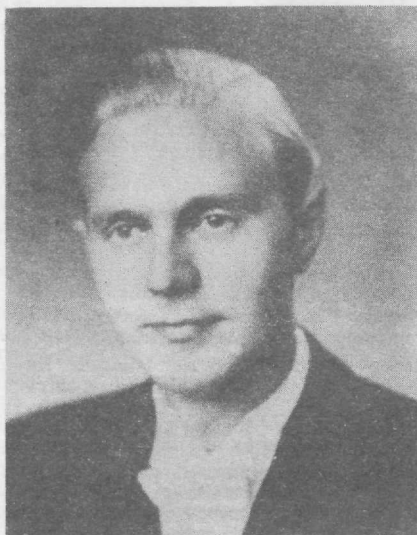
Erich Kõlar on läinud eesti muusikaajalukku oma tööga „Vanemuises“. Õigupoolest peaksin sellest kirjutama, ent kuidas seda teha, olles näinud vaid murdosa tema juhatatud lavastustest?

Teine asi on tema muusikutee algus, aastad 1942—1949, millal mul oli rõõm temaga koos ja tema juhatuse all mängida. Sellest ajast ongi pärit alljärgnevad mälestused.

Pärnu kohvikuansambelis

1941. a. sügistelvel kutsuti mind mängima ühte Pärnu kohvikuansamblist, mida juhatas viiuldaja Jaak Allmere, kes praegu on Rootsisis Örnskjöldsviki salongiorkestri „Prima Vista“ dirigent. Mänginud talve läbi endises Suvekasiinos avatud Talvekohvikus, pidime suveks kolima Rannakohvikusse. Mõlemaid lokaale majandas Pärnu Kuurordivalitsus eesotsas direktor Illermaaga. Allmere tegi talle selgeks, et koosseisu tuleb suurendada, ja nii tuligi ansamblist kaks mängijat Tallinast: kontrabassist Kalju Taevere ja trummar Erich Kõlar. Ma ei tea siiani, kes neid Pärnusse soovitas, kuid fakt on, et Kõlar oli juba tollal tavalistest džässitrummaritest peajagu üle. Taevere tegi kontrabassil küll alles esimesi samme, kuid arenes kiiresti. Seksteti koosseisus olid veel akordionist Leo Käärmaa, kes nüüd veedab vanaduspäevi Saksamaal, ja pianist Arnold Siirak, kelle maised jäänused on Novosibirski oblastis Suzuni rajoonikeskuse kalmistul. Siirak oli Paul Tammeveski ja Priit Veeberi kõrval kolmas eesti helilooja, kelle laulud olid raadio ja heliplaatide kaudu saavutanud suure populaarsuse. Tänapäev teavad paljud tema marssi „Sõdurid“ („Mürtsub trumm ja pillid hüüavad...“). Nii oli ansambelis kolme vanema härra kõrval kolm noort džässihullu, kes peale kohustusliku kohvikurepertuaari (Lehar, Lincke, Kollo, Künneke jt.) püüdis Saksamaal trükitud šlaagrinootidest swingi teha ja salakaubana muu muusika hulka ka ameerika lööklaule sokutas. Viimaseid mängisime peast, ja kuigi saksa okupatsiooni ajal oli taoline repertuaar keelatud, leidis Pärnus haavu parandavate sakslaste seas ikka džässisõpru, kes palusid: „Spielt mal was richtiges!“ („Mängige mida gi korralikku!“), kroonides meie pingutusi kuue õllega.

Kuigi ansambli juhatas Allmere, oli rütmimuusikas initsiatiiv Kõlari käes. Juba siis märkas, mida ka hiljem korduvalt kogesin, et tema soovitusi respekteerisid palju vanemad pillimehed, kes midu võisid noorematele ülalt alla vaadata. Paari esimese päevaga õpetas ta ka mulle mõned võtted, kuidas svingsünkoope stiilselt mängida. Kuigi tantsimine oli sõdival Saksamaal ja okupeeritud maades avalikes kohtades keelatud, saime praktiseerida üsna

SEITSEMÄKÜMNENDAKS
SÜNNIPÄEVAKS

○ Umbes 20-aastaselt

palju rütmilist tantsumuusikat. Sageli kõlasid Rannakohviku orkestri-poodiumi kumera lae all ameerikalikud trummisoolod.

Sõda oli tollal Pärnust kaugel ja Saksa väejuhatatus lootis selle veel omal jõul võita, kutsumata tapandril eesti noori. Nii oli suvi päikeseküllane ja rahulik. Mängu-pauside ajal käisime mõnikord meres ujumas ja saime nalja Siirakuga, kes kõiki hoiatas, et vette minnes tuleb kell kaelt võtta — ise aga selle unustas.

Olen sageli seda sekstetti meenutanud ja müuseas leidnud, et tollased noored levimuusikud olid praegustega võrreldes soodsamas olukorras. Kuigi tavaliselt alustati, nagu praegugi, omavanuste koolipoiste seltskonnas, sõelus edasine elu nõrgemad või ka muusika suhtes ükskõiksemad välja, ülejäänud aga

sattusid kokku vanemate muusikute-ga. Nii toimis vastastikune mõjutamine. Noored omandasid vanematelt kolleegidelt muusikalise maitse põhimõtteid, mis ei muutunud koos stiilimuutustega, ennekõike aga arusaamise sellest, et ilma muusikateoreetiliste teadmisteta ja oma instrumendi laitmatu valitsemiseta ei maksa unistada pillimehe elukutsest. Samas aga läksid noored kiiremini kaasa rütmimuusika uuenemisega ja tõmbasid vanemaidki uutele lainetele.

1942. aasta suvest on mees sama sekstetiga tehtud ringreis kontsertidega Viljandis, Mõisakülas, Sindis ja vist ka Kilingi-Nõmmel. Mõisakülas oli vaja kontserdipaika tuua pianino. Transpordivahendiks anti dressiin, millega jäime ühele lähenevale rongile ette ja kiirustades pidime pianino peaaegu rööbastele pillama.

Kõlar oli peavarjuks leidnud kohaliku muusikategelase Heinrich Meri aias asuva suvemajakese. Seal harjutas ta trompetimängu, kuna tal oli plaan minna konservatooriumi seda pilli õppima. Sügisel tegigi ta selle plaani teoks ja kuna mina läksin samasse klarnetit õppima, said meist ka koolivennad. Ühine õppeaine oli küll vaid solfedžo, mida õpetas Leho Võrk.

John Pori orkestris

Tallinnas leidis Kõlar mulle ka töökoha. Nimelt soovitas ta mind John Porile, kelle orkester hakkas septembrikuus mängima kino „Gloria“ alla olevas restoranis „Dancing Palace „Gloria““. See oli üks Tallinna peenemaid lokaale, sõja ajal muidugi eriolukorras — köök sõltus kaardisüsteemist, keelekasteks oli vaid õlu ja kolmekandilistes pudelites kurejook. Orkestri koosseisus oli jälle kuus mängijat: Paul Kiin (akordion), Edmund Sander (klaver), Voldemar Järv (kontrabass), Erich Kõlar (trummid), allkirjutatu (altsaksofon, klarnet) ja orkestrijuhut John Pori, kes mängis viiulit ja

○ Rannakohviku sekstett Pärnu rannaliival, vasakult L. Käärmaa, A. Liivak, J. Allmere, K. Taevere, Ojakäär, E. Kõlar

○ John Pori orkester 1942. Vasakult P. Kiin, V. Ojakäär, V. Järv, J. Pori, E. Kõlar

tenorsaksofoni. Publik koosnes peamiselt saksa sõjaväelastest. Sellele vastavalt mängisime peamiselt saksa tantsumuusikat, mida ma tellisin mitmelt Berliini kirjastuselt, olles ka „Ufatori“ abonent — kogu filmimuusika tuli jooksvalt kätte. Ka selles orkestris õnnestus Kõlaril peagi mängulaadi moderniseerida, tehes seda nii diskreetselt, et vana kuulsus Pori ei solvunud.

Vaheldust pakkus kabareeprogramm. Esines üsnagi kirju seltskond — esmajoones tugevad professionaalid, näiteks Vladimir Sapožnin ja Paul Kalde, kelle kavast on meelde jäänud koomiline stseen „Tanzende Puppe“. Boba esitas üleskeeratavat automaati baleriini kostüümis ja tegi seda nii, et publik alati pisarateni naeris. Teine number kujutas hädavaresest päevapiltlikku: üks daam, kelle nime olen unustanud, ja tuntud Francardi õpilane Petersen. Rahvalikke viise ja rahvalaule esitas endine maadleja Kalju Raag oma rahvariites segakvartetiga. Ta hangeldas sahariiniga, mida temalt ostis ka magusa puuduses vaevlev orkester.

Ühes kavas oli kummaline artist, kes seisis peaga šampanjapudelil ja keeras end jalgadega veheldes ringi. Ta sõitis ka koostvõetaval jalgrattal, isegi siis, kui järele oli jäänud vaid üks ratas. Hüüdsime teda „Pudelivana-keseks“. Oli veel akrobaatiline tantsija Ervin Tiik koos nägusa partneriga, kes kord ühe ägeda keerutuse ajal kukkus ja käeluu murdis. Teine tantsupaar oli Kaarel Ranna koos abikaasaga. Nende tango juurde kuulus ka laul, ja kord tegime neile inetu tembu — transponeerisime saatepartii nii kõrgele, et laul täielikult ebaõnnestus. Üldse juhtus tantsijatega igasuguseid ootamatusi. Kord jalutas üks itaalia ohvitser Evi Kõrtingi numbri ajal demonstratiivselt üle tantsupõranda. Tantsijanna andis talle selle taktituse eest tantsu katkestamata kõrvakiilu, mida Kõlar sedamaid trummidel markeeris. Kuna tütarlaste kommertsgümnaasiumi hoonesse majutatud itaalia kiripaadimeeskonnad olid sakslastele ennegi pin-

nuks silmas, kargas mitu sakslast kohe kõlvatut karistama. Kelneritel õnnestus sumisev pundar kööki suruda, kust veel mõnda aega kostis: „Verdammt Makkaroni!“

1942. a. lõpul lahkus Kõlar Pori orkestrist Tallinna Politseipataljoni orkestrisse. Noorte meeste kohale oli kerkinud mobilisatsioonioht, ja paljud pillimehed pidasid targemaks minna ise sõjaväeorkestrisse, enne kui püss pihku surutakse. Lahkus ka Edmund Sander, kes oli Ernst Idlalt saanud ülesande moodustada rindetrupp organisatsioonile „Puhkus ja elurõõm“ („Kraft durch Freude“). Sander kutsus sinna ka mind, kuid miskipärast jõudsin otsusele alles siis, kui oli juba hilja. Pori orkestri uueks pianistik sai Ermo Kulmar, kes oli tehnikaülikooli õppejõud ja Eesti rekordiomanik 400 m jooksus. Ta elab praegu Canadas ja on edukas veteransportlane. Uueks trummimängijaks sai Pori orkestri endine mängija Roland Freiberg, kes

Kõlariga võrreldes oli taltsam, aga džässist kaugemal. Kõlari ideaal oli Gene Krupa, seepärast ütleski Pori talle ükskord: „Sa kolistad nagu karu oma toopide keskel.“ See ei tähenda, et ta oleks Kõlarit trummarina alhinnanud. Muide, kabareeprogrammi saatmisel oli trummar kõige rohkem ametis, sest tema ülesanne oli artistide tähtsamate hüpete, sammude ja žestide rõhutamine trummidel.

1943. a. aprillis leidsid 1920—1925 sündinud mehed postkastist käsu ilmuda kohviku „Feischner“ peal asuvasse „Musterungsstelle“. Stalingradi katastroof nõudis uut kahliliha, alanud oli varajatud mobilisatsioon. Hoolimata Pori katsetest mind oma tutvuste kaudu päästa, sain saksofoni asemel pihku „ühe klapiga fagoti.“ Nüüd mõistsin, kui ettenägelikult olid talitanud need, kes läksid sõjaväeorkestrisse.

„Kuldne Seitse“

1945. aasta sügisel tahtsin jätkata õpinguid konservatooriumis, kuid nn. mandaatkomisjon ei pidanud mind selle au vääriliseks, kuigi sisseastumiseksamid lasti uuesti teha. Teist korda leidis Kõlar mulle Tallinnas tööd, soovitades minna filharmoonia kutsealisse puhkpilliorkestrisse. Olin seal kolm kuud, siis tuli jällegi hea sõber Erich ettepanekuga: mingu ma raadiodiktoriga konkursile. Pidasin seda ametit mõned nädalad, siis aga kadus mu nimi töögraafikust.

Ootamatult kutsuti mind Eesti Raadio estraadiorkestrisse, sest minu eelkäija — suurepärase saksofonist — oli täie häälega vabu valimisi nõudnud ja ohjeldamatult purjutama hakanud. Kõige tähtsam oli mulle pääs džässorkestrisse „Kuldne Seitse“. See oli juba enne sõda loodud ja koosseisult oma laenatud nimest suuremaks paisunud. Kõlar komplekteeris selle 1945. a. vana nime all uuesti, valides mängijaid raadio estraadi- ja sümfooniaorkestrist. Viimases löi ta ka ise kaasa. Olen tänaseni veendunud, et paremas orkestris põle ma mänginud. Seepärast meenutan ka teisi, kes esinesid seal Kõlari käe all. Estraadiorkestrist olid saksofonistid

○ „Kuldse Seitse“ laulukvintett: vasakult V. Ojakäär, D. Raudmäe, H. Jõesaar, R. Roomere, E. Kõlar, B. Körver.

○ „Kuldne Seitse“ 1945. Vasakult äärmine E. Kõlar

Lembit Raudmäe, Herbert Kulm ja Vladislav Trojanski (tema asemele tuli 1946. aastal Evald Vain), trompetistid Erich Kitsemets ja Helmut Orusaar, trombonist Ülo Raudmäe ja trummar Elmar Kruus. Sümfoniaorkestrist — saksofonist Jossif Sagal, trompetist Robert Tavas, trombonistid Artur Flink ja Rudolf Kivi, kontrabassist Aleksis Avasalu ja kitarrist Vallo Järvi. Ainuke, kes raadios leiba ei teeninud, oli pianist Boris Kõrver. Laulsid Hilja Hollas-Hovi ja Heljo Jõesaar-Roomere, kuid ansambelis tegid häält ka Kõlar, Ülo Raudmäe ja — dirigendi nõudmisel — allakirjutatuna. Saatuse ironiana on „Kuldse Seitse“ ainsa helilindina säilinud „Mutionu“, kus olin „eeslaulja“. Repertuaari arranžeerisid peamiselt Kõlar ja Ülo Raudmäe. Nende eeskujul ja julgustusel alustasin ka mina oma krobelsi katsetusi. Originaalloomingu kirjutas Kõrver, üks pala oli ka Järvi sulest.

Tollal lõi laineid film „Päikese-paistelise oru serenaad“, milles mängis Glenn Milleri orkester. Kõlar ja Raudmäe istusid seanss seansi järel Balti jaama taga asuvas kinos, mis tollal kandis veel „Diana“ nime. Nad õppisid pähe ja kirjutasid pimedas üles viis pala: „Moonlight serenade“, „In the mood“, „I know why“, „Kiss polka“ ja „It happened in Sun Valley“, mida kõigil tantsupidudel edukalt mängisime. Kuna film algas „Twentieth Century Foxi“ tunnussignaali, millele kohe järgnes „See juhtus Sun Valleys“, sai see pala koos signaalidega „Kuldse Seitse“ efektseks avalaks. Lõpupalaks oli enamasti Kõrveri „Hääd ööd“.

Sellest kollektiivist kasvas välja neli dirigenti: Erich Kõlar, Vallo Järvi, Helmut Orusaar ja Ülo Raudmäe. See, kuidas Kõlar juba tollal töötas, ei lubanud tema tulevikus kahelda, kuigi Kirovi oblast neelas aastaid, mida keegi ei saa heastada. Meie põhiline peavari oli praeguses (ja endises) Mustpeade Majas asunud kultuurimaja, pillimeeste kõnepruugis „Tombi klubi“. Uued palad võeti kõigepealt läbi grupiproovides,

kus siluti intonatsiooni, dünaamikat ja „jagamist“, st. rütmilist täpsust, keelelõökide ühtsust. Alles hiljem tuli kokku terve orkester. Mäletan, kuidas jahmusin Ülo Raudmäe repelli üle ühe pala viimistlemisel: „Radio jaoks käib küll, aga „Seitsmes“ peab paremini tulema.“ Tõepoolest, see kollektiiv oli eesti džässis esindusmeeskond ja isegi tavalistel koolipidudel mängiti nagu kontserdil.

Kontserte andsime aga pidevalt. Esimene oli Draamateatri saalis. Sinna võttis Kõlar sümfoniaorkestrist juurde ka mõned viiulid. Mängisime ka Pärnus: „Endla“ teatris ja Rannakohvikus. Regulaarsed olid kontserdid ja huumoriõhtud „Tombis“, kus esinesid Hugo Laur, Mari Möldre, Ruut Tarmo, Alfred Mering jt. publiku lemmikud. Vahel konfereeris Voldemar Leetjärv, enamasti aga Voldemar Panso, kes suure menuga luges oma luuletusi ja följetone. Kui „Kalevi“ korvpallimeeskond võitis kaheksa linna turniiri, võtsime neid Balti jaamas vastu marsiga „Kalevite kants“.

Üks tähelepanuväärne sündmus oli seoses Leonid Utjossovi orkestri esinemistega Tallinnas. Olime — tollal tõenäoliselt õigusega — veendunud, et taipame ehtsast džässist rohkem kui meie idanaabrid. Seepärast otsustas Kõlar kutsuda Moskva kolleegid meiega kohtuma. Tuligi kogu orkester eesotsas Utjossoviga. Sellest sai üks meie paremaid esinemisi, kuna välja pandi viimane. Igatahes järgnes pretsedenditu samm: Utjossov kutsus meid oma orkestri järgmisel hommikul toimuvale proovile. See oli niisiis midagi ameerikaliku „battle of bands“ taolist, ainult siin puudus paremuse määraja — publik. Igatahes läks Moskvas lahti jutt, et Tallinnas on mingi fantastiline orkester. Kui pisut hiljem tuli Tallinna Eddy Rosner oma orkestriga, kutsus ka tema meid oma proovile vastvalminud Suveteatrisse Rannamäel.

„Kuldse Seitseme“ on seotud veel palju meeldivaid meenutusi, kuid kõik kaunis saab kord otsa.

1947. aasta kevadel mängisime viimased mängud, kuna algas „haltuurade“ normeerimine ja kultuurimaja ei suutnud enam 18-liikmelist orkestrit ülal pidada.

„Rütmikud“

Aga saatusel oli mulle varuks veel üks mitte vähem meeldiv koostöö Erich Kõlariga. Sügisel sain temalt kutse tulla mängima Töötava Rahva Kultuurihoonesse Sakala tänavas. Sinna oli ta moodustanud seksteti „Rütmikud“, kus ta ise mängis trummi. Klaveril oli Gennadi Podelski, akordionil Arne Oit, kitarril Vallo Järvi ja kontrabassil Uno Naissoo. See oli puhtal kujul improviseeriv ansambel. Nootide asemel olid meil mustade kaantega märkmikud, kus oli iga pala kohta märgitud vaid hädavajalik: helistik, vorm, kes midagi mängib — teemat või soolot. Kõik tuli peast, see oli suurepärase improviseerimiskool. Tänu helirezissöör Asta Kuivjõe on säilinud umbes 40 minutit tollaseid raadiolindistusi üsnagi viletsal helitehnilisel tasemel (salvestatud vaid ühe primitiivse mikrofoniga). Üks pala („Jersey Bounce“) demonstreerib aga Vallo Järvi suurepärase kitarrimängu, mida muidu keegi praegu ei usuks. Ühtlasi olid need Erich Kõlari, Uno Naissoo ja Gennadi Podelski palade esimesed lindistused raadios. Mängisime vana raadiomaja keldris ja kuna kontrabass kuidagi lindile ei jäänud, pidi Naissoo koos pillidega seisma laual, pea vastu primitiivse studio lage. Oli ka paar raadio otsesaadet.

Mängisime „Sakalas“ igal kolmapäeval tantsuks, laupäeviti-pühapäeviti oli enne tantsu tunnike kontserti. Esinesid Georg Ots, Viktor Gurjev, Vera Nelus, kord ka vennad Neeme ja Vallo Järvi kahel ksülofonil. Seksteti alaline laulja oli Georg Metsalu. Käisime kontsertidega ka Tartus.

Sellele ansamblile tuli lõpp 1949. a. sügisel. Põhjust oieti ei mäletagi. Me olime teinud läbi „parteilise kontrolli“ pärast ÜK(b)P KK „ajaloolist otsust“ 1948. a. veebruaris, mis päästis lahti võitluse „Lääne ees lõimitamise“ vastu. Mängisime ette kahele naiseltsimehele, jättes aga targu esitamata oma džässiliku repertuaari, piirdudes valsside, meloodiliste fokside ja tangodega. Näis, et tookord pääsesime, kuid ega meil pikka pidu poleks nagunii olnud, sest ees oli EK(b)P VIII pleenum, mille valguses muutusid pigimustaks saksofon, džäss, tango ja foks kui Lääne imperialistide tööriistad. Hakata mängima nn. ballitantse (padesapan, padekaater, vengerka, krakovjakk jms.) — selleks polnud meil vähimatki indu. Raadio estraadiorkestris ma neist muidugi ei pääsenud.

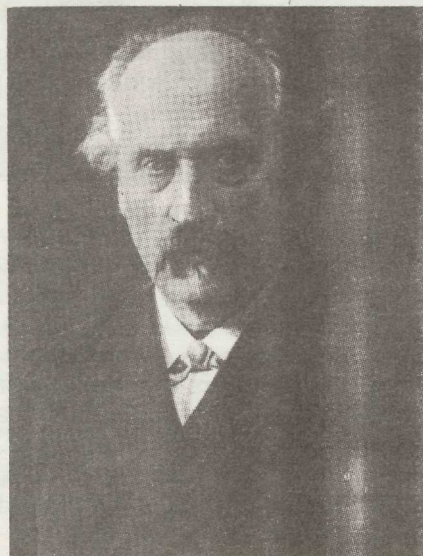
Nii lõppes minu otsene koostöö Erich Kõlariga neljakümne viie aasta eest. Ta jõudis veel üle noatera konservatooriumi lõpetada, siis aga järgnes väljasaadetu elu Kirovi oblastis (1951—1956), millest hilisemas nõukogude kirjasõnas vaikides üle libiseti. Muusikas viis elu meid jälle kokku 1967. millal ta „Vanemuise“ peadirigendina juhatas minu ja Ain Kaalepi Tammsaarelt laenatud ooperit „Kuningal on külm“. Kuid see on juba hoopis teine jutt.

Mais 1924 oli kõne all Tallinna Konservatooriumi riigistamine. Eelnõu järgi hakkas õppeasutus koosnema kolmest osast: konservatoorium ise, draamakursus ja eelkursus. Eelkursusel pidid juba väikesed lapsed saama riigi kulul õpetust. Rehendus näitas, et iga konservatooriumi õpilane läheks maksma 20 000 mrk. aastas. Riigikogu rahaasjanduse komisjon asus seisukohale, et üle 8 milj. mrk. aastas ei või konservatooriumi toetamiseks välja anda. Komisjoni ettepanek oli: võtta riigi kanda ainult õpetajate palgad akadeemilises osas, anda toetust ka Tartu Kõrgemale Muusikakoolile, abirahasis vaesematele õpilastele, toetusi õppimiseks välismaal.

Konservatoorium (endine Tallinna Kõrgem Muusikakool) oli töötanud juba 5 aastat. Kuigi tegutses ainelises kitsikuses, olid töö tulemused head. 1923/24. õppeaastal anti haridust 554. õpilasele. Pidulik lõpuõhtu oli 28. mail „Estonia“ kontserdisaalis. Esinesid nii vanema kui ka noorema kursuse õpilased.

Õppeaastale tõmbas joone alla ka Tartu lauluõpetaja Georg Stahlberg. Tema õpilaste kontserdil esinesid nii Kõrgemas Muusikakoolis kui ka eraviisil õppijad, nende hulgas juba tuntud nimed: Arnold Vissmann-Viisimaa, Ewald Laanenbeck-Laanpere ja Rudolf Jõks.

Mais 70 aastat tagasi oli rohkesti koorikontserte. 11. mail esines „Estonia“ kontserdisaalis ja 8. mail Tartu „Vanemuises“ Riia Olukooli segakoor. Eriti hea vastuvõtt oli Tartus, kus sealne akadeemiline noorus saali viimse võimaluseni täis kiilus. Koor oli suurepärase: sopranid heledakõlalised, aldid mahedad, tenorid

○ Andrejs Jurjāns — igihalja rahvaluuletöötluse „Puhu, tuull“ autor

tundelised ja bassid mõjuvimsad. Tallinna kontserti austasid oma kohalolekuga riigivanem, ministrid ja välissaadikud. Kava oli ainult Läti muusikast, millest kõige suurem menu oli Jurjānsi laulul „Puhu, tuull“ ja Kalnīši „Küll tormates tuiskavad“. Marulise käteplagina kutsus esile eesti keeles esitatud „Pidu hakkab“.

25. mail oli „Estonia“ kontserdisaalis koguni 2 koorikontserti: kell 3 pöeval esines Stockholmis „Õldise lauluseitsi“ meeskoor ja öhtul Riia koor. Rootsi koor

Emil Careliuse juhatusel pakkus suurt huvi oma hästiseatud häältelga, milles tenorid ulatusid kõrge do-ni ja bassid alumise do-ni. Täpne rütm, intonatsioon ja nüansseeritud esitus olid selle koori head omadused.

Riia koorijuhth Theodor Reifers oli tallinlastele juba tuttav kui sümfooniaorkestri dirigent. Tema kooris oli 80 head lauljat, kellest eriti kiitust väärt olid sopranid. Kava sisaldas ligikaudu 20 laulu, millest suur osa tuli kordamisele. Viimaste hulgas olid Darzinski „Siioni lapsed“, Vitolsi romantiline „Ligo“, Jurjānsi „Üles“ ja Kalnīši „Hällilaul“. Lisapalana ettekantud laulus „Tule koju“ oskas dirigent leida uusi jooni. Kontsert kestis 3 tundi ja isegi siis ei tahtnud hurmatud kuulajad saalist lahkuda.

Pönevusega oodatud Helsingi segakoori „Suomen laulu“ kontsert vastas ootustele. Juhatas prof. Heikki Klemetti. „Ei ole kusagil veel näinud laulukoori juhti, kes nii põhjalikult tunneks inimese häält,“ kirjutas Leenart Neuman. Koori ff oli mahlakas. Justkui kehatu, õhus hõljuv oli pp. Arvustajad rõhutavad selget diktsiooni ja peent viimistlust. Soomlased andsid Eestis 3 kontserti: kaks ilmalikku Tallinnas ja Tartus ning vaimuliku Tallinna Jaani kirikus, kus kõlasid algupärase väljatöötluses Soome laulud 15. sajandist ning dirigendi seatud vanad kirikulaulud.

Koorikontserte oli teisigi. Karl Leinus andis oma lastekoori 5. aastapäeva kontserdi, mis pidi jääma sellele koosseisule viimaseks. 9. mail esines Tartus ja 18. mail Tallinnas Tartu Meeslaulu Selts Juhan Simmi juhatusel. „Estonia“ kontserdisaalis pidas oma 75. juubelit Tallinna Saksa Meeslaulu Selts „Revaler Verein für Männergesang“. Kolleegidest ei tahtnud maha jääda ka Tallinna Eesti Meeslaulu Selts. Kui sakslased esinesid Walther Sewighi taktikepi all, siis Eesti koori ees seisis ikka veel kuulus Konstantin Türrpu. 90-liikmeline koor tema juhatusel ei üllatanud — s.t. esines nii, nagu oodati. Sügisel oli laulumeelel plaanis reis Stockholmis.

Tartus andis vaimuliku kontserdi sealse Peetri kiriku äsjaasutatud lauluselts. Debüüdiks oli valitud Albert Beckeri „Reformatsiooni kantaat“, kirjutatud Martin Lutheri mälestuseks, muusikaliseks põhimaterjaliks koraal „Oks kindel linn ja varjupaik“. Koor oli Johannes Kärti käe all tublit tööd teinud. Juhan Avik kirjutas, et „kogu ettekanne löi paiguti päris tugevaid muljeid, kuna aga mõnes kohas tundus veel kindlusetust.“ Ka Pärnu Nikolai kirikus oli koorikontsert. Kui Tartus oli kirikukontserdil kuulajaid rohkem, siis Pärnus tühi kirik kõmas vastu õõnsana ja õudsenä.

Ometi taheti just selle kontserdiga saada täiendust Lydia Koidula mälestussamba fondi. Pärnu Helikunsti Seltsi koori esituses kõlasid paremini K.A. Hermannini „Tröösti laul“ ja K. Türrpu „Valvur“.

29. ja 30. mail kanti Tartus ette Haydni oratoorium „Aastaajad“. See oli sealse saksa seltskonna algatus. Ühendatud Tartu Jaani Lauluseltsi ja Tartu Saksa Meeslaulu Seltsi koor sai Hermann von Andreae juhatusel oma ülesandega hästi toime. Solistid olid prl. Margarethe Hinz — sopran, dr. Armin Gernhardt — tenor, ja meie bariton Leenart Neuman. Meessolistid pääsesid paremini mõjule.

Kuigi teatrihooaeg hakkas juba läbi saama, tuli „Estonias“ veel 20. mail esietendusesele Rubinsteinini „Deemon“. Peaosas esines õnnestunult Aleksander Arder, kuigi tal tuli kanda üliisurult parukat, mis ta pea suurendas peaaegu keha laiuse, ja pika sabaga kostüümi, milles ta tundis end nagu kana takus. Meeldivalt laulis ka Olga Olak-Mikk Tamarana. Vokaalselt raudhuldas Karl Ots vürst Sinodalina, kuid lavaliselt jättis ta veel soovida. Mõjuv oli oma väikses osas Benno Hansen,

kehastades vürst Gudali. Ingli osas mõjus vähem pr. Veem, kellel oli imelikult kõva ja ebaloomulik toon, mis eriti tunda oli hr. Arderi hästi koolitatud hääle kõrval. Proloogis oli näitejuhatuse inglil kujule ilme andnud, nagu oleks see jõulupuu kaunistus. Artur Kapp dirigendina võttis vahel liiga aeglase tempo, kuid nii sai jälle oma head hingamisvõimet näidata hr. Ots.

Vene Draamateatri näitlejatekogu oli oma tuluõhtuks valinud Offenbachi opereti

○ Johannes Kuusemets

„Pericola“. Pärnu „Endlas“ oli jälle tõsiselt tööd teinud Kálmáni operetiga „Silva“. Pr. Ohaka peaosalisena oli temperamentne. Küllaldaselt hoogne ja sädelev oli Joh. Kull krahv Bonina. Edviniit laulis-mängis Johann Kuusemets. Sümpaatselt oli edasi antud krahvlinna Stazi Ida Suvorova kehastuses. Segavana mõjus seltskonna aristokraatlikkuse suhtes meesnäitlejate silma surutud monoklite kukkumine. Orkester hr. Davidi juhatusel täitis oma ülesande suure kindluse ja oskusega. Saal oli kuulajait tulvil.

Sümfooniakontsertidest äratasid laiemat tähelepanu Artur Lemba autorikontsert 10. mail ja Otto Hermannini helitööde öhtu 30. mail. Lemba oli välja pannud oma Estonia teatrimaja 10. juubeliks kirjutatud 2. sümfoonia, lisaks katkendeid 1. sümfooniast. Piduliku avamängu ja Klaverikontserdi, kus soolopartii esitas seekord mitte autor, vaid prl. Riives. Otto Hermannini esiettekandele oma „Kevade sümfoonia“, avamängu Grillparzeri draamale „Argoniaidid“ ja „Süidi“ osadega „Karlase mäng“, „Menuett“ ja „Pidu külas“, lisaks muud tööd. Vaatamata usinalt tehtud reklaamile polnud sel vaesel ja meelehaigusest vaevatud mehel menu. Saal oli pooltühhi. Artur Lemba arvustajana ütles otse välja, et O. Hermannini on autodidakt, kellel puudub kool ja kes sellepärast ei suuda suurvormi (sümfooniast) kirjutada. Isegi tema „Süit“ jätnud asjaarmastajale mulje.

31. mail alustas oma 17. hooaega „Vanemuise“ sümfooniaorkester. Koosseis oli endisega võrreldes väiksem — 36 meest. Kontserdid pidid toimuma iga päev: esmaspäeviti ja kolmapäeviti rahvalikud kavad kergema sisuga, teisipäeviti ja reedeti tõsisemad helitööd, neljapäeval suurvormiga sümfooniakontsert, laupäeviti ja pühapäeviti laiendatud kavaga kontserdid solistide osavõtul. Põhidirigendiks sai Juhan Simm, külalistena ka Raimund Kull, Artur Lemba ja Heino Eller.

PINGETE ÜLETAMINE

Pinged on inimese psüühika ja keha reageering stressimomentidele, raskustele, ebakindlusele või füüsilisele diskomfordile. Keegi pole pingetest vaba, väike pinge on normaalne seisund. Suurem pinge võib aga hakata segama õpilase pillimängu, seetõttu peavad muusikaõpetajad õppima seda ära tundma, et osata õigesti reageerida. Eelkõige tuleb välja selgitada pingete põhjused.

On mitmeid faktoreid, mis põhjustavad pianistis pingeid. Halb asend piirab käelligutusi ja hingamist, selle tagajärjeks on käelaba ja käsivarre liigutuste jäikus. Istumine klaveri suhtes liialt kõrgel, madalal, ligidal või kaugel võib viia samasuguste tagajärgedeni. Kui õpilasel on vale mängutehnika, halb käe ja sõrmede koordineerimine, käelaba või käsivarre piirkonna lihaste nõrkus, võib ta püüda seda kompenseerida asjatu lihaspingega.

Pinge võib tekkida ka siis, kui õpitav/mängitav pala on liiga raske või kui õpilane tunnetab vanemate ja õpetaja survet. Sel juhul tunnevad õpilased hirmu vigade tegemise ees või pingutavad liialt, et saavutada veel üle jõu käivat eesmärki. Näiteks esineda varem, kui nad on selleks valmis, mängida oskustele veel mitte vastavat repertuaari või saavutada liiga palju liiga lühikese aja jooksul. Pinget võivad põhjustada ka ülekoormatud päevakava, kõhutühjus, väsimus, mured, haigus.

Kuna õpilastes tekivad pinged väga erinevatel põhjustel, peavad õpetajad oskama vahet teha pingete ajutiste ja pikaajaliselt mõjuvate põhjuste vahel. Paljud pinged mööduvad, kui tõuseb õpilase tehniline tase ja enesekindlus. Kuid harjumuseks kujunenud pinge takistab arengut. Õpetajad peavad ära tundma iga üksiku õpilase pingete põhjused ja varieerima neile õppeplaani sellele vastavalt. Kui õpilasel pingulduvad uue materjali õppimisel, helireedelite või etüüdide harjutamisel käsivars, õlg või kael, tuleb neile vahelduseks anda lihtsamaid ülesandeid. Õpetajad võivad kergendada raskest materjalist läbimurdmise pingutusi, pikendades õppimise aega või vähendades igas õppetunnis läbivõetava materjali hulka.

Tehnilised kaalutlused

Klaverimäng on füüsiliselt aktiivne tegevus ja nagu iga füüsilise aktiivsuse juures, tuleb siingi kasuks oskus iga väiksematki lihast minimaalselt pingutada ning sobivalt lõdvestada. Selleks peab pianist üheaegselt arendama lihaste tegevust ja paindlikkust. Lihaste vastupidavus ja kontraktsioonide kiirus peavad vastama iga pala tehnilistele ja muusikalistele nõuetele. Lihaseid ei tohi kunagi üle töötada ega üle pingutada ning lihased, mis pole teatavaks füüsiliseks tegevuseks vajalikud, peavad olema treenitud ja jääma lõdvaks.

Näiteks lihaste ülemäärasesest tööst ilma sobiva lõdvestuseta on liiga tugev ja raske pealelöökklahvidele, õlgade küürutamine või pingutamine, lõua liigne ettesirutamine, näomusklite pingutamine ja käerandme, küünarnuki või põidla jäigaks muutumine. Ülemäärane pinge tekib ka sõrmedes, kui nende töö on raskendatud seetõttu, et käsivarrelihased ei toeta neid piisavalt ja osa sõrmi sööstab teiste sõrmede mängu ajal üles või alla kerra.

* Katherine Glaser on õppinud Juilliard Schoolis, seejärel lõpetanud Michigani ülikooli klaverimuusikateooria ja muusikakasvatuse erialal. Esinenud klaverisolistina ja kammeransamblikes. Peaaegu kogu täiskasvanud elu olnud klaveriõpetaja, esinenud sel alal loengutega, läbi viinud meistrkursusi, avaldanud kolm raamatut. See artikkel on võetud tema raamatust "Tasakaalustatud käsi".

Kuna keha ei ole omavahel suguluses olevate osade kollektiivne, vaid omavahel seotud osade ühtsus, siis pinge mingis käelaba või käsivarre osas mõjub ka ülejäanud käsivarrele täpselt nii, nagu mingi ühe kehaosa kangestus mõjub kogu kehale. Kämbla või käsivarre pinge mõjutab omakorda tegelikult kõiki klaverimängutehnika aspekte.

Jäikus või pinge mingis käsivarreosas vähendab selle painduvust ja vastupidavust, häirides käsivarre — kämbla — õla — selja kooskõllalist tööd. Pinges põial, käeranne või küünarnukk takistavad käsivarrel kergesti ja kiiresti liikuda uude asendisse; käsivarre jäikuse tulemuseks on konarlikud heliredelid, arpedžod, topeltnoodid ja trillerid. Lihaspinge toob kaasa rütmilise ebataasuse ja pinge käerandmes ning sõrmedes, mis omakorda väljendub kõvas, trummeldavas helis. Pingutatud lihastega ei saa pianist kaua mängida. See, kes püüab pinges lihastega tundide viisi harjutada, riskib nende venituse või nihetusega. Ülakeha pinged takistavad hingamist, mõjuvad asendile, tehnilisele vabadusele ja väljendusrikkusele.

Väikese käega pianistidel, kes mängivad suurele käele mõeldud repertuaari, tekivad sõrmede ja kämbla liigese pingutusest venitused. See võib olla probleemiks igale pianistile, sõltumata käe suurusest, kui ta ei tea, kuidas käsivart ja kätt keerulisi noote mängides liigutada ning vältida randme jäigastumist või muid deformatsioone.

Paljud õpetajad on rahulikult ja kaua ignoreerinud konkreetseid signaale pingetest — peaasi, et õpilase sõrmed töötaksid. Teised näevad sümptoome ja püüavad neid leevendada intuiitiivselt, välja selgitamata põhjusi. Ajutist edu võib saavutada, kui rääkida õpilasele käsivarre lõdvestamise või pinge lõpetamise tähtsusest. See sugestioon aga ei õpeta neid, mil viisil lõdvestuda, kui nad seda oskust praktiliselt ei valda. Ainult õpetaja, kes on välja selgitanud põhilise

KLAVERIÕPETAMISEL

pingeaiika (ebaõige asend, kartus teha vigu vms.), suudab otsustada, mil moel pinget maandada.

Ainult pärast seda, kui õpetaja on sel kombel suutnud muuta õpilase füüsi või korrigeerinud oma õpetamisstrateegiat, võib õpilane hakata teadlikult õppima, kuidas mitmesugustest lödvestusvõtetest leida oma mängustiilile sobiv variant. Kuna pinge ühes kämbla või käsivarre osas tekitab pingeid kusagil mujal, siis aitab ühe käsivarre osa või ülakeha osa lödvestamine lödvestada ka ülejäänud käeosa ja ülakeha. Lödvestumise selgeksõppimisele liituvad suurem kiirus, parem tonaalsuse kontroll, artikulatsioon ja fraseerimise nüansseering. Lödvestusoskus aitab vältida asjatuid liigutusi.

Psühholoogilised kaalutlused

Sama tähtis kui oskus lihaseid lödvestada, on oskus luua pingevaba õhkkond, mis julgustaks õpilasi omandama uusi ideid ja loobuma mitteproduktiivsetest harjumustest. Pingutades, abistamiseks õpilasi täiustada, võib õpetaja muutuda kärsituks ja õpilased võivad sellele reageerida pingesse minekuga. Kui õpilased jätkavad pärast korduvat tähelepanujuhtimist mängimist valede nootidega või vales rütmis, võib põhjus olla vaimses pidurdusseisundis: päheõpitud helid ja vigased liigutused ei lase tal tähelepanu koondada noodilugemisele. Sel juhul on sobiv lasta õpilasel vahepeal tegelda millegi muuga ning tulla hiljem tagasi korrigeerimise juurde, sest pidev viitamine eksitustele võib õpilases tekitada veelgi rohkem pingeid.

Kui öelda õpilasele, et ta ölad on pinges, ei järgne sellele tavaliselt üldist lödvestust, vaid pinge kandub õlgadest üle kuhugi mujale. Ettevaatlik tuleb olla õpilase käega puudutamiseks. Kui puudutada õpilase käsivart või küünarnukki pinge kontrollimiseks, tuleb teha seda vaevumärgatavalt ning olla valvas negatiivse reaktsiooni suhtes.

Kogu õppetüki omandamise jooksul tuleb tähelepanelikult jälgida õpilase meeleolu. Huumor või üleminek vabamale, familiaarsemale suhtlemisele loob pingevaba õhkkonna. Kasulik on rõhutada rohkem muusika ilu ja mõnu kui suruda stressitekitavalt täpsuse peale. Tähtis on positiivsete tulemuste kinnistamine, mitte niipalju osutamise negatiivsele. Korraga ei tuleks tähelepanu koondada paljudele detailidele ja seejuures veel erinevatest valdkondadest.

Andes õpilasele sobivaid praktilisi nõuandeid ja ise võtteid näidates võib õpetaja uusi ülesandeid ette valmistades aidata teda tunda end mugavamalt ja kindlamalt. Õpilane on lödvestunud, kui ta teab, kuidas üles soojeneda, kuidas praktiliselt lahendada kordamisel tekkinud probleeme, kuidas ära tunda väsimust ja pinget, kuidas nooti näha ja lugeda jne., millal hakata mängima teisi palasid või tegelda millegi muuga, et oma ressursse edukalt kasutada.

Õpilased reageerivad sageli paremini vähem konkreetsetele juttudele. Selle asemel, et rääkida pingest, võib õpetaja selle mahavõtmist taotledes kasutada sõnu, mis äratavad kujutusvõimet. Õpilane võib reageerida suure ilmekusega, kui talle näiteks teha ettepanek mängida "tasa, nagu väike kassike": ta tunneb küünarnuki ootsumist, laseb käerandme liigutused lainetama, küünarnuki lödvalt rippu, on õrn klaveri vastu. Edukamate õpilastega saavutab õpetaja samu tulemusi täpsemate tehniliste märkustega, rääkides õpilasele, kuidas lasta käsivarrel tööd teha või kuidas suunata energia läbi käsivarre.

Õpetamise õppimine on eluaegne kogemus. Läbi õpilaste õpib õpetajagi teisenema. Õpetajadki õpivad, arenedes professionaalselt kui esitajad ja pedagoogid, kaasa arvatud omaenda pingetega toimetulek mängimise ajal.

Õpilane kopeerib loomulikult õpetaja keha, kämbla ja küünarnuki asendit ning liigutusi. Seetõttu peavad õpetajad oskama näha õpilaste mängu iseendid. Mitmed õpetajad panevad klaveri lähedale suure peegli, nii et õpetaja ja õpilane võiksid vahetevahel jälgida oma tööd ja kehahoiakut.

Lisaks võimaluste pakkumisele eneseväljenduseks ja sügavamaks arusaamiseks muusikast aitab klaverimängimine vähendada ka pingeid. See pole aga võimalik, kui mängimine rohkem tekitab pingeid, kui rahustab. Muusikaline nauding sõltub liigutuste vabadusest ja väljenduslikkusest. Kui klaverimängijad õpivad ära tundma visuaalseid, kineetilisi ja kõrvaga kuuldavaid pingete tunnuseid, oskavad näha nende spetsiifilisi põhjusi ja sellega vähendada või muuta pingete allikaid, võivad nad tunda muusikategemisest tõelist rõõmu.

Ajakirjast "Clavier", oktoober 1993

UUT RAHVUSRAAMATUKOGU MUUSIKAFONDIDES

Raamatud

Baltzell, W. J. Noted names in music. — Boston, 1927.

The Bodley Head History of Western Music. — Toronto, 1980.

Festmusik von Renaissancen. — Nürnberg, 1990.

Fischer, E. Ludwig van Beethovens Klaviersonaten. — Insel-Verlag, 1958.

Hansson, K. J. Palurcrons sångpsaltare. — Åbo, 1992.

Kennedy, N. Always playing. — London, 1991.

Der Komponist Isang Yun. — München, 1987.

Krause, E. Richard Strauss. — Leipzig, 1970.

Ledbetter, G. The Great Irish Tenor. — Duckworth, 1977.

The Metropolitan Opera Guide. — New York, 1939.

Moon Walk by Michael Jackson. — London, 1988.

Newman, E. The man Liszt. — London, 1970.

Päts, R. Muusikaline kasvatus üldhariduskoolis: 2 osa. — Tln., 1993.

Rudolf, M. The Grammar of Conducting. — New York, 1950.

The Russell Collection of Early Keyboard Instruments. — Edinburgh, 1968.

Siegmund-Schultze, W. Georg Friedrich Händel. — Leipzig 1959.

Words, H. CH. Felix Mendelssohn-Bartholdy. — Leipzig, 1958.

Noodid

Pärt, A. Passio: Passio Domini nostri Jesu Christi secundum Joannem: Per soli, coro misto, strumenti e organo. — Partitur. — Wien, 1985.

Pärt, A. Credo: Für Klavier, gemischten Chor und Orchester. — Partitur. — Wien, 1982.

Pärt, A. The beatitudes: Für Chor oder Solisten (SATB) und Orgel. — Partitur—Orgelstimme. — Wien, 1991.

Pärt, A. Silouans song: "My soul yearns after the Lord...". Für Streichorchester. — [Partit.] — Wien, 1991.

Pärt, A. Fratres: Für Bläseroktett und Schlagzeug. — Partitur. — Wien, 1990.

Pärt, A. Fratres: Für Violoncello und Klavier (1980). — Wien, 1977.

Kassetid

Britten, B. A Boy was born: Choral Variations: Op. 3; Rejoice in the Lamb: Festival Cantata: Op. 30 / Perf. by Purcell Singers, Boys' voices of the English Opera Group, cond. B. Britten. — London: DECCA, Eclipse, s.a. — ECS 628.

Lasso, O. di. Madrigals. Monteverdi, Claudio. Madrigals / Perf. by Prague Madrigal Singers. — S.I.: SUPRAPHON, s.a. — SUA 10434.

Monteverdi, C. Lamento d'Arianna: Madrigals / Perf. by Monteverdi-Chor Hamburg, instrumentalists. — S.I.: Poludor International, 1973. — 2533 146.

Old English Vocal Music / Perf. by Prague Madrigal Singers, Musica Antiqua, Vienna. — S.I.: SUPRAPHON, 1966. — SUA 10714.

Orff, C. Choral Works / Perf. by Czech Philharmonic Chorus, Instrumental Ensemble, cond. by V. Smetáček. — Prague, SUPRAPHON, s.a. — 1 12 1137

Recital de Madrigale / Perf. by Corul "Madrigal" al conservatorului "Ciprian Porumbescu", dir. M. Constantin. — S.I.: ELECTRECORD, s.a. — ST-ECE 0265.

Mozart, W. A. Concert arias / Perf. by L. Lootens, soprano, C. Prégardien, tenor, La Petite Bande, cond. S. Kuijken. — London: Virgin Records, 1989. — VC 7 90 753-2.

Suveniir, ans. [Kontsert] / Esit.: Suveniir, ans. — Tallinn: FORTE; 1993. — FD 0003/2.

Tippett conducts Tippett / Perf. by N. Robson, tenor, Scottish Chamber Orch., cond. M. Tippett. — London: Virgin Classics, 1988. — VC 7 90701-2.

Valik eesti orelimuusikat / Esit.: I. Maidre, H. Lepnurm, R. Uusväli. — Tallinn: FORTE, 1993. — FD 0002/3.

Ei saa Pärnu skandaalita

Alles see oli, kui suure skandaaliga läks põhja Pärnu «FIESTA International», mis tähendas ühtlasi seda, et kuurortlinna suvine muusikaolu jääb sel aastal vaesemaks. Nüüd puhkenud uus skandaal võib selles osas olukorda veelgi halvendada, sest Pärnu muusikajuhid ja muusikud ei suutnud raskenenud majandustingimustele vastata ainsal mõistlikul viisil — ühtekoondumisega. Selle asemel hakkasid nad suureks paisutama juba varem eksisteerinud vastuolusid, läksid vahendeid valimata olemusvõitluse ja kraaklemise teele.

Teatavasti on Pärnus olnud kaks omanäolist professionaalset muusikakollektiivi: kammerorkester, mida juhatab Pärnu muusikaolu *grand old man* Ilmar Tõnisson ja Loit Lepalaane Big Band. Rahaliste raskuste tõttu otsustati neist moodustada ühine munitsipaalorkester — Pärnu Linna Orkester, kes asus talvel «Endla» orkestrirau lavastuses «Valge hobuse» võõrastemaja» juhatamas Big Bandi dirigent L. Lepalaan. Eelkõikuleppe kohaselt pidi teiseks dirigendiks saama I. Tõnisson. Seda aga ei juhtunud. Ei andnud tulemusi mitmed nii Pärnus kui Tallinnas ettevõetud katsed leida mõistlik kompromisslahendus.

Orkestri reorganiseerimiseks kuulutati välja konkurs, kuid ainult nendele kohtadele, mis pole Big Bandi meestega täidetud. See viidi läbi 1. mail autoriteetse, põhiliselt Tallinnast kohaletulnud komisjoni ees. Eelkõikuleppe põhjal Pärnusse sõitnud V. Rumessen ja L. Normet leidsid, et neid pole komisjoni koosseisu lülitatudki. Komisjoni nõudmisel kuulati üle ka Big Bandi mehed, kuid seda nimetati vaid tarifitseerimiseks ning pole selge, kuivõrd komisjoni hinnang kajastub nende töötasus.

Ilmar Tõnissoni pole palgale võetud, talle lubatakse maksta vaid üksikprojektide eest. Põhjenduseks viidatakse sellele, et I. Tõnisson polevat esitanud orkestri arendamise plaani, L. Lepalaanel olevat see olemas, kuigi Pärnu muusikaavaliikusele pole seda tutvustatud.

Kogu loo taga paistab seisvat ka mullu suure reklaamiga loodud Pärnu Ooper. Vaevalt see skandaal aga tuleb Pärnu Ooperile kasuks, pigem diskrediteerib seda. Küsimusel pole ainult eetilise, vaid ka muusikaline külg. Sümfoniaorkestris on vaja pille, eriti puupuhkpile, millega nii kammerorkester kui Big Band saavad lahendada hakkama. Selle asemel, et keskenduda Pärnu Linna Orkestrisse vastavate pillide ja orkestrantide leidmisele, kulutati aeg ja energia omavahelisele intrigeerimisele. Kas aga Pärnu Ooper saab olla elujõuline oma korralikult komplekteeritud sümfoniaorkestrita? Kahtlane.

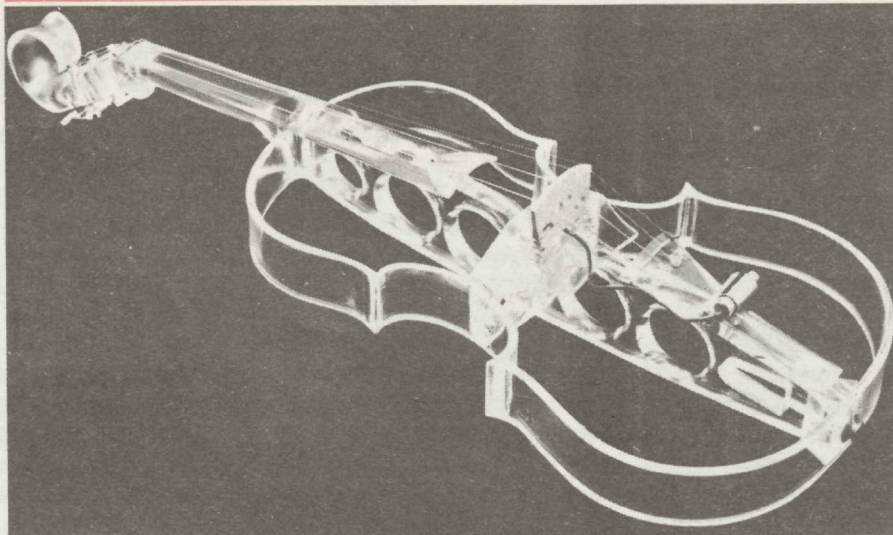
M. Võhmas

«Musamoori» mudilaste kontsert

«Estonia» kontserdisaal oli 30. aprilli pärastlõunal küllastajatest nii tulvil, et puudu tuli lisatoolidestki. Väikeste esinejate siiras laulurõõm ja pillimäng suutsid kuulajaid lõpulauluni kaasa elama panna. Meeleolukalt lavastatud, heatasemeline ja südamlük kontsert sai teoks tänu lastemuusikakooli «Musamoor» direktori Kaja Kõlari eestvedamisele.

Maie Vikat

Arge viivitage «Muusikalehe» tellimisega 1994. aasta II poolaastaks. Soovitage seda teha ka oma sõpradel ja tuttaval! Tellides saate lehe odavamalt kui ostes. Ka pole mõnedes Eestimaa paikades meie lehte üldse jaemüügis. Lehe tellimisel kindlustate ka end selle vastu, et teil ei jääks katkendlikuks ülevaade Eesti praeguste muusikakuulsuste koolipõlvest ja vempudest, millest on juttu käesolevas numbris algavas I. Rannapi pikas järjeitus «Nad tahtsid saada muusikuiks». Toi-

Meie sajandi 30. aastatel katsetati läbipaistvast materjalist keelpillide valmistamist. Esialgu küll ainult uute materjalide reklaamimiseks. Tänapäeval on sellised pillid elektrilised ja kuuluvad rockibändide varustuse hulka. Visuaalselt efektsete pil-

lide juures saab kasutada mitmeid värvimänge, näit. kõrged sagedused E-keel panevad instrumendi siniselt hõõguma, valesti mängimine G-keel aga toob esile purpurpunased toonid.

Pildil on Guy Davies'e loodud viul.

GUINNESSI REKORDID

Orkester — 1000, koor — 20 000

• Suurimat orkestrit dirigeeris 17. juunil 1872. a. Johann Strauss noorem (1825—1899). Kohal oli 987 mängijat (sealhulgas 400 esimest viiulit). Koorina laulis kaasa 20 000 inimest. Pidustused toimusid USA-s Massachusettsi osariigis.

Koorilaulude võistlus

Tartu Ülikooli Akadeemilise Naiskoori 50. aastapäeva tähistamiseks ja naiskoorile uue repertuaari saamiseks kuulutab TÜAN välja koorilaulude võistluse. Võistlusele esitavad laulud ei tohi olla varem trükitis ilmunud või avalikkusele esitatud. Võistlustööd esitada kolmes eksemplaris hästi loetavas käsikirjas, tekst lisada eraldi lehel.

Võistlustöö varustada märgusõnaga, andmed helilooja ja tekstiautori kohta (ees- ja perekonnanimi, sünniaasta, aadress) lisada tööle sama märgusõnaga varustatud kinnises ümbrikus. Avaldatud lauluteksti autori nimi märkida võistlustööle.

Võistlustööde esitamise tähtaeg on 1. oktoober 1994. a.

Zürri otsusega määratakse preemiad: I koht 1000, II koht 800, III koht 500 krooni.

Zürri on õigus vastava tasemega tööde puudumisel jätta osa preemiad välja andmata või need preemiade üldsumma ulatuses ümber jagada. Konkursi tulemused avaldatakse ajakirjanduses.

Paremad tööd tulevad ettekandmisele TÜAN-i juubelikontserdil 1995. a. kevadel. Võistlustööd saata aadressil:

TÜ Kultuurikeskus, Ülikooli 18, EE2400 Tartu.
Märgusõna: «LAULUDE KONKURSS».

Tähelepanu, dirigendid!

Helsingis korraldatakse 1995. aasta mais J.Sibeliuse-nim. dirigentide võistlus. Osaleda soovijad peavad olema 1. mail 1995 alla 35 aasta vanad. Repertuaar ulatub Mozartist nüüdisaegsete soome heliloojateni. Finalistidel on vaja dirigeerida ka ühte Sibeliuse sümfooniat.

Kandidaatidel tuleb 16. detsembriks 1994 saata korraldajatele vähemalt 10 minuti pikkune videolõik oma klassikalise repertuaari dirigeerimisest koos avalduse-ankeediga. Zürri valib nende saatjate hulgas välja 30 võistlejat.

«ML» toimetuses on olemas üks kaart avalduse-ankeedi tellimiseks Helsingist.

metusse pole laekunud kaebusi, et pärast ekspedeerimisorganisatsiooni vahetamist poleks tellijad sel aastal meie lehte kätte saanud.

Tellimusi võtavad juuniku keskpaigani vastu kõik «Ajakirjanduslevi» osakonnad. Katalooginumber endiselt 69866. Tellimishind kvartaliks (juulis leht ei ilmu) 5.50, aasta lõpuni 14 krooni.